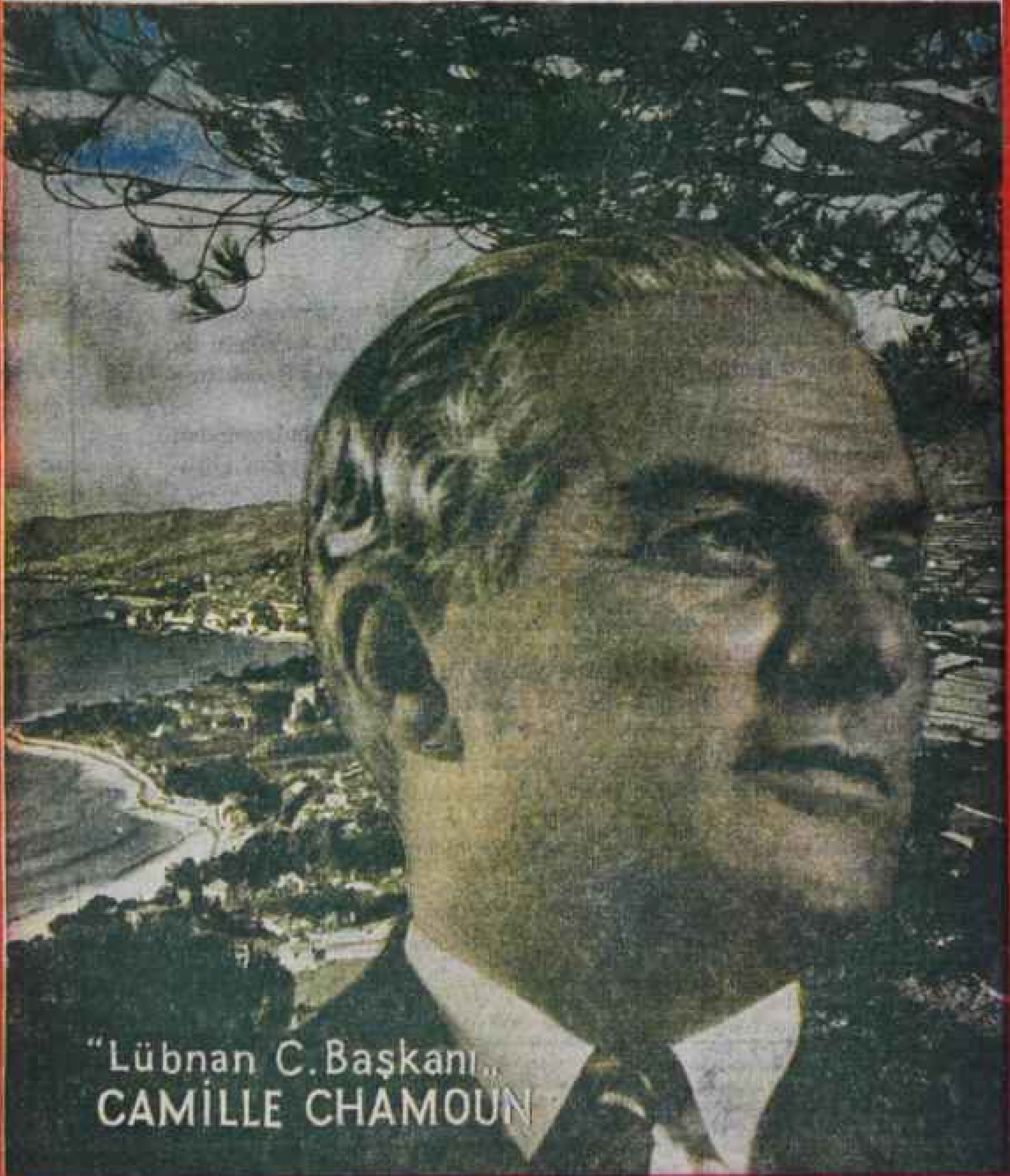
12 TEMMUZ 1958 SAYI : 218

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

FİYATI: 100 KURUŞ

AKİS'in
Müsabaka Şartları

* AKİS'in bu seneki yazı müsabakası için, mevzu şudur:

MİLLETLERİN İKTİSADİ KALKINMASI NİÇİN HÜRRİYET İÇİNDE OLMALIDIR?"

*— Müsabakaya katılmak için gönderilen yazılar kâğıdın bir yüzüne makinayla ve orta aralıkta yazılacak, uzunluğu da. 23*30 ebadındaki kâğıtlarla iki sayfayı tecavüz etmiyecektir.

*— Gelen yazılar önce AKİS'in yazı işleri kadrosundan kurulacak bir küçük jüri tarafından incelenecek, uygun görülen ÂKÎS'te neşredilecektir.

*— Yazıların neşrine 1 Temmuz 1958 de başlanacaktır. 30 Nisan 1959 dan sonra gelen yazılar müsabakaya dışında bırakılacaktır.

*— AKİS'te neşredilen yazılar 1959 Mayıs başında toplanacak olan selahiyetli bir jüri tarafından incelenerek, birinciliği kazanan yazının sahibine 1.000, ikinciliği kazanan yazının sahibine 500 ve üçüncülüğü kazanan yazının sahibinede 250 lira telif hakkı ödenecektir. Bundan başka birinciliği kazanan yazının muharririnin resmi 1959 Mayısının ortasında çıkacak olan Altıncı yılımızın ilk sayısının kapağını süsliyecektir.

*— Müsabakaya katılacak yazıların "AKİS mecmuamı, yazı müsabakası servisi P.K.. 582 - Ankara" adresine postalanması lâzımdır.

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: XIII, Sayı: 218
Yazı İşleri:
Rüzgarlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 18992 P. K. 582 - Ankara
İdare:
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgarlı Matbaa Tel: 13221
Fiyatı 100 Kuruş

*

Başyazar:
Metin TOKER

*

Neşriyat Müşaviri
Yusuf Ziya ADEMHAN

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mesul Müdür:
Tarık HALULU

Umumi *Neşriyat Müdürü*
İlhami SOYSAL

*

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf:
Ege AJANSI
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe:
Ankara Klişe
Müessese Müdürü)
Mübin TOKER

*

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha): 10 lira
6 aylık (25 nüsha): 20 lira
1 senelik (52 nüsha): 40 lira

*

İlan şartları:
Santimi: 8 lira
3 renkli arka kapak: 760 lira

*

Dizildiği Ve Basıldığı yer:
Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221
Basıldığı tarih: 10.7.1958

Kapak resmimiz:
Camitle Chamoun
Kaynayan kazan

Kendi Aramızda

Sevgili **AKİS** okuyucuları

Bu hafta sütunlarımızda bulacağınız okuyucu mektuplarından birinde, son sayılarımızda İktidarın Başından son derece az bahsettiğimizden şikâyet edilmektedir. Okuyucumuz biraz da kinayeli bir dille "bunun sebebi hikmeti ne ola?" diye sormaktadır. Hemen söyliyelim. Bunun sebebi hikmeti hadiselerin gidişidir. Gecen haftalarda İktidarın Başından az bahsetmişsek -pek de öyle zannetmiyoruz- bu tamamiyle hadiselerin gidişi içinde İktidarın Başının hareket tarzı ile alakalıdır. Ayrıca bu mütecessis okuyucumuza, bu sayımızda İktidarın Başı hakkında bol malumat bulabileceğini de müjdeleriz.

Yazın gelmesi, hemen her yıl olduğu gibi bu yıl da politik hadiselerin siklet merkezinin Ankaradan İstanbula kaymasına sebep oldu. İstanbulda cereyan eden hadiselerin hikâyesini "Politikacılar" ve "Dış Politika" yazılarında bularak okuyucular AKİS'in Ankarada olduğu gibi İstanbulda da rekabet kabul etmez bir istihbarat teşkilâtına sahip bulunduğunu göreceklerdir. İktidar liderlerinin uzun zamandan beli zaten İstanbulu yazlık bir başkent haline getirdikleri malûmdur. Anayasadaki sarih hükme rağmen hemen her yıl tekrarlanan bu hareket, bu yıl da en geniş manasıyla İstanbula yazlık bir başkent mahiyeti kazandırmıştır. Artık İstanbulda yalnız iç politika hadiseleri değil, dış politika meseleleri görüşülmekte, yabancı devlet adamları, büyük elçiler dahi ikinci bir başbakanlık haline getirilen Vilâyette veya ikinci bir dışişleri bakanlığı haline getirilen Hiltonda kabul edilmektedir. Bu arada muhalefet lideri İsmet İnönünün yaz aylarında dinlenmek maksadıyla İstanbula gitmesi, iç politika hadiselerinin de ağırlık merkezinin tamamen bu şehirde toplanmasına sebeb olmuştur.

C H. P. Genel Başkanının İstanbula gidişinin hemen ertesi günü Kadıköy İlçe Kongresinde yaptığı son derece şümullü konuşma, geçen haftanın son gününden bu haftanın ortalarına kadar geniş akisler uyandırmakta devam etti. İnönünün yaptığı bu konuşma İktidarı öylesine sinirlendirmişe benzemektedir ki, aradan günler geçtiği halde bir türlü soğukkanlılığını toplayamayan. İktidar ileri gelenleri adeta yeni bir kuyruk teşkil ederek sırayla Muhalefet liderine cevap yetiştirmeğe çalışmaktadırlar. Başbakan Adnan Menderesin artık kimseye yabancı olmayan malûm ibareleriyle süslü olan bir beyanatla bu "sinir yatıştırma kampanyası" nı-pek de kendisine alt bir iş olmamakla (beraber- Basın Yayın ve Turizm Bakanı, Sanayi Bakan vekili Sıtkı Yırcalı açtı. Devlet radyoları, sabah, öğle ve akşam olmak üzere günde beş vakit bu cevabı büyük bir tehalük içinde yayınladılar. Ertesi gün ise kuyruktaki ikinci bakan Maliye Bakanı Hasan Polatkan sözü aldı. O da İnönünün Kadıköy İlçe Kongresinde söylediği sözlere cevap vermek gayreti içinde çabaladı. Garip tesadüftür, Polatkanın cevabi beyanatı da Menderesin o malûm ve maruf ibareleri ile süslenmişti. Bu haftanın ortasında Devlet Radyoları Polatkanın cevabi beyanatını tekrarlamakla meşguldüler. Vaziyet öyle göstermektedir ki bu cevap kampanyası haftanın sonuna, belki de çok daha ilerdeki günlere kadar devam edip gidecek ve Menderes V. Kabinesini teşkil eden bakanlar sıra ile İnönünün bu konuşmasına cevap vermeğe çalışacaklardır. Tabii bakanlardan sonra bu kuyruğa D. P. Genel İdare Kurulu azalarının, daha sonra da tesadüfen Avrupa gezisine çıkmamış olan milletvekillerinin, onlardan sonra da silsile-i meratip sırasına göre il, ilçe, ocak bucak başkanlarının katılmaları mümkündür. Ama hiç şüphe edilmemelidir ki bu kampanyanın son neferleri daima ve daima İktidar gazetelerinin malûm yazarları olacaktır. Bu hafta elinizde tuttuğunun AKİS'te İnönünün konuşmasının, ve bu konuşmanın memleket sathında, bilhassa İktidar saflarında uyandırdığı geniş akislerin en enteresan safhalarım okuyacaksınız.

AKİS'in bu haftaki YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarında '•Elçilikler" başlıklı son derece cazip bir yazı bulacaksınız. Türk hasmında ilk defa yer alan ve Paristeki hususi muhabirimiz Aydemir BALKAN tarafından verilen bu haberde, Paristeki basın ataşeliğimizin nasıl çalıştığı ve bir ataşeliğe nasıl iki ataşe tayin edilerek bu durumun aylarca basına tek kelime bile sızdırılmadan idare edildiğinin hikâyesini okuyacaksınız. Sırf Paristeki ataşelerden birini başka bir yere gönderebilmek için Brükselde yeni bir basın ataşeliğinin İhdasını ve bu yeni ataşelik temin edilinceye kadar iki ataşenin ayrı ayrı yerlerde bulunarak -biri Riviyera, öbürü Brüksel Fuarı- Parisin nasıl basın ataşeniz idare edildiğinin de teferruatı gene bu hikâyenin içinde yer almaktadır.

Saygılarımızla
AKİS

Millet

Vatanseverliğin yeni tarifi!

Bu hafta, Muhalefet ile iktidar arasında bir söz düellosuyla geçti. Muhalefet lideri İsmet İnönünün İktidardan, şimdiye kadar sarfettiği paranın hesabını sorması İktidarı fena halde sinirlendirdi. (Bk. Politikacılar Sayfa: 4)

Fakat bu arada, D. P. ileri gelenlerinden Sıtkı Yırcalı "millî menfaat"in pek işitilmemiş -batı dünyasında- bir tarifini yaptı. İktidar sözcüsü "millî menfaati" kelimesi kelimesine şöyle tarif etti: "Milli menfaatlerimiz sözde çok yardım gördüğümüzü, sanki bu yardımları israf etmiş olduğumuzu dünyaya ilân etmekte değil, bilâkis bunların yerine masruf bulunduğunu, memleketimize yapılan yardımların bu yardımı yapan memleketlere misli ile iade edilmiş bulunduğunu söylemekle temin edilmiş olur". Tarifin, insanı şaşırtmaması mümkün değildir. Zira herkes bilmektedir ki milli menfaat ele geçen paraların yerine masruf bulunduğunu ilân etmekle değil, bunları hakikaten yerine masraf kılmakla temin edilmiş olur. İktidar sözcüsünün mantığıyla, iş başındakiler hiç kimseyle istişare etmeden, hiç kimseye danışmadan, mesuliyete manen dahi olsa hiç kimseyi iştirak ettirmeden istediklerini yapacaklardır, sonra, çok zaman arabanın dingili kırılınca herkes yapılanların doğru, bilgili, akıllı hareketler olduğunu ilân edecektir. Bu mantıkta bir tuhaf tarafın, hiç olmazsa Demokrasiyle bağdaşamayan bir tarafın bulunduğu haftanın başında pek çok kimse tarafından hissedildi ve derdin ne olduğu böylece bir defa daha ortaya çıktı. Hata edeceksin, fakat hata ettiğini hiç kimse belirtmeyecek. Belirtti mi, "millî menfaatlere aykırı hareket eden adam" damgasını yiyecek.

Peki, hatalı hareket etmek, israfa kaçmak, ele geçen paraları yerine sarfetmemek, mühim memleket meselelerinde dahi m i l l i birlik aramamak, iç politikada, dış politikada huzur kaçırıcı, yanlış tutum takınmak?. Bunlarla mı "millî menfaat" temin edilebilir?

Bu hafta hemen herkesin zihni bu suallere takılıydı.

Politikacılar

Sual ve cevap

Bu haftanın başında pazartesi sabahı İstanbuldaki vilâyet binasına giden gazeteciler karşılarında sert bir Adnan Menderes buldular. Halbuki Başbakan kendilerine bir, müddettir pek munis, hattâ mültefit davranıyor, suallerle sıkıştırıldığında terslemek yerine bir latifeyle işi başkalarının -meselâ Dışişleri Bakanının- omuzlarına yüklüyordu. Pazartesi sabahı ise Menderes, vilâyetin büyük salonunda daha fotoğrafçıları görür görmez hiddetlendi. "Bayram değil, seyran değil.. Bunlar ne diye mütemadiyen resini çekip duruyorlar" diye bağırdı ve gazetecilerin dağıtılmasını emretti. Vilâyetin polisleri mümkün olduğu kadar nazik bir şekilde gazetecilerden çekilmelerini, gözden kaybolmalarını istediler. Gazeteciler, Menderesin - yanından uzaklaşırken İktidarın başını bu kadar kızdıran şeyin ne olduğunu bir türlü anlayamadılar. Bir gün içinde bu ne değişiklikti! Başbakanın asabi hali akşama kadar devam etti ve Menderes aziz dostu Nuri Sait Paşayı Bağdada yolcu etmeyi bile ihmal ederek bir uçağa binip başkente döndü.

Bir gün evvel İnönü, partisinin Kadıköydeki ilçe kongresinde hakikaten görülmemiş bir tezahürat arasında -halk yollara dökülmüştü. İktidarı acı şekilde tenkit eden, çeşitli icraatı ele alan ve bunların aksak taraflarını bir bir ortaya koyan sert konuşmasını yapmıştı.

Plajdan kongreye

İsmet İnönü İstanbula geçen haftanın ortasında gitti. Cuma sabahı Haydarpaşada partililer tarafından karşılandı, halk tarafından alkışlandı. Muhalefet lideri neşeli görünüyordu. Bavullarının sayısından, İstanbula yaz için geldiği anlaşılıyordu. Nitekim Haydarpaşadan bir motöre bindi ve doğruca Heybeliadaya gitti. Viya motörü sakin denizi yararken İnönünün aklında üç mesele vardı. Pazar günü Kadıköy ilçe kongresine gidecek ve orada bir nutuk verecekti. İkincisi, denize girmeye başlıyacaktı. Üçüncüsü -ve en ağır geleni- deniz mevsiminde sigarayı bırakacaktı! Viya Heybeliadaya yanaştığında saat on buçuktu. On ikide plajın müdavimleri kendileri] gibi eski bir müdavim olan Muhalefet liderim mavili beyazlı bornozu içinde, üzerinde askılı siyah mayosu bulunduğu halde aralarında gördüler. İnönü, arkasında his kalabalık, tahta iskelenin ucuna kadar gitti ve orada meşhur çivileme atlayışını yaparak denize daldı. Böylece, meselelerden biri başarıyla neticeleniyordu: İnönü bu sene de, rahat rahat denize girecek ve kışın başkente biraz daha zinde olarak dönecekti.

Üçüncü meseleye gelince, İnönü sigarasından pek ayrılamadı. Denizle sigaranın hiç olmazsa bir müddet beraberce gidebileceğine kani oldu ve o faslı bir kenara bıraktı. Birinci meseleyi ise, pazartesi günü Kadıköyde Süreyya sinemasında halletti. İnönü sinemaya girerken salon tezahürattan yıkılıyordu, çı-

İnönüyü karşılamak için sokağa dökülen Kadıköylüler

Açık pencerenin faydası

Haftanın içinden

ARAP POLİTİKAMIZ

Metin TOKER

Türkiyenin Arap politikası hayli zaman var ki bir başarı sağlayamıyor. Orta Doğunun, bilhassa son yıllarda çok karışık bir manzara gösterdiğinden zerrece şüphe yoktur. Şartlar, üzerine politika bina edilebilecek temeller, hatta şahıslar süratle değişiyor. Bir rüzgar esiyor, temayüller o istikameti alıyor; bir rüzgâr esiyor, temayüller İm istikameti alıyor. Şaşıran, kendisine başarılı bir hareket hattı çizemeyen sadece Türkiye değildir. Amerika ve Rusya gibi iki büyük kudret, İngiltere gibi Arap âlemini yakından tanıyan bir devlet bile bocalıyor, zaman zaman yanlış adımlar atıyor, bazan fazla ileri gidiyor, bazan fazla geri kalıyor. Fakat bütün bunlar, Türkiyenin başarısız bir Arap politikasını süresiz devam ettirmesi için ne sebeptir, hatta ne de mazeret.

Arap politikamızın büyük kusuru bir takım Orta Doğu realitelerini görmezlikten gelmemizdir. Bu realitelerin başında Arap liderlerinin kendi aralarında bir mücadeleye girişmiş oldukları vakıası vardır. Mücadele eden liderler, tamamile haklı şekilde, kendilerine yardanı dokunacak dostlar aramakta, onları kullanmaya çalışmaktadırlar. Mesele, gözü açık tutup bu oyuna gelmemektir. Yoksa Cumhuriyet Hükümeti hiç bir Araptan Arap meselelerinden çok Türkiyenin meseleleriyle alâkalanmasını istemek hakkına sahip değildir.

Bizim menfaatimiz, Orta Doğudaki bu iç çekişmelerin haricinde kalmaktır. Arap dünyasında iki büyük kuvvet vardır: Politikacılar ve artık genç münevverlerin de katıldığı sokak. Orta Doğuda başarılı bir politikanın birinci şartı bu iki büyük kuvvetin ikisini birden kollayabilmektir. Bizim takındığımız tutum politikacıların bir kısmını Türkiyeye dost hale getirmiş, fakat politikacıların öteki takımıyla sokağın tamamını Türkiyeye düşman etmiştir. Bu, bize fayda vermez. Türkiye jeopolitik durumu itibariyle Orta Doğu bölgesinde cereyan eden hadiseleri dikkatle takip etmek mevkiindedir. Hadiseleri takip etmek mevkiinde.. Yoksa, hadiselere karışmak mevkiinde değil. Amerika, İngiltere ve Fransayla birlikte Mısır işlerine ilk müdahale teşebbüsümüzün bizim için de, müttefiklerimiz için de nasıl bir hayal kırıklığına sebebiyet verdiği hatırdan asla çıkarılmamalıdır. Halbuki o yandan bu yana Cumhuriyet Hükümeti İddialı politikasını terketmemiş, bazı lüzumsuz kombinezonlara girmiş, taviz vereceğim diye açıklar vermiş, sert davranacağım diye hatalı davranmıştır. Orta Doğuda, bölgenin bu karışık halinde rol oynama iddiası her zaman hüsran getirdiği halde Cumhuriyet Hükümeti büyük Arap kütlelerini aleyhimize çeviren hareket hattını değiştirmemiştir.

Güneyimizdeki geniş bölgede bugün iki cereyan şiddetle çarpışmaktadır. Birincisi Nasırın liderlik ettiği milliyetçi ve nötralist cereyan, ikincisi Nuri Saidin liderlik ettiği feodal ve Batı taraftarı cereyandır. Bu cereyanların çifte unsurundan birini görüp ötekini görmezlikten gelmeye imkân yoktur. Nasır sadece nötralist, Nuri Said sadece Batı taraftarı bir politikanın şampiyonları sayılamazlar. Bu unsurların yanında Nasırın kuvveti olan milliyetçiliği ve inkılâpçılığı, Nuri Saidin zaafı olan feodal, arkaik sistemin müdafiliği faktörleri de mevcuttur. Biz birincinin nötralizmini anlayamayız, hatta bölge için tehlikeli sayarız. Sovyet Rusyanın ne büyük bir belâ olduğunu farketmez görünerek onunla flört etmek kısa bir zaman bazı menfaatler sağlasa da dünya muvazenesi bakımından zararlı bir tutumdur. Nasır ateşle oynadığını ergeç anlayacaktır. Herkesi birden idare ettiğini sananlar çok zaman, sonda ellerinde hüsrandan başka şey kalmadığını farkederler. Ama aynı şekilde Nuri Saidin müdafaa ettiği, yıkılmaması için cansiperane gayret sarfettiği sistemin de hem devrin icaplarına uymadığını, hem tamah edilecek bir şey olmadığını germek lâzımdır. Iraklı liderin Batı taraftan politikasına yardım edeceğiz diye onun, gölgelerinde faaliyet gösterdiği ve sallantıda olduğu muhakkak tahtları koruma gayretlerine katılırsak bugün Arap âleminin bize karşı antipatisi yarın unutulmaz bir kin haline gelir.

Hatırlardadır, Büyük Meclisteki Bütçe müzakereleri sırasında Arap politikamız kifayetsiz bir Muhalefet hatibi tarafından kulaktan dolma bilgiyle tenkit edildiğinde Dışişleri Bakanı sormuştu: "Peki. ne yapalım?" Yapılacak şey basittir: Orta Doğudaki iç mücadeleye karışmayalım, taraf tutmayalım, bir takım lehine öteki takımla bozuşmayalım, muvazeneyi hiç olmazsa Amerika kadar muhafaza edebilelim. Türkiyenin menfaati öyle bir politikadadır. Bizim kendi meselelerimizi, tutumumuzun bedeli olarak, dostluk ettiğimiz Arap politikacılarına müdafaa ettirmeye kalkışmamız ciddi bir hareket sayılmaktan uzaktır. O politikacılar zaten kendileri muhtacı himmet bir haldedirler. Üstelik aralarında pek çoğunun bazı Batı memleketleriyle lüzumundan fazla sıkı bağları bulunduğu hiç kimsenin meçhulü değildir. Onların, bu bağlarına rağmen, bizim avukatlığımızı o memleketler nezdinde samimiyetle yapacaklarını sanmak ziyadesiyle hayale kapılmaktır.

Zaten bizim, kendi meselelerimizi müdafaa edeceğimiz bir muhit mevcuttur. Biz, NATO'ya dahiliz. Bağdat Paktında "Sen bizim Kıbrıs davamızı savun, ben de seni Lübnanda destekleyeyim" tarzında pazarlıklara girişecek yerde NATO içinde, elbette ki biraz daha fazla gayret göstererek, elbette ki Batının usulleri arasında olan klâsik diplomasiyi bir takını "new look diplomasi" ye tercih ederek başarı kazanmak, tezlerimize hak verdirmek kabildir.

Meselâ şu Lübnan işinde, birim Nuri Said hizbinin politikasına alet olmamız ve müdahale teşebbüsünde bulunmamız Orta Doğudaki hatalarımıza bir yenisini ekleyecektir. Hele Birleşmiş Milletler müşahitlerinin, haklı veya haksız, Lübnan hadiselerinde dışarının tesirinin bulunmadığına dair rapor vermelerinden sonra bizim kalkıp ta bedbaht Chamoun'un yardımına koşmamız tasvip edilecek hareketlerden değildir. Lübnan işi bir muayyen istikamette ilerlemektedir. Zaten bütün Orta Doğuda hadiseler, bir cereyan takip etmektedir. Bu, bir tarihi cereyandır. Onu değiştirmeye kalkışmak, -hem de hiç menfaatimiz olmadığı halde-, fazla ihtiras olur. Orta Doğu, yalpalayarak da olsa, gideceği yere gidecektir. Arap milliyetçiliği varacağı hududa varacaktır. Eğer o hududu Nasır, meşhur "İhtilâlin Felsefesi" adlı el kitabında hissettirdiği gibi zorlamaya kalkışırsa tarihteki bütün esleri gibi -son eşi Hitler- kafasını mutlaka vuracaktır. Biz olsa olsa bu hakikatleri tekrarlayabiliriz. Ama ne gidici liderlere yol arkadaşlığı etmemiz, ne ümitsiz davaların avukatlığını yüklenmemiz Türkiyeye fayda sağlar.

Dikkatli, aynı Kamanda alâka duyarak takip edilen bir tarafsızlık, hadiselere daha tepeden bakabilmek! Türkiye için en faydalı Arap politikası -tabii bu, bir şahsi kanaattir- böyle bir politikadır.

karken yıkılıyordu. Fakat halk bunların da üstünde Muhalefet liderini "Ne var meydanda?" diye sorduğu zaman çılgınlar gibi alkışlandı. İnönü bu sualden evvel, Demokrat iktidarın sekiz sene içinde 280 milyon altın lira sarfetmiş olduğunu râkkamlara dayanarak söylemişti.

Tenkit, tenkit, tenkit

Muhalefet lideri günün bir çok meselesine temas etti. Kıbrıs davasında İngiltereyle müzakere kapısının kapanmamış olmasını müsait karşıladı, Dışişleri Bakanının Taksim tezi ile İngiliz plânının kabili telif olduğunu söylemesini "iyi haber" olarak vasıflandırdı. Fakat, serzenişte bulunmayı da ihmal etmedi. Haklı olduğundan bu serzenişler umumî efkârda çok müsbet karşılandı. Meclisin gizli müzakeresinden beri İktidar, haber vermek âdetim yenilen terketmişti. "Tabii hususi mahfillerde, köşklerde saraylarda bir çok meseleler görüşülmektedir" dedi. Hâdiselerden yabancı devlet adamlarının -Türkçe konuşsalar bile nihayet yabancı olan devlet adamlarının- Muhalefete -Türk muhalefetine- nazaran daha fazla bilgi sahibi edildiklerini iğneli şekilde belirtti.

İnönü sonra Orta Doğu durumuna ve Arap politikamıza ilişti. Bu politikayla mutabık bulunmadığı, hele İngiltere siz bir Bağdat Paktına muarız olduğu hemen anlaşıldı. Orta Doğuda bir de Lübnan meselesi vardı. Bu Arap liderler kendi aralarındaki meseleleri kendi menfaatlerine uygun şekilde halletmek için uzak yakın dostlarım kullanmaya çalışırlardı. Türkiye de bu yolda epey kullanılmıştı. Muhalefet lideri o kısmı şöyle bağladı: "Umalım ki bundan sonra kimse Türkiyeyi kendi hususi maksadları - için kullanmak imkânını bulamasın."

Asıl bomba

Konuşmanın bombasını İnönü bundan sonra patlattı. Yaptığı basitti: Ortaya bir hesap koyuyordu. Osmanlı İmparatorluğu meşhur Düyunu Umumiyeye yol açan istikrazları 1854 ile 1875 arasında yapmıştır. Bu müddet zarfında eline 127 milyon altın geçmiştir, fakat faiz dolayısıyla 238 milyon altın borçlanmıştır. Bugün ise Demokrat İktidar sekiz senede dışarıya 1 milyar 100 milyon dolar borçlanmıştır, Amerikadan 800 milyon dolar yardım görmüştür, eski İktidardan da 127 ton altın, yani 150 milyon dolar devralmıştır. Bu bir asgari hesaptır ve 2 milyar 200 milyon dolara baliğ olmaktadır. Yani, 280 milyon Osmanlı altını. Osmanlı İmparatorluğunun o kadar şikâyete yol açan borcu 288 milyon altın. Demokrat İktidarın sekiz senede sarfettiği -İnönü tasrih etti: Askeri yardım buna dahil değildir- 280 milyon altın. Muhalefet lideri işte bundan sonra inanılmayacak tezahürata yol açan sualini sordu: "Ne var meydanda?" Cevabını gene kendisi verdi ve o cevap ta aynı tezahürata yol açtı: "Eline 280 milyon altın geçmiş ama, vatandaş geçinemeyecek kadar ıstırap, bunaltı, buhran içindedir."

İsmet İnönü plaja giriyor

Her çivileme atlayışı biraz kalb yağı eritiyor

Kongreden iki gün sonra Zaferde İktidarın bu nutka Sıtkı Yırcalının ağzıyla verdiği cevap büyük puntolu harflerle yayınlandı: "D. P. İktidarı emsalsiz bir muvaffakiyete erişmiştir." Kadıköylüler bu manşeti okuduklarında, kendileriyle alay edilip edilmediğini acı acı sordular.

Gece çalışması

Cevap pazartesi gecesi, geç vakitlere kadar çalışılarak Başbakanlıkta hazırlandı. Adnan Menderes başkente döndüğünde hava kararmıştı. Kendisini görenler asabi halini muhafaza ettiğini farkettiler. Başbakan yanına Basın - Yayın ve Turizm Bakanı, Sanayi Bakan Tekili Sıtkı Yırcalıyı celbettirdi. Hazırlanacak cevap Yırcalı tarafından İnönüye verilecekti. Fakat üslup mütehassısları metinde Menderesin diye bildikleri pek çok hususiyete rastladılar. -"Gurbette övünür gibi", "İsmet Paşa Türkiyesi", "İnkar edenleri kahredici darbeler" - Başbakanlıkta çalışma gece yarısından sonra bitti. Bir ara cevabın ertesi güne bırakılması düşünüldü, sonra vaz geçildi. Anadolu Ajansına zaten hazırlıklı bulunması için tenbihat girmişti. Zafer de bekliyordu. Aynı şekilde İstanbuldaki Havadiste de yer ayrılmıştı. Cevabı öteki gazetelerden pek azı tam şekilde alabildi. Bazıları kısmen dahi sütunlarına geçiremediler. Zira Ajansın metni gazetelere ulaştırdığı saatte onların sayfaları bağlanmış, hatta bir kısmı makineye dahi girmişti. Cevap, İktidarın, Kadıköy nutkunun en fazla hangi kısmına içerlediğini açık olarak gösteriyordu. 280 milyon altının hesabının sorulması iyi karşılanmamıştı. Yırcalının imzasını taşıyan uzun metin sadece ve sadece İnönünün o bir kaç cümlesinin cevabıydı. İktidar bunu Ajans vasıtasıyla yaymakla kalmadı. Salı sabahı haberleri dinlemek üzere radyolarım açanlar da karşılarında "İnönüye cevap"ı buldular. Halbuki radyolar, bilindi ği kadar, İnö - nünün nutkunu vermemişlerdi ki!.

Tatmin etmeyen cevap

Sıtkı Yırcalının demeci tarafsız vatandaşların pek azım tatmin etti. Bu. bir cevaptan ziyade bir hazin itiraftı. Evvelâ, cevap verilirken bazı noktalarla oynanmıştı. Meselâ İnönü Amerikan yardımının az veya çok olduğunu, söylememişti, sadece bir rakkam vermişti Sonra yaptığı hesaptan askeri yardımı çıkarmış bulunduğunu bildirmişti. Yırcalının 200 sene lâfını nereden bulduğu da pek anlaşılmadı. Nihayet Muhalefet lideri yardım ve kredilerin yânında 400 milyon sterlin olarak hesapladığı dış borçlardan bahsetmişti. Yırcalının o tarafı da atladığı görüldü. İtibar meselesine gelince, Yırcalı "madem ki bu kadar para bulabildik, demek ki itibarımız var" dedi. Borçların muazzam kısmı 1950 yi hemen

takip eden senelerde yapıldığına göre, bu itibar memleketin itibarı olmak gerekir ki bunu da D. P. 127 ton altın gibi C. H. P. den devralmıştır. Hele ordunun masrafı ve silah altındaki gençlerin iktisadi veriminden memleketin mahrum kalmasının mazeret diye ortaya konması D. P. nin Muhalefet yıllarındaki propagandasıyla taban tabana zıt düşüyordu. O halde, üstelik harp yıllarındaki sıkıntılar niçin harpten sonra miting meydanlarında istismar edilmiş ve bir kusur gibi eski İktidarın yüzüne çarpılmıştır? Her halde cevap, mukni bir cevap değildi. Bilakis, asabi bir haldeyken kaleme alındığım belli ediyordu. Üstelik malûm "ya sen ne yaptın?" edebiyatının gene cevapta yer alması kusurların bir nevi kabulü manasına geliyordu.

Hiddet sebebi

İnönünün nutkunun doğurduğu asabiyet, nutkun ya iyi okunmaması, ya da etraftaki zevatın gayretleri neticesi oldu. Beynelmilel mali teşekküllere mensup iki heyetin Türkiyede bulunduğu, sırada yapılan bu demecin o heyet üzerinde fena tesir bırakacağı hatıra geldi ve "hususi mahfiller"de Muhalefet liderine bir hayli veryansın edildi. Halbuki İnönünün söyledikleri hiç kimsenin meçhulü değildi ve o beynelmilel teşekküller Muhalefet liderinin tavsiyelerini senelerden beri zaten tekrarlıyorlardı. Bundan başka İnönünün tenkit ettiği ve "hususi mahfillerde, köşklerde, saraylarda" tedvir olunan dış politikada bir şeylerin hazırlandığı bu sırada Muhalefetin bir takım projeler aleyhinde açıkça vaziyet alması da asabiyetin artmasına sebebiyet verdi. Ama İnönünün Arap âlemi içinde Türkiyenin taraflardan birince âlet diye kullanılması ihtimaline karşı daima hassas bulunduğu kimsenin meçhulü değildir. Bağdat Paktım da İnönü -varsın Natık Poyrazoğlu düşünsün- İngilteresiz, en kuvvetlisi biz olan dört müslüman devletten müteşekkil bir dini topluluk olarak değersiz bulmaktadır. Dış politikanın yürütülmesinde İnönünün zorlu metodlardan pek hazzetmediği, meselelerin daha derinlerine inilmesini tercih ettiği de bilinmektedir. O halde, kızmak için sebep nedir? Kıbrıs meselesine gelince, araba yeniden yürümeye başladığından beri İktidarın Muhalefeti gene unuttuğu acı da olsa bir hakikattir.

Rakkam, rakkam, rakkam

Bu haftanın ortasında başkentte bir çok daire harıl harıl rakkam derlemekle meşguldü. İnönü "ne var meydanda?" diye sormuştu ya. İktidar, meydanda olanları Muhalefet liderinin gözüne sokmaya çalışacaktı. Bunun için de senelerden beri Bütçe gerekçelerinde tekrarlanıp duran, fakat ıstırabı artan vatandaşın kamını doyurmadığından bir kulaktan girip ötekinden çıkan rakkam buketi yeniden koklatılacaktı. Zafer, meydanda olanların tefrikasına hazırlanıyordu. Havadis de aynı şeyi yapacaktı. Radyolarda ise geniş bir kampanya açılacaktı.

Nitekim (Sıtkı Yırcalıyı dinledikten hemen bir gün sonra radyo müdavimleri, çarşamba sabahı karşılarında Maliye Bakam Hasan Polatkanı buldular. O nazik Polatkana da ne olmuştu? Kullandığı "Kurt masalı" nevinden tâbirlerin bakanlık sandalyesi işgal eden ve bu yüzden dışarda "Ekselans" diye çağırılan devlet adamlarının ağzına pek yakışmadığını unutmuşa benziyordu. Verdiği cevap ise, Yırcalının cevabından daha tatminkâr olmadı. Zira Polatkan C. H. P. İktidarının Osmanlı borçlarını temizlemek için nelere katlandığım anlatırken bir çok kimsenin hatırına "Ya, bundan sonraki İktidar bu İktidarın borçlarını temizlemek için nelere katlanacak?" leri okuyacak Alman, Fransız veya İngiliz alacaklılarımız -alacaklarının transferini senelerdir bekleyen basit ihracatçı firmalar, hürriyet cephesine bir yardımda bulundukları için -paralarını alamamakla beraber, büyük şeref duyacaklardır! Polatkanın başka bir sözü dışarda değil, içerde neşe uyandırdı. Maliye Bakanı soruyordu: "Hangi fabrika kurmuşuz da işlememiş? Bu fabrika nerededir? Açıklasınlar da tetkik edelim". Açıklamaya ne lüzum vardır? Sevimli Polatkan kendisinden, fabrikalarını işletebilmek için döviz transferi talep eden ve muazzam bir kuyruk teşkil eden müesseselerin listesini herkesten iyi bilmez mi? Hayır! Maliye Bakanının da cevabı hiç kimseyi tatmin etmedi. Zira bu, aslında cevap değildi. O da, bir itiraftı.

Bu neviden hareketlerin kütleler

Borç yapan Abdülmecit ve Abdülaziz
Aktüel olan merhumlar

suali geldi. Hakikaten, Maliye Bakanının konuşması aslında C. H. P. nin bir methiyesi oldu. Anlattığı şuydu: Osmanlı İmparatorluğu borç yapmıştır, Cumhuriyet Hükümeti bu borçlan Ödemek için bazı gelirlerim rehin göstermeye mecbur kalmıştır, fakat taksitleri ödeme muamelesi öyle cereyan etmiştir ki sonda hem müzakere yoluyla, hem muntazam tediyat sayesinde gelirlere dokunulmaksızın borç tamamen temizlenmiş, üstelik C. H. P. İktidarı D. P. İktidarına 127 ton da altın bırakmıştır. Polatkan da, bunları söylemekle beraber alınan paraları hep "yardım ve kredi" diye andı. Hatta bir ara şöyle dedi: "Bugün alınan bu yardım ve krediler müşterek hürriyet cephesinin tam bir tesanüt hissi içinde mütekabiliyet esasına, müstenit muamelelerdir". Tabii bu sözüzerinde müsbet tesir bırakmadığı hâlâ anlaşılmışa benzemiyordu. Radyoların düğmesi kapanacak, sayfalar çevrilecek ve akılda gene Muhalefet liderinin sözleri kalacaktı.

Zira İsmet İnönünün şu son senelerde altedilmez, pehlivan tabiriyle acı bir kuvveti vardır: Milletin hislerine, milletin dertlerine, milletin fikirlerine ve milletin ruh haletine tercüman olmaktadır. İsmet İnönünün artık dış dünyaya açık bir penceresi vardır. İktidarın başı kendisinin bu penceresini sıkı sıkıya kapalı, tuttuğu, onun önüne gerilmiş perdeleri elinin tersiyle itip açmaya yanaşmadığı müddetçe Muhalefet liderinin iki kelimesi günler ve günler cevap vermeye çalışmayı gerektirecek kadar tesirli olacaktır. Bu, iki kere ikinin dört ettiği kadar basit bir hakikattir.

Dış Politika

New look diplomasi

Geçen haftanın sonuncu günü saat tank 20.20'de İstanbuldaki Vilâyet binasından çıkan ve yaşlanmış bir kovboya benzeyen upuzun boylu Amerikalı kendisini bekleyen Siyah CC plakalı, Ford marka kaptıkaçtıya giderken yolunu bir gazeteci kesti. Amerikalı, Birleşik Devletlerin Ankara Büyük Elçisi Fletcher Warren'di. Gazeteci elçiden Ankaraya dönmek için neden bu kadar acele ettiğini sordu. Sual "Warren'i kırmızı görmüş, bir boğa haline soktu. Hışımla "Evim, yatağım Ankarada.. Üstelik yanıma elbise de almadım. Neden acele ettiğimi anladınız mı?" dedi. Sonra, Arrow marka gömleğinin yakasını tutarak ilâve etti: "Yanımda yedek gömleğim dahi yok."

Amerika Büyük Elçisi o gün Ankaradan Başbakan tarafından celbedilmişti. Safdil Warren Anayasada Türkiyenin başkentinin Ankara olduğunun yazılmasına güvenerek sıcakların basmasına rağmen "Atatürkün şehri" nde kalmıştı. Fakat, üstelik Amerikan Milli Bayramına tesadüf eden geçen haftanın son günü, Menderes tarafından kabul edileceği bildirilerek İstanbula çağırılmıştı. Bunun üzerine Büyük Elçi apar topar bir uçağa atlamış ve soluğu İstanbulda almıştı. Gelir gelmez de Başbakanı aramış ve geldiğini bildirmişti. Başbakanlıktan Warren ancak saat 16'da aranmıştı. Menderes, Nuri Sait, Zorlu ve Esenbel kendisini 19.30'da kabul edeceklerdi. Büyük Eski Amerikan başkonsolosu Robert Miner'in arabası tamirde olduğundan, başkonsolosluğun kaptıkaçtısına atlamış ve randevu saatinden yirmi dakika evvel vilâyetin kapısına dayanmıştı. Fakat vakit erken olduğundan kaptıkaçtıda beklemiş, saat 19.25'de vilâyete girmiş, alâkalılarla görüştükten sonra saat 20.20'de çıkmıştı. Acelesinin asıl sebebi şuydu: Ankaraya dönmek için 20.30 uçağında kendisine yer ayrılmıştı. On dakikada Yeşilköye gidebilecek miydi? Allahtan ki Büyük Elçinin vilâyetten ayrıldığı anlarda Başbakanın hususi kaleminden meydana telefon edildi ve uçağın bekletilmesi emredildi. Nitekim o akşam 20.30 uçağı yirmibeş dakika rötarla kalktı. Fakat Büyük Elçi de aynı gece Ankaradaki evine, yatağına, elbiselerine ve gömleklerine kavuştu. Bu, bizim New look = Yeni moda diplomasimizin cilvelerinden biriydi. Artık dış politikamız Hilton otelinde hazırlanıyor, İstanbul vilâyet binasından tedvir olunuyordu. Başbakan siyasi şahsiyetlerle vilâyette görüşüyor. Dışişleri Bakanı ise büro olarak Hilton otelinde işgal ettiği 437 - 439 numaralı daireyi kullanıyor, hem o, hem de bakanlığının Genel Sekreteri elçileri otelin salonlarında kabul ediyorlardı. Meselâ Zorlu cuma günü öğleden evvel İspanya Büyük Elçisi Juan Teixidor'u herkese açık plan. bilhassa sevgililerin kolkola dolaşabilecekleri tenha bir köşe diye bilinen Lalezar salonunda kabul etti ve kendisiyle kırkbeş dakika görüştü. Genel Sekreter Melih Esenbel de 14 Temmuzda İstanbulda yapılacak olan Bağdat Paktı Devlet Başkanları Konferansına Pakistan Cumhurbaşkanı İskender Mirzayı Pakistan . Büyük Elçisi Muhammed Hasan vasıtasıyla, elçiyi Hilton terasında kabul ederek çağırdı. Bu sırada teras adamakıllı kalabalıktı ve "5 O'Clock Tea" saatiydi. Çok ciddi bir mülakat olması lâzım gelen görüşme esnasında Büyük Elçinin kulağına Esenbelin sözleri kadar sekiz kişilik Fransız orkestrasının çaldığı ve bazan trombonlarla hırçınlaşan nağmeler de geldi. Dışişleri Bakanlığımız artık

Nuri Sait Paşa
Le vallahi!..

Hiltonda icrayı faaliyet ediyordu. Diplomasimiz yeni bir devrin eşiğindeydi. Nitekim bütün bir hafta müddetle Ankara sosyetesinin hariciyeci mensupları alamerikan otelin salonlarını doldurup durdular. Ziya Tepedelenliler, Hasan Işıklar, Samih Günyerler, Daniş Tunalıgiller Ankaradaki bürolarını bırakıp Hiltona nakli mekân eylemişlerdi.

Faal hafta

Geçen haftanın sonlarından bu haftanın başına İstanbul kesif bir diplomasi faaliyetine sahne oldu. Kolaylıkla tahmin olunacağı veçhile herşey babacan tavırlı Nuri Sait Paşanın Londradan İstanbula gelişiyle başladı. Paşa İstanbula kalmak niyetiyle mi geldi pek belli olmadı. Zira aslında, on gün kaldığı Londradan Bağdata Irak Hava Yollarına ait bir uçakla gidecekti. Fakat uçak arıza yaptığından kalkmadı. Bunun üzerine Paşayı BEA uçağına naklettiler. Irak Hava Yolları Londra ile Bağdat arasında sefer yapar. Buna mukabil BEA uçaklarının son durağı İstanbuldur. Bu yüzden Nuri Sait, geçen haftaki gibi Menderesle meydanın şeref salonunda konuşacak yerde İstanbula inip Hiltona yerleşti.

Nuri Sait ile bizim devlet adamlarımızın karşılaşmaları hep "samimi hava" içinde cereyan eder. Nitekim geçen haftanın sonunda da uçaktan yalnız inen Irak Başbakanı, Menderes, Zorlu ve Gedik tarafından pek dostane istikbal edildi. Paşa Menderesin omuzuna sol kolunu attı ve şeref salonunun önünde bekleyen meşhur 00.073 plâkalı Cadillac'a öyle gidildi. Yalnız bu arada bir arıza oldu, meydana gelmiş olan gazeteciler içinde bulunan Havadis muhabiri Ayten İzbul gözüne çarpınca açık gri bir yazlık kıyafet giymiş olan Paşa ona doğru seğirtti, kızan elini sıktı ve türkçe "nasılsın?" dedi. Irak Başbakanı İstanbula gele gide gazetelerin Beyoğlu muhabirleriyle ahbap olmuştur. Onlara iltifatta bulunur, daima cebinde taşıdığı hususi şekerlerden veya hurmalardan ikram eder. Ayten İzbul da tanıdık gazetecilerden biridir. Paşa genç kıza, kışın giydiği bir manto dolayısıyla "kırmızılı" şeklinde hitap eder ve onu göremezse mutlaka "kırmızılı nerede?" diye sorar.

İki devlet adamı otomobile binerlerken etraflarını gazeteciler sardı. 'Gazeteciler daha evvelce Zorludan aldıkları bir haberi Paşaya tasdik ettirdiler: Evet, Bağdat Paktı müslüman memleketlerinin devlet başkanları bir toplantı yapacaklardı. Mülakat sırasında Nuri Saitin yanında Menderes bulunduğundan ne gazeteciler rahat sual sorabiliyor, ne de Paşa kolay cevap verebiliyordu. Nitekim bir çok sualin cevabi "Sabırla koruk helva olur" dan ibaret kaldı. Bir ara Kıbrıs meselesi ortaya atıldı. Paşa Menderesin yüzüne baktı, Menderes bir kahkaha attı. Nuri Sait gene "Sabırla koruk helva olur" demekle iktifa etti. Bu sırada Menderes Irak Başbakanını otomobile sokmaya çalışıyordu. Gülümseyerek "Mukra Paşa, Mukra" dedi. "Mukra" arapça "yarın" demektir. Gazeteciler Menderesin arapça kelimeyi fasih telâffuz ettiğini farkettiler.

00.073 doğruca Hiltona gitmedi. Nuri Sait, Menderesin imara olan meclubiyetini bildiğinden imar sahalarını görmek arzusunu izhar etti ve yapılanlar karşısında "hayranlığını" belirtti. Yarım saatlik bir dolaşma sonunda Menderes Paşanın gösterdiği alâkadan pek memnundu. Kurt politikacı Nuri Sait insanları iyi tanıyordu. Cadillac Hiltonun kapısına

geldiği zaman arabanın içinde Menderes sağda, Zorlu solda, Paşa ortada oturuyordu. Başbakan mutadı veçhile Hiltona girmedi -bir tek defa, o da Kral Hüseyini ikamet edeceği Karadeniz dairesine çıkarmak için girmiştir ve Nuri Saiti odasına kadar Zorluyla gönderdi.

İnanılmayan haber

O akşam Essoğlu muhabirleri gazetelerine gelip havadisi yazdılar ve sekreterlere verdiler. Fakat bir çok sekreter havadisi okuduğunda bir sürçü lisana ihtimal verdi. Ya Nuri Sait Paşa yanlış söylemişti, ya muhabirler yanlış anlamışlardı. Öyle ya, pakt memleketlerinin devlet başkanlarının toplanmasına ne lüzum vardı? Meselâ Türkiyede Cumhurbaşkanının böyle bir rolü yoktu. Hükümet başkanlarının görüşmesi yetmez miydi? Türkiyede olduğu gibi Irakta da bir "kuvvetli adam" hükümetin başındaydı Nitekim Hürriyetin ve Cumhuriyetin açıkgöz sekreterleri, başlarını sallayarak, "devlet başkanları" tabirini "hükümet başkanları" yaptılar. Böylece haber onlarda yanlış çıktı.

Daha sonra, toplantı teklifinin Amerikadan dönen İran Şahı tarafından yapıldığı anlaşıldı. Fakat teklif oldukça dolambaçlıydı. Şah, Türk hükümetinden böyle bir davet yapmasını rica etmişti. Türkiye de ricayı kabulle Paktın müslüman memleketlerinin devlet başkanlarım 14 temmuzda İstanbula çağırmıştı. Toplantının tertip şekli buydu. Ortada bir şeylerin döndüğü anlaşılıyordu.

Köşkte, yatta, sarayda

Nuri Saitin gelmesini takiben Türk ve Irak devlet adamları arasında bir kaç günlük kesif bir faaliyet oldu. İlk olarak Floryadaki Deniz köşkünde siyasi meseleler görüşüldü, sonra Umur yatıyla gezintiye çıkılarak müzakerelere orada devam edildi, müteakiben Yıldız sarayı diplomatik temasların dekorunu teşkil etti. Fakat iki taraf temsilcileri, âdet veçhile, bir masa ba--ında, yardımcılarıyla toplanıp klasik şekliyle görüşme yapmadılar. İhtimal, daha şarkkâri bir samimiyet havasının esmesi için yemek sofraları, aperitifler, dijestifler tercih olundu. Bu temaslar sırasında Nuri Saitin yanında Irak Veliahtı Abdüllillah da bulunuyordu. İlk gün öğle yemeği Florya köşkünde yenildi. Davetliler arasında Menderes, Zorlu ve Gedikten başka hariciyenin ileri gelenleri, bu arada Birgi ve Sarper de vardı. Akşama doğru Umura binildi ve denize açılındı. Umur dört buçuk saatlik bir gezintiden sonra Irak kraliyet yatı "Kraliçe Aliye" nin demirli bulunduğu Bebek koyuna girdiğinde saat 20.30-du. Abdüllillah ve Nuri Sait motörle yat değiştirdiler, sonra Türk devlet ricali karaya çıktı. Önce Bayar Cumhurbaşkanlığı forsunu taşıyan spor, siyah Cadillac'a binerek uzaklaştı. Sonra Menderes, yanında Gedik bulunduğu halde 00.073'e ilerledi, bu arada Zorluya ve hariciye memurlarına dönerek "Hiltoncular gece çalışmalarına devam edecekler, değil mi?" diye sordu. Zorlu "Evet beyfendi" cevabını verdi. Bebekten son ayrılan, Başbakanın tabiriyle "Hiltoncular" oldu. Hakikaten gece otelde Zorlunun dairesinde çalışıldı.

Umur gezintisi herkes için sürprizdi. Meselâ Nuri Sait Paşa Irak başkonsolosuna ve bir sinema artistine -Arşak Palabıyıkyanı oynayan artiste- benzeyen arkadaşı Sefa beye saat 17.30 için Hiltonda randevu vermişti. Nuri Sait otele döndüğünde saat 22 idi.

Adnan Menderes

Arapça derslerinin faydası

Kapanan park

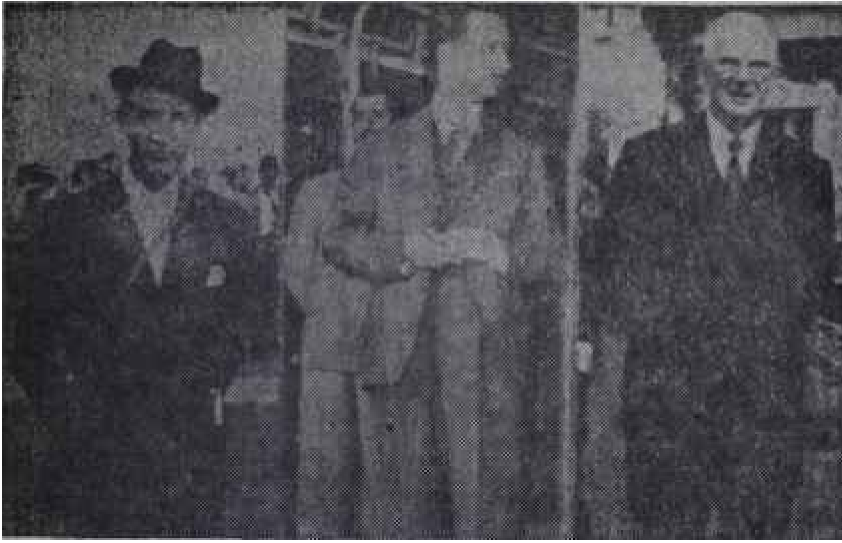
Ertesi günün sürpriziyle karşılaşanlar ise, tatil günlerini geçirmek için Yıldız bahçesine giden İstanbullular oldu. Bütün bahçe kapalıydı. Diplomatik görüşmelere sarayda devam ediliyordu. Halbuki Yıldız parkının içindeki Şale köşkünün muazzam duvarlarla çevrili, halka zaten yasak, muhteşem bir bahçesi vardır. Buna rağmen sabahın erken saatlerinden Zorlu hariç herkesin sarayı terkettiği 16.30 a kadar İstanbullular Yıldız parkına giremediler. Öğle yemeği orada yendi. Tabii siyasi meseleler gene yemekten evvel, yemekte ve yemekten sonra ele alındı. Toplantıya bu sefer, Iraklılarla birlikte Irakın Ankara Büyük Elçisi de katılıyordu. Şale köşklüden Bayar Floryaya, Menderes Park otele. Iraklılar Hiltona döndüler.

Akşam üzeri hep birlikte Bayar hariç- vilâyet binasına gidildi. Menderesin pembe duvar kağıdıyla kaplı, binanın Gülhane parkına, bakan köşesindeki odasında. Başbakandan başka Nuri Sait, Zorlu ve Esenbel vardı. Heyet evvelâ Amerika Büyük Elçisi Warren'i, müteakiben İngiltere Büyük Elçisi Bowker'i kabul etti. Böylece iki büyük batılı devletin temsilcileri bir Türk - Irak heyeti tarafından kabul ediliyorlardı. Bu tertibin elçiler üzerinde daha fazla tesir bırakılması için düşünüldüğü anlaşıldı.

Elçiler kabul edilirken Birgi de vilâyet binasına geldi ve bir daktilo alarak Valinin makam odasına bitişik odada çalışmağa başladı. Orada Londra Büyük Elçimiz, Zorlunun Kıbrıs meselesindeki son inkişaflar karşısındaki Türk görüşünü açıklayan demecini hazırladı. Elçiler gittikten sonra Nuri Sait de yorgun ayrıldı. Adeta yalpalıyordu ve Menderese dayanmasa düşecek gibiydi. Gazetecilere arap şivesiyle türkçe olarak "Sıjak, sıjak, sıjak.. Ter, ter; ter.. Şalışmak, şalışmak, şalışmak.. Le vallahi kafam pişti, kaynadı yahu!" diye dert yandı. Menderes bu lâfları dinlerken gülmekten kırılıyordu. Nuri Sait bunları anlatırken bir taraftan elini kafasına koyuyor, öteki taraftan ipek gömleğini yelpazeliyordu. Menderes, Zorlu, Esenbel ve Birgi içerde demecin son rötuşlarını yaptılar. Zaten bu, altı gündür devam eden çalışmaların mahsulüydü. Saat 22'de Anadolu Ajansından gazetelere telefon edilerek 23'de Zorlunun "son derece mühiö" bir demecinin verileceği bildirildi. Demeçte "Bizim kanaatimiz Kıbrıs meselesine bulunabilecek en makul hal şeklinin süperpoze bir taksim ve condominium olduğudur" tarzında çetrefil cümleler bulunmakla beraber, İngilterenin evvelâ reddedilen plânının bir müzakere tahtası olarak kabul edilebileceği açıklanıyordu. Bu, elbette ki tutulacak en iyi yoldu.

Yeni bir sima

Amerika ve İngiltere Büyük Elçilerinden sonra bu haftanın başında siyaset sahnesine yeni bir sima daha çıktı: Lübnanın Ankara Büyük Elçisi. Uzun boylu, tabii esmer, iri yarı Büyük Elciyi ilk olarak Nuri Sait Hiltondaki dairesinde. sabah sabah kabul etti. Paşa Chamoun'a yardım etme, Elçi de Chamoun'a yardım talep etme peşindey--di. Bu bakımdan görüşme sırasında fikir mutabakatına varıldı. Paşa Elçiye son İstanbul müzakereleri hakkında geniş malûmat verdi. Nuri Saitin odasında Lübnan Elcisini İngiltere Büyük Elçisi takip etti. İngiltere Büyük Elçisi daha sonra aynı otelde Zorlu tarafından da kabul edildi. Dışişleri Bakanı bir kaç elçiy-

Bowker - Abdüllillah - Warren

İkinci sınıf aktörler

le de görüştü, arkadan serinlemek maksadıyla otelin havuzuna girdi. Yazın havuzlu bir Dışişleri Bakanlığında çalışmanın işte böyle nimetleri vardır.

Temaslar pazartesi günü sona erdi. Zaten İnönünün pazar günkü konuşması bizim İktidar liderlerinin bütün keyfini kaçırmıştı. Zira dikkatler bir defa daha dış politika meselelerinden uzaklaşıyor ve tekrar iç politikaya daha fenası iktisadi vaziyete dönüyordu. Pazartesi akşamı evvelâ Menderes Ankaraya, sonra Nuri Sait Bağdada müteveccihen İstanbuldan ayrıldılar. Böylece "hazırlık çalışmaları" nın son perdesi kapandı. Bundan sonra perde 14 Temmuz günü devlet başkanlarının üzerine açılacaktır.

Son Gelişmeler

İstanbulda bu haftanın son günleri, pazartesi günkü konferansın hazırlıklarıyla geçti. Amerikadan sonra Avrupada vakit geçiren İran Şahının yedi yardımcısı bu iş için ilk gelenler arasındaydı. Şah, Kral Faysal ve Başkan Mirza bir iki gün sonra Boğaziçi sahillerinde olacaklardır.

28 Temmuzda Londrada yapılması gereken Bağdat Paktı konferansından evvel Paktın müslüman üyelerinin biraraya gelmesinin sebepleri açıktır: Dört Orta Doğu memleketinin, paktın öbür üyesi İngiltereden ve gayrı resmi üyesi Amerikadan şikayetleri vardır. Türkiye, Kıbrıstan yaralıdır. Pakistan Keşmir işinden şikâyetçidir. Suriye ve Lübnanı bağrına basmaktan hâlâ ümidini kesmeyen Nuri Said, Batılıların Beyrutta olup bitenlere seyirci kalmasını affedememektedir. Bundan başka Amerikanın hâlâ pakta katılmaya yanaşmaması, Nasır, Nehru gibi nötralistlerle flörte başlaması ve dolar kesesini açmaması, dört müslüman memleketin müşterek üzüntüsüdür. İşte İstanbulda toplanacak olan dört devlet başkanı bu meseleleri görüşecek, Amerikanın Orta Doğu siyasetini. tamamiyle Bağdat Paktının mihveri üzerine oturtmanın yollarını arayacaklardır.

Sam Amcayı doğru yola getirmek için baş vurulan usullerden biri, ihtiyar İngiliz aslanının Pakttan atılacağı hakkında çıkartılan şayialardır. Bu şayiaları tekzibe memur edilen Anadolu Ajansı "Devlet reisleri seviyesindeki böyle bir toplantının gündemi ancak toplantı başlayınca tesbit edilir" diyerek, böyle bir ihtimalin mevcut olduğunu hatırlatmaktadır. Fakat, işin aslında, İngilterenin Pakttan çıkartılacağına, başta Nuri Sait olmak üzere kimse inanmamaktadır. Sadece ince bir diplomatik manevra bahis konusudur.

Sam Amcayı Nasırın ismini hafızasından silip Bağdat Paktına yöneltmeğe matuf "new look diplomasi" nin en ağır silâhını Lübnan hadiseleri teşkil etmektedir. Paktın müslüman üyeleri, talihsiz Chamoun'u son dakikada bırakan Sam Amcanın günahını, Bağdat Paktına katılarak ve dolar kesesini açarak ödetmeye çalışacaklardır. Pakt üyelerinin Chamoun'un imdadına koşacağı hakkındaki şayialar bu muhteva içinde düşünülmelidir.

Devlet (başkanları, tabii ki Kıbrıs işini de konuşacaklardır. Maamafih bu işin onları uzun boylu işgal etmiyeceği şüphesizdir. Zira, Chamoun hadisesindenberi Lübnan ve Irak da dahil, Paktın müslüman üyeleri Türkiyenin Kıbrıs tezini kayıtsız şartsız ,desteklemektedirler. Bu sebeple Türkiye "ya Bağdat Paktı ya Taksim" demediğine göre, ortada halledilecek bir Kıbrıs meselesi yoktur!

İstanbul

Geç gelen akıl

Bu haftanın başında salı günü İstanbulda bir bomba patladı. Bakanlar Kurulu İstanbulda vilâyetle belediyenin ayrılmasına karar vermiş ve Belediye Meclisi, cuma günü için, yirmisekiz yıldanberi ilk defa bir başkan seçmek üzere olağanüstü bir toplantıya davet edilmişti. Haberin duyulduğu anda Vilâyette -İstanbuldaki yazlık İçişleri Bakanlığı makamında. Namık Gedik, Ankaradan acele kaydıyla davet ettiği Ankara Valisi Kemal Aygün, İstanbul Vali Vekili Ethem Yetkiner ve D. P. İl İdare Kurulu Başkanı Servet Sürenkök ile yeni seçilecek Belediye Başkanı mevzuunda temaslar yapıyordu.

Hikâyenin aslı şuydu: Bundan iki yıl önce kabul edilen bir kanuna göre İstanbulda vilâyetle belediyenin birbirinden ayrılması kararlaştırılmış, fakat o günden bu yana Bakanlar Kurulu gördüğü lüzum üzerine bu kanun hükmünü yerine getirmemiş ve her iki vazifenin de bir şahsın uhdesinde bakınmasında fayda mülahaza etmişti. Fayda mülâhaza etmişti ama, bu fayda kanun B. M. M. de kabul edilirken düşünülmemiş, hattâ kanun Hükümetçe desteklenmişti bile, o da ayrı mesele!

Haberin Babıâlide bir bomba gibi patladığı saatlerde İstanbul gazetelerinin muhabirleri vilâyete koşmuşlardı. İlk temaslar, Belediye Başkanlığına. Servet Sürenkökün getirileceği merkezindeydi. Kemal Aygün bu vazifeyi kabul etmek istemiyordu. Ama ertesi gün hava değişti. Kemal Aygün Belediye Başkanlığını kabul etmek zorunda kalmıştı. Yerine Dilâver Argunun tâyini dahi takarrür etmişti! Nitekim aynı gün İstanbulda da Belediye Meclisi üyeleri kendi aralarında belli başlı üç grup halinde toplantılar yapıyorlar ve seçecekleri Belediye Başkanı meselesini konuşuyorlardı. İl Başkanı Servet Sürenkökün de katıldığı D. P. İl Merkezindeki toplantıda, Kemal Aygünün Belediye Başkanlığına getirilmesine taraftar olanlar hazır bulundu. Bir başka grup, kendi, içlerinden bir başkan seçmek isteyenlerdi. Bunlar Belediye Başkanlığı için Ferzan Araş veya Muzaffer Ereri namzet gösteriyorlardı. Üçüncü grubu teşkil eden Belediye Meclisi üyeleri ise bir olup bittiyle karşılaştıkları iddiasındaydı ve "acele etmeyelim, cuma günkü toplantıyı tehir edelim, oturup uzun uzun düşünelim" tezini ileri sürüyorlardı. Ama bu haftanın sonunda AKİS'i elinizde tuttuğunuz saatlerde Belediye Meclisi toplanıp Kemal Aygünü seçecektir. Hiç şüphe edilmemelidir ki buna en çok üzülecek olanlar bilhassa Ankaralılar olacaktır.

Politika Merhametsizdir

Bazı meslekler vardır o mesleklerin mensupları hayatlarının her anında hadiselerin seviyesinde kalmaya mecburdurlar. Hadiselerin seviyesinde kalamadılar mı, mazileri ne olursa olsun gülünç hale düşerler. Bir aktör düşününüz, bir zamanlar dünyanın en büyük aktörü payesine erişmiştir. Sayısız hayranlar elde etmiş, geniş başarılar kazanmış, takdir toplamıştır. İsmi, resmi her yerde işitilmiş, görülmüştür. Sonra, devir değişmiş, fakat aktör değişmemiştir. Hâlâ eski tarzda oynamaktadır, hâlâ başka şartların icabı olan hareketleri tekrarlamaktadır, bu türlü kendisini hadiselerin artık gerektirdiği seviyeye getirememiştir, ilerlememiştir. Bu aktör bir gün mukadder akıbetiyle mutlaka karşılaşır: Yuhalanır. Mazisindeki bütün parlak günlere rağmen ve o günler kendisini alkışlayanlar tarafından. Tiyatroda da böyledir, futbolde de böyledir, gazetecilikte de böyledir.. Büyük topluluklar karşısına her an çıkmayı gerektiren her işte, her meslekte kader budur. Tabu, politikada da..

- Bir siyaset adamı, hayatının her anında "muvaffak siyaset adamı" olmak zorundadır. Olmadı mı, olamadı mı mutlaka en sert şekilde tenkide uğrayacak, kendisine gene çeki düzen veremediği takdirde yuhalanacak, ıslıklanacak veya herkes için alay mevzuu haline gelecektir. Politika merhametsizdir, ama politika merhametsiz olmaya mecburdur da. Zira mazisiyle geçinmek isteyen kifayetsiz devlet adamları müsamaha görürlerse, onların mensup bulundukları teşekküllerin zararının hududu olmaz.

Şimdi, bazı politikacıların kifayetsizlikleri yüzünden oklara maruz kaldıklarında kendilerini taraftarlarına pek acaip şekilde müdafaa ettirdiklerini görüyoruz. "Canım, bu adam partisinin en karanlık günlerinde memleketi karış karış dolaşmış, bir canlılık yaratmış, hizmet etmiştir; şimdi ona yermek reva mı?" diyorlar. Bu, mantıktan ziyade kalbe hitap etmektir. Asıl müdafaa "Hayır, bu adamın şu sözü çok doğrudur, şu hareketi neticeleri itibariyle faydalıdır, şu konuşması şu sebepten son derece kalitelidir" demekle olur. Bu söylenemediği müddetçe, okların haklı bulunduğu itiraf olunduğu müddetçe, bahis mevzuu politikacının -hangi partiden olursa olsun- Allahlık bir zat sayıldığı müddetçe, mütemadiyen gaf yaptığı kabul edildiği müddetçe kalplere hitap etmenin faydası yoktur.

Zaten aslında, politikacıları geçmişteki hizmetleri dolayısıyla mükâfatlandırmanın Batıda çaresi ve yolu bulunmuştur. Heykelleri dikilir, nutukları tabedilir, haklarında kitaplar yazdır, gayretleri övülür. Sadece Doğudadır ki artık kifayetsiz hale gelmiş politikacılar, sırf merhamet saikiyle mevkilerinde muhafaza edilirler. Bizim uzun seneler büyük derdimiz bu zihniyet olmuştur. Hele bu politikacılar şarklılığın bütün vasıflarına malikseler hassas kalplerin rakik tellerinde oynamayı gayet 1yi bilirler. Mazlum edaya bürünmek büyük marifetleridir. Ona dert yanarlar, buna şikâyette bulunurlar. Tabii derdi dinleyen, şikâyete kulak veren kimse bir aklı başında insansa talihsiz politikacı dönüp gittiğinde omuz silker geçer. Ama öteki bıkmaz ve usanmaz. Çalmadığı kapı ipi bırakmaz. Kendisini kurtarmak için her çareye başvurur. Bu çarelerin içinde bir tanesi vardır ki son derece zararlıdır: Kıymetlerin tasviyesi. Adam, kendisi kadar cerbezeli olmayan, fakat kendisinden bir kat kıymetli bulunan kimseleri uzaklaştırmak için çırpınır durur. Onu darıltır, ötekini atlatır, berikinin ayağı altına karpuz kabuğu koyar. Bir de bakarsınız aklı başında kim varsa kâfi derecede yırtık olmadığından çil yavrusu gibi dağılıp gitmiştir. Adam bütün çalışmalarında bir tek gaye bilir: Kendisine rey verecek olanları rey sahibi kılmak. Batıda kifayetsiz politikacıların bu mahzurları bilindiği içindir ki eski hizmetler ancak heykel dikilmesi yoluyla mükâfatlandırılır. Zira orada bilinir ki partiler hakiki kıymetlerin omuzlarında yükselir. Evet, adam bütün çareleri kullanır. Bir tek çare hariç: Hakikaten hadiselerin seviyesine çıkmaya çalışmak. Zira o zordur ve belki de kabiliyetleri buna müsait değildir. Kader!

Aktörler geçer, truplar kalır. İngilterede Old Vic tiyatrosu eğer asırlardır şanını muhafaza ediyorsa bunun sebebi mazileri ne olursa olsun aktörler kifayetsiz, gülünç hale düştüklerinde onlara hâlâ başrol verilmekte ısrar edilmemesidir. Tıpkı aktörler ve tıpkı truplar gibi politikacılar da geçer, partiler kalır. Sıhhatli partiler vefayı heykel dikerek, şerefler bahşederek, manevi tahtlar kurarak gösteren partilerdir. Yoksa, Allahlık olduğunu herkesin kabul ettiği bazı kimseleri sırf mazideki hizmetlerinden dolayı, artık başaramadıkları işlerin başında tutmakta değil.. Ama bu sıhhat alâmetini, parti bünyelerinin bizzat göstermesi lâzımdır.

C. H. P.

Yakadaki on parmak

Bu haftanın başında Pazartesi günü, D.P. nin İstanbulda çıkan muteber organı Havadis, okuyucularının yüreklerini ağızlarına getirdi. Allahtan ki muteber organın okuyucuları öyle ahun şahım bir yekûn tutmuyordu da heyecan bir "umumi heyecan" mahiyetini almadı. Bu yüzden savcılar "ammeyi heyecana verici neşriyat" yapmak suçundan gazetenin yakasına yapışmaya lüzum görmediler. Yürekleri ağızlarına gelenler, Demokrat organın Demokrat okuyucuları oldu. Havadis, uzun uzadıya bir kongreyi anlatıyor, söz alan delegelerin Avrupaya kapağı atmış milletvekillerini nasıl tenkit ettiklerini, nasıl pestillerini çıkardıklarını, nasıl hırpaladıklarım yazıyordu. Döviz sıkıntısı çekilirken cebe üç bin lira koyup hudutların ötesine gitmek ne demekti? Üstadlar bunun için mi milletvekili seçilmişlerdi? Hatipler vermişler veriştirmişlerdi. İşte Demokrat organın Demokrat okuyucuları bunları okuyup göğüs geçirdiler, kendi kendilerine "Ah!. Ah!." dediler. Zira Demokrat organın iftiharla naklettiği hâdise rakip siyasi teşekkül C.H.P. nin Kadıköy ilçe kongresinde cereyan etmişti ve Halkçı delegeler Halkçı milletvekillerinin turistik faaliyetlerini şiddetle yermişlerdi. Aynı anda hudutlarımızın ötesinde Halkçılardan -Meclisteki ekseriyetinin şanıyla mütenasip olarak- asgari bir misli fazla Demokrat milletvekili vardı. Ama D.P. Kongresi yapılmıyordu ki Demokrat delegeler de bu seyahat aşığı tem-

Kasım Gülek
Yaşamak için öldürmeli

silcilerini kulaklarından tutup umumi efkâr önüne çıkarsınlar. Yapılan kongrelerde ise, partiden ihraç edilmemek için, hatipler daha ziyada "kuyruğa girmek saadeti", "zam denilen mesut hadise" ve "beynelmilel politikada kredi binbeşyüz" adlı şarkıları okuyorlardı. Nitekim C. H. P. nin Kadıköy kongresinde ilçe başkanı cin gibi genç avukat delegelerin tenkitlerini cevaplandırırken bu hususu belirtmekten geri kalmadı ve üç cümlesinden ikisini "bu tenkitleri yapmazsak, biz de D. P. ye döneriz" diye bağladı.

D. P. ye dönmek! 1958 miladi senesinin yaz aylarında Türkiyede siyasi teşekküllerin mensuplarını herşeyden çok işte bu tehlike korkutuyordu.

Plaj yerine kongre

Halbuki bu hafta pazar günü, hiç olmazsa Kadıköy ilçe kongresinin toplandığı meşhur Süreyya sinemasının görünüşü itibariyle, C. H. P. 1958 D. P. sine değil, o D. P. yi rüyasında görse inanmıyacak olan 1946 D. P. sine benziyordu. Gözlerinizi kapayınız ve bin kişi alan bir sinema düşününüz. Ama, boş yer kalmamacasına dolduğunda bin kişi alan bir sinema. Sonra oraya üç bin insanı sokunuz. Tabii beş kişilik localara onbeş kişi yığılmıştır, tabii bütün geçit yerleri kapatılmıştır, tabii paradiye varıncaya kadar ayakta duracak yer bırakılmamıştır, tabii sahne bile işgal altına alınmıştır. İşte, pazar günü Süreyya sinemasının hali. Ama idareciler halkı hiç olmazsa kısmen tatmin için geniş hole de sıralar koydurmuşlardı. Bu sıralar doluydu ve holün iki merdiveninde bir tek basamağın bir tek karışı boş de-

Kongrenin başka bir hususiyeti yardı. Dinleyiciler hep efendiden, aklı başında, söylenenleri yalnız dikkatle dinleyen değil, hatta zaman zaman not eden -polis olmadıkları haldekimselerdi. Yarıya yakın kısım ise kadındı. Hava dışarda sıcak, içerde ondan da sıcaktı. Plajlar açıktı, denize girmek serbestti. Buna rağmen, bilhassa Kadıköylü hanımlar Süreyya sinemasının insandan fıskiye gibi ter fışkırtan salonunu tercih etmişlerdi. İçerde her yaştan dinleyici vardı. Çok ihtiyarlar, çok gençler. Bir locadaki göğsü altı oklu, gözlüklü, saçları bembeyaz, yaşlı bir hanım dikkati çekiyordu. Yandaki locayı ise "seçmen" payesine yeni erişmiş, gömlekli, kolları sıvanmış delikanlılar işgal ediyordu.

1946 D. P. siyle bütün bu benzeyişlerin dışında kongrenin bir hususiyeti oldu. İdrak sahibi bulundukları aşikâr dinleyiciler İnönü salona dahil olduğunda ve konuşmasının hitamında öyle bir tezahürat yaptılar ki böylesine "kaliteli alkış"a D. P. büyükleri hayatlarının hiç bir anında nail olamamışlardır. Ama, hiç bir anında...

Patavatsız milletvekilleri

Hakikaten bu haftanın içinde hemen bütün C. H. P. teşkilâtı ga-

Peder zurna çalar mıydı?

Bu C. H. P. liler arasındaki tesanüt, hakikaten gıpta edilecek haldedir. Bir C. H. P. ileri geleni çam mı devirdi, hemen ötekiler de baltayı ellerine alıp ormana fırlarlar. Tesanüdün son örneği: Meclis Grubu Başkan vekili Faik Ahmet Barutçunun Kadıköydeki parlak sözleri. Mübarek adam, sanki çok sevdiği Genel Sekreterin siyanet meleğidir.

Delegeler çıkmışlar, Avrupada soluğu alan C. H. P. milletvekillerine yüz kere, bin kere, milyon kere haklı olarak verip veriştirmişler. Barutçu Grup Başkan vekili ya.. Arka-

Faik Ahmet Barutçu
Tesanüt baltası

daşlarını müdafaayı Karadenizliliğin şiarı saymış. Ama bir müdafaa, bir müdafaa! Efendim, bu milletvekilleri başkaları gibi zevki sefalarına dalmış değillermiş. Ya? Avrupada tetkiklerde bulunuyorlarmış. Ne tetkiki? Barutçu onu da söylemiş: Demokrasi! ,

Aklınla çok yaşa, e mi Grup Başkan vekili! Partin 106 milletvekilini Riviyeraya Demokrasi tetkikine gönderir de Hattıüstüvaya vapur mübayaasına heyet gönderen Denizcilik Bankasına ne diye laf söyler?

O da tetkik, bu da tetkik!

leyan halindeydi ve pazar günü Kadıköy kongresinde konuşan delegeler umumi bir derde tercüman olmaktan başka şey yapmadılar. Ortada bir laf dolanıyordu: 106 C. H. P. milletvekili pasaport almış ve ceplerini milletvekillerine verilen yıllık üç bin lira karşılığı dövizi koyarak Avrupaya gitmiştir. Dedikodu, kolaylına tahmin olunacağı veçhile büyük akisler yarattı. Büyük akisler ve derin bir infial! İnfiali haklı görmemeye imkân yoktur. Milletin ve dolayısıyla C, H. P. teşkilâtının muhalif milletvekillerinden neler beklediği kimsenin meçhulü değildir. Bu milletvekillerinin, memleketin içinde bulunduğu şartlar karşısında, "haklarını kullanmak hakkı" dahi yoktur. Olmamak da gerekir. Bir tek vazifeleri vardır: Millet için nümune teşkil etmek. Tıpkı, İnönü gibi. 74 yaşında bir adam ve hâlâ kongre kongre dolaşıp elbette kendi çocukları ve torunlarının da, ama istikbaldeki bütün Türk neslinin şu topraklar üzerinde hür, demokratik bir nizam içinde, bir hukuk devletinin vatandaşları olarak yaşaması için çalışıyor. C.H.P. teşkilâtının C.H. P. milletvekillerinden beklediği de İnönünün yolunda yürümeleri, gece ve gündüzlerini memleket meseleleriyle doldurmaları, vatandaşın yanına gidip onunla alâkalanmalarıdır. Yoksa Riviyera salhillerinde "Demokrasi tetkikatı" yapmak değil..

Nitekim teşkilât bir anda ayaklandı. Bunlar ne biçim milletvekiliydiler? Aleyhlerinde en acı sözler söylendi. Hatta, hakettiklerinden fazlası.. Meselede, ince burunlu, kalkık kaşlı, çerçevesiz gözlüklü, seyrek saçları inanılmayacak mefharetle taranmış Genel Sekreterin bu tarz kurnazlıklara pek iyi yatan aklının da büyük rolü oldu.

Çıkış kapısı

Kasım Gülek seçimlerden bu yana müşkül bir vaziyetteydi. Meclise girmesi kendisine yaramamıştı. Bir kaç konuşma denemesi yapmış ve istisnasız hepsi bir "fikri pejmürdelik" içinde fiyaskoyla neticelenmişti. Görülmüştü ki -hem de hiç bir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde- yarının iktidar partisi haline gelen C. H. P. de -C.H.P. nin bu hale gelmesinde Gülekin rolünü inkâr eden cehennemde yarın çatır çatır yanar, artık Genel Sekreter maalesef kifayetsizdir ve büyük bir zaaftır. Üstelik Gülek son günlerde yeni yeni çamları devirmiş, Kıbrıs meselesiyle alâkalı olarak "ilk ben konuşayım" diye kendisini de, partisini de. hatta İnönüyü de müşkül mevkide bırakmış, sonradan bütün çırpınmaları. na rağmen hiç olmazsa "hâdiseleri kavrayamayan bir adam" damgasını yemişti. O kadar güvendiği teşkilât bile, çarıklı Genel Sekreterin çarık giymek için kifayetli, ama hâdiselerin seviyesine çıkmak, devlet adamlığı vasıfları göstermek bakımından kifayetsiz olduğunu görmüştü. Bunca emek, istikbalin pembeleştiği şu sırada boşa mı gidecekti?

Genel Sekreter C. H. P. millet vekillerinin "Avrupa sevdası"nı bir tahlisiye simidi gözüyle gördü. Gerçi kendisi Avrupaya gitmiyor değildi. Üstelik dövizinin Türk parası olarak karşılığını dahi hükümetten alıyor ve Avrupa Konseyinin komite toplantılarına bile -Meclis toplantıları hariç- katılıp orada cisminin varlığından meklekdaşlarını müstefit ediyordu. Meslekdaşları da buna mukabil, fikirlerinin varlığından onu müstefit kılıyorlardı. Ama Kasım Gülek, C. H. P. milletvekillerinden Avrupaya gidenlerin inanılmaz hafifliğini, dikkat nazarlarını başka tarafa çekmek için mükemmel bir fırsat saydı. Haberin gazetelere aksi karşısında "büyük memnunluk" izhar etti, meraklı gazetecilere elinden gelen yardımı yaptık ince burunlu Genel Sekreter hareketin teşkilâtta nasıl bir tepki yaratacağını mükemmelen biliyordu. rini tekzibe dahi kalkışmadın; dört senedir kayıp bir Adanın taksimi olur mu?" demeyecekti.

Nitekim, o kadar aklı başında Kadıköylüden çıkıp bunu Genel Sekretere soran olmadı. Böylece, Faik Ahmet Barutçunun omuzlarda kongre salonuna getirilmesi karşısında neşesi kaçan kifayetsiz Genel Sekreter, kongrede oklar sadece ve sadece günahkâr C. H. P. Meclis Grubunun "Avrupa sevdası"na müptela mensuplarına çevrilince neşesini buldu.

Kurultay hazırlıkları

Fakat C. H. P. nin Kadıköy ilçe kongresinde o çin gibi avukat başkan, bu derde de teşhis koymaya muvaffak oldu. Partinin iktidara gelmek üzere olduğu anlaşılıyordu. Genç başkan "meyvalı ağacı taşlarlar" dedi. Elbette ki şimdi, bir çok kimse yarının hazırlığını yapacaktı. Üstelik sonbaharda C.H.P. nin Kurultayı da toplanacaktı ve C. H. P. liler arasında yeni bir kademe taksimi olacaktı. Taksimde pay kapmak isteyenler şahsi endişelerini parti menfaatlerinin üstüne çıkaracaklar ve kendi propagandalarını yapmak için pek az şeyden çekineceklerdi. Böylelerinin unuttuğu, teşkilâtın şahıslara körü körüne bağlı olmaktan ziyade nihayet bir aklı selime sahip bulunduğuydu.

İktidarın ufukta göründüğü şu günlerde Muhalefet partisinin zaafının da ne olduğu bir kere daha pazar günü, adeta, Kurultay havası taşıyan Kadıköy ilçe kongresinde ortaya çıktı, teşhis olundu. Memleket takatli olsa yeni bir "İktidarda Gülek" tecrübesi geçirebilir. Ama, C. H. P. memleketi D. P. nin aldığı şekilde almayacaktır. Bu bakımdan kifayetsiz politikacılarla kaybedilecek zaman yoktur ve C. H. P. buna bir çare aramakla mükelleftir. Tabii çarelerin en iyisi bu Kurultayda, "şahıs çalışması" yerine "ekip çalışması"nı prensiplerin arasına sokmaktır ve hiç bir kıymeti ihmal etmeksizin - Kasım Gülek dahil, bütün kıymetleri faaliyete geçirtmek, kendi şahsi kabiliyetsizliklerini, kafa yapısı bakımından kifayetsizliklerini kulis manevralarıyla örtmeğe çalışanları -eğer yola gelmeyeceklerse bırakıp istikbale doğru ilerlemektir.

Kadıköy kongresi bu pazar bu hakikati da ortaya koyduğundan ayrıca alâka çekici oldu.

C. H. P. Meclis Grubu
Bir film adı: "Riviyera tatili"

Çocukların bile bildiği bu hakikati bilmeyen galiba "Avrupa sevdası"na müptela milletvekilleridir-. Nitekim bu haftanın başında taktiğinde muvaffak oldu ve kendisi Avrupaya gidip endam teşhirine hazırlanırken Avrupa için pasaport almış C.H.P. milletvekillerini teşkilatın 1 numaralı hedefi haline getirdi.

Pazar günü de, Kadıköylü hatipler bu kulis faaliyetlerinden habersiz içlerini dökerken ince burunlu Genel Sekreter -Trakya seyahatini geri bırakıp taktiğinin neticesini seyre gelmişti- oturduğu yerde memnun gülümsüyordu. Dikkatler oraya teksif olununca hiç kimse kendisine dönüp te "Yahu, üstad, bizim C.H.P. iki sene evvel Kıbrısın taksimi tezini Genel Başkanın elleriyle alkışladı, halbuki sen Adanın dört senedir kaybolduğunu söyledin ve bu sözle-

Kalkınma

Leylekler gülerken

Geçen haftanın sonunda pek çok kimse Dünya gazetesinin ciddi ciddi, haber diye neşrettiği bir Yazıya, nedense pek güldü, bu yüzden pek neşelendi. Yazıda şöyle deniliyordu:

"Önümüzdeki günlerde Kabil ve Bağdatta açılacak iki uluslararası sergiye katılmak için ilgililerce hazırlık yapılmaktadır.

Bu sergilerde[1] bilhassa Ortadoğu memleketlerine ihraç edebileceğimiz mallar teşhir olunacaktır. Bunlar arasında, buzdolabı, çamaşır makinesi, elektrik süpürgesi, elektrik ütüleri, elektrikli ızgaralar bulunmaktadır.

İyi imkânlar temin edilebildiği takdirde bunların külliyetli miktarda ihraç edilebileceği ileri sürülmektedir."

Eee, kalkınmanın da bundan âlâ delili olmazdı ya...

Halbuki turizm mevsiminin başladığı şu günlerde vatan sathı, fabrika gürültüsünden ve dumanından

Okuyucu mektupları:

Politika hakkında

216 sayılı mecmuanızın yedinci sayfasında "Trabzonun Barutçuya tercih ederek seçtiği Demokrat milletvekili Sabri Dilek" cümlesine rastladım. Cidden üzülmemek mümkün değil. Velâkin sisleri temin ederim ki, ne ben ne de benim gibi düşünen herhangi bir hemşerimiz Sayın Faik Ahmet Barutçuya Sabri Dileki tercih etmek söyle dursun mukayeseyi dahi hatırımızdan geçirmedik. Seçimde ise muvaffak olan Sabri Dilek değil, seçim sisteminin ve kütüklerin bozukluğu sayesinde D. P. olmuştur.

Kemal Atal - Trabzon

*

Sabri Dilek size bir tekzip gönderdi diye artık aklınıza geleni söylüyorsunuz. Halbuki bizim reylerimiz sayesinde seçilen Sabri Dilek hiç de sizin tanımak istediğiniz gibi bir insan değildir. Şahsen biz Maçkalılar ondan ve diğer milletvekillerimizden çok memnunuz. Mecliste de, dısarda da Muhalefeti susturmak için canla başla çalışıyorlar. Hele Sabri Dilek öyle cansiperane çalışıyor ki elimizden gelse onu ömrünün sonuna kadar milletvekili seçeceğiz. Bir dahaki seçimlerde bir de kendisi muhalif milletvekili olsun da Hanyayı Konyayı anlasın diye!

Sabri Kirmançalı - Maçka

*

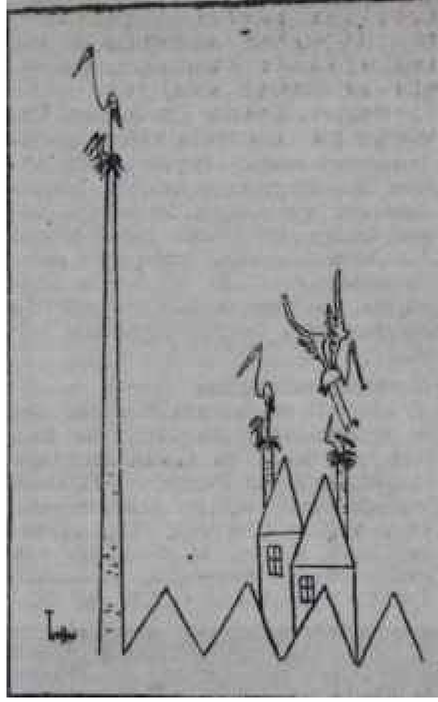
AKİS'in son sayısında gene bir takım D. P. ileri gelenleri için -Haluk Şaman, Baha Akşit, Himmet Ölçmen, Zeyyat Mandalincivermis veriştirmişsiniz. Hele o resim altları, bele o resim altları! Siz ne istiyorsunuz anlıyamıyorum. Yani bu adamlar da parti içinde hizip yaratsınlar da ispatçılar gibi soluğu kapının dışında mı alsınlar? Baksanıza gene kendiniz yazıyorsunuz. Haluk Şaman dünyanın muhtelif yerlerini dolaşmış. Dolaşır, görür tabii. Adam bugüne bugün D. P. milletvekili. Kendini D. P. den kovdursun da senede bir iki defa olsun Avrupaya, Amerikaya gidemesin mi? Sonra, ya Himmet Ölçmenin Konyadaki işleri ne olur? Hiç düşünmüyor musunuz?

Turan Çetiner - İstanbul

*

Son sayılarınızda Adnan Menderesten pek az bahseder oldunuz. Bunun sebebi hikmeti ne ola? Halbuki son zamanlarda çok mühim işlerle uğraşıyor. Sabah karanlıkları kalkıp Floryada denize giriyor, gece yarıları imar ve yıkım sahalarını dolaşıyor. Doğrusu sizin kaleminizden bu semereli çalışmaların hikayesini okumak isterdik.

Zahide Tanar - İstanbul

"BACALARIMIZ!"

bıkan bir cins romantik Avrupalı turist için ideal yeri teşkil etmektedir. Bu turistler leyleklerdir. Görülmemiş Kalkınana diyarımız, bacalarından duman tütmeyen tesislerin derin bir sessizliğe gömüldüğü yegane memlekettir. Fabrikaların sırrını keşfeden modern kafalı, zeki leylekler -karikatüristlere bakılırsa- a s r ı n icaplarına uyarak ağaçtaki yuvalarını bırakmışlar, çelikten bacalara naklimekân eylemişlerdir. Sekiz senede yedi misline iblâğ edildiği söylenen sanayi tesislerinin hali, biraz mübalâğayla budur.

Yünlü mensucat sanayii % 30 randımanla çalıştırılabilmektedir. Zira yün ithal etmek için 40 milyon lira dövize İhtiyacı olan bu branşa ancak 13 - 15 milyon lira tahsis yapılabilmektedir. Barajlar, âtıl kapasiteler yaratma merakının şaheser bir nümunesidir. Meselâ, k u z e y halıda kurulan elektrik şebekesinin istihsalinin 74000 KW lık kısmı istihlak edilememektedir. Çok övünmen şeker fabrikalarından 11 tanesi, ancak 1950 den evvel kurulan dört fabrika kadar istihsal yapabilmektedir! Yurdun dört bucağına serpiştirilmesi kararlaştırılan 10 tekstil fabrikası teknik bakımından bir fadadır. Meşhur traktör fabrikasının ismi duyulmaz olmuştur. Amerikan yardımında ufak bir gecikme vuku bulunca tarlalardaki traktörler durmuştur.

Saymakla bitmeyen bu görülmemiş eserlere son günlerde İtalyanlarla müştereken kurulan bir dikiş makinası fabrikası katılmıştır. Yalnız fabrikanın ses verebilmesi için 428 bin dolara ihtiyaç vardır. Fabrika halen istimin gelmesini beklemektedir.

D. P. iktidarının iktisadi işler" deki "ilmi sözcüsü", transfer kıymetlerden Sebati Ataman bile, artık bu "istimsizlik" i inkâr edememekte ve fiilî istihsalin, istihsal kapasitesinden % 42 düşük olduğunu açıklamaktadır. Esasen İstatistik Umum Müdürlüğünün hazırladığı 'ham madde ve işletme malzemesi» ithalâtım gösteren bir tablo, hayale en ufak yer bırakmamaktadır. Bu tabloya göre 1950 de 100 olan ham madde ve işletme malzemesi ithalâtı 1956 da 87,3'e düşmüştür. Sekiz senede, iki yüz senede yapılanın yedi misli tesis kurulmuş, fakat bu devrede 1990 dekinden az ham madde ve işletme malzemesi ithal etmeye başlamışız! Böyle birşey ancak, bu görülmemiş tesislerden sadece leyleklerin faydalandığını kabul etmekle izah edilebilir.

Yerli sanayiin, çalıştığı zaman ortaya koyduğu mamuller de ayrı bir hikâye mevzuudur. Cumhuriyetin iktisat yazarı, merak etmiş, motörü dışarıdan gelen yerli çamaşır makinalarını ve buz dolaplarını incelemiştir. Gördüğü buz dolaplarının kapısının alt kısmında bir parmak açıklık vardır ve kapı iyice kapanmamaktadır. Üzerindeki beyaz emayeler daha satılmadan yer yer dökülmüştür. Çamaşır makinasının kolu gayet kabadır, kazan kısmının kaynakları zayıftır, kapağın lâstikleri ayrılmıştır, kapak havadadır re kapanmamaktadır. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, çamaşır makinasının fiyatı bin liranın, buz dolabı -nınki dört bin liranın üstündedir:

Gelgelelim bu hüzün verici tabloya rağmen, birim Zafer leyleklerin bile güleceği şu hikmeti savurmaktadır: "Bugünkü Türkiye bir bakkal dükkânı açmanın hasretini çeken biçâre memleket değildir. Şimdi Et - Balık, Gima, Sümerbank, Toprak Ofis bataryalarım mevzie soktuk mu, tedip, edemiyeceğimiz çarşı yoktur."

Anlaşılan Zafer ya çarşıyı bilmiyor, ya iktidarla inceden inceye alay ederek muhalefet yapıyor.

D.P.

Sessiz gemi

Bu hafta içinde Türkiyeye gelen bir yabancı herseyden bahsedildiğini duyabilirdi. Bir tek şey müstesna: D. P. İktidar partisi; mutadı veçhile derin bir sessizlik içindeydi. Ankarada Rüzgârlı sokaktaki meşhur Zafer gazetesinin üzerindeki şık Genel Merkez daimi surette boş kaldı. Yalnız boş değil, aynı zamanda hareketsiz. Halbuki sonbaharda Büyük Kongrenin toplanması için esaslı bir hareket partinin küçük kademelerinde kendisini şiddetle hissettirip duruyordu. Yüksek kademelerde ise, esen başka rüzgârdı. Genel Sekreter Basri Aktaş Avrupa Konseyinin komisyon toplantılarına katılmak üzere mutadı veçhile Parise gitmişti, diğer milletvekilleri de yaz tatili için ayrılmışlardı. Zaten Kon-

greymiş, Kurultaymış. hatta Partiymiş, böyle şeylerle D. P. İktidarının fazla alâkası kalmamıştı. Bir kralın dediği gibi D. P. de sadece "Devlet benim" diyordu ve bu ona yetiyordu. Dana doğrusu, yettiği kanâati hüküm sürüyordu.

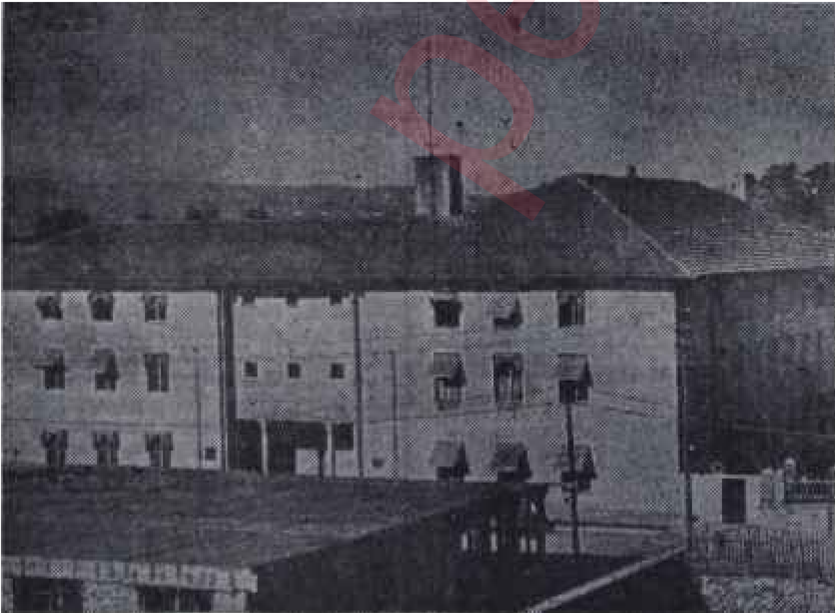
Fakat bu hafta da, D. P. Genel İdare Kurulunun azalarına bir çok ses aksettirildi. Seslerin' sahipleri kongrede istiyorlardı. Doğrusu istenilirse halkın sesi en büyüklerin kulaklarına pek gitmiyordu. Ama halkın içinde yaşıyanlar dertleri mükemmelen biliyorlardı. Bunların düzelmesi, önlenmesi başka meseleydi. Ama hiç olmazsa kongreler toplanmalı ve hâlâ D. P. yi tutanlar içlerini boşaltabilmeliydiler.

"Şimdi kalsın"

Halbuki bu haftanın ortalarında, D.P. büyükleri kendilerini İstan - bulda dış politikaya verdiklerinden parti kongreleri meselesi yeniden suya düşer gibi oldu. Gerçi üç büyük şehirde kongre hazırlıklarına girişilmişti. Hatta İzmir Demokratları bir de tarih tayin etmişler ye o gün için Başbakandan söz almışlardı. İstanbul ve Ankarada da hizipler faaliyet halindeydiler. Fakat ne bunların yapılması, ne de Büyük Kongrenin toplanması hususunda müsbet bir adım atılmadı. Büyükler "şimdi kalsın" demişlerdi.

Doğrusu istenilirse M. S. P. = Murakabeyi Sevmeyenler Partisi kongre de sevmemekte haklıdır. Zira en disiplinli toplantılarda bile bıçak kemiğe dayanmış vaziyette delegeler çıkıp, hiç olmazsa tutumu -hatta şahısları- adamakıllı tenkit edecekler, hırpalayacaklardır. Tabii bunlar gazetelere, hem de büyük başlıklarla aksedecektir. Üzerinde tartışılacak, tefsirler yapılacaktır. M. S. P. liderleri ise, aslında bir siyasi teşekkülün hayatiyetini ispat eden bu hareketi tendi şahsi prestijlerini, otoritelerini zedeleyen bir sabotaj gibi görmektedirler.

Büyük Kongreye gelince neticede fazla bir değişiklik olmasa bile muhtelif kimselerin iş başındakileri yereceklerinden, onları istifaya davet edeceklerinden, nihayet 1955 toplantısından sonra içerde kalmış "kuyruklar" ın seslerini bu sefer daha da şiddetle duyuracaklarından zerrece şüphe yoktur. Bu bakımdan M. S. P. nin idareci zümresi hesap verme gününü mümkün nisbetinde geriye atmaktadır. Bizzat teşkilât da kolları sıvayıp hesap soracak vaziyette bulunmadığından, bütün canlılığım, dinamizmini kaybetmiş olduğundan şu satırların yazıldığı ve yurttan giden haberler karşısında münasebetsiz C. H. P. milletvekillerinin yakalarında on parmağı hissettikleri sırada D. P. milletvekilleri sakin, fütursuz, gamsız ve endişesiz Avrupanın sayfiye semtlerinde, plajlarında veya eşleriyle birlikte dükkânlarında hoşça vakit geçirmekle meşguldürler. Murakabesizliğin sonu zaten bundan başka bir şey olamazdı. İcrayı murakabe etmeyen milletvekilleri kendilerini teşkilâtın murakabesini elbette ki reddedeceklerdir.

D. P. Genel Merkezi
Işıkları 1950 de söndü

Elçilikler

Hassas kalpler

Paris (Temmuz) - Hususi muhabirimiz Aydemir BALKAN bildiriyor:

Basri Aktaş
Vazifeli turist!

Çok şükür, Pariste bir büyük dert halledildi. Artık Fransa başkentinde sadece bir tane basın ataşemiz var! Eski basın ataşesi Nail Mutlugil, kendisi için hususi surette ihdas edilen Brüksel basın ataşeliğine tâyin edilip Paristen gitti, onun yerine de Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Melih Esenbelin hasta kardeşi Rıfat Esenbel -basınla alakası sıfır- makamına oturdu. Bundan sonra Pariste ne propaganda yapacağız, ne propaganda!...

Herşey bundan altı yedi ay evvel Paristeki Türk makamlarının garip bir telgraf almasıyla başladı. Telgrafın girizgahı şöyleydi:

"— Halen Riviyerada olduğu anlaşılan Bay Rıfat Esenbelin Paris basın ataşeliğine tayini münasebetiyle gerekli..."

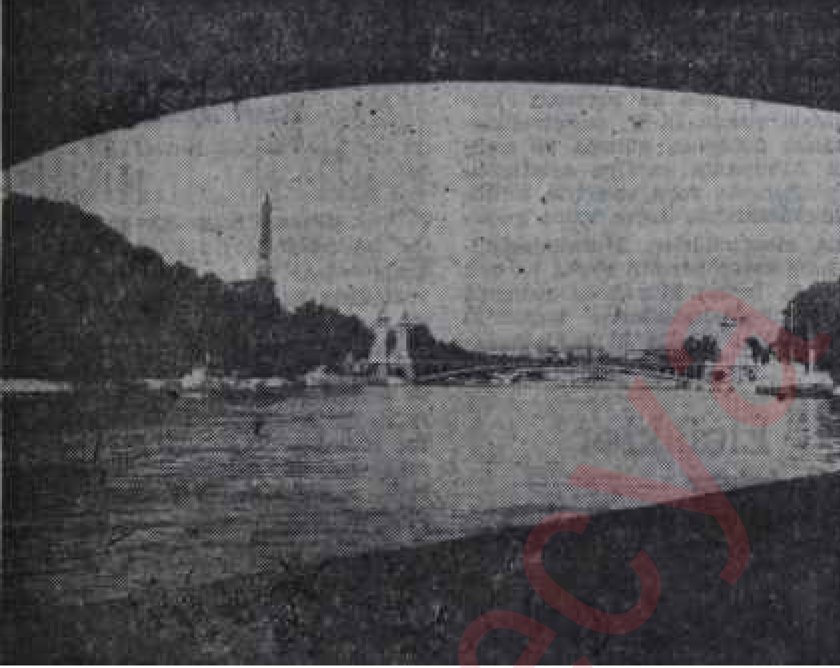
Bu telgraf, son senelerde hayli "antikalığa" alışmış bulunan makamlarımızda dahi bir bomba tesiri yaptı. Pariste bir basın ataşemiz vardı, üç beş yardımcısı da mevcuttu. Aydan aya Ankaraya gazete kupürleri göndermekten ibaret bu "önemli iş" zaten devlet bütçesine ağır döviz külfetine mâl olmaktaydı.. -Ayda iki kamyon parasından az değil!- Bu yeni «tayinin manası neydi? Bu ne münasebetsiz işti?.. Ne demek oluyordu?... Alınganlık, isyan çok sürmedi. İki numaralı basın ataşemizin Dışişleri Genel Sekreteri Melih Esenbelin kardeşi olması akan suları durdurdu.

Bunun üzerine alâkalılar, yeni basın ataşesinin basınla olan münasebetini aradılar ve bunu muvaffakiyetle keşfettiler: Ataşe, hergün gazete okuyordu! Kendisi tüccardı.

Uzun müddetten beri Avrupada ticaretle meşgul bulunuyordu. Bu serbest meslekte işleri dolayısıyla Riviyerada müteaddit defalar ve uzunca sürelerle ikamet etmişti. İşleri bozulmağa yüz tutunca Cote d'Azur"de tedavi görmüş, hastalığı için Maliye Bakanlığından döviz almıştı. Ancak hastalık dövizi tükendikten bir iki ay sonra kendisine yeni bir imkan bulunmuştu: Fransa basın ataşeliğimize, tepeden inme ikinci bir ataşe olarak tayini!

Rifat Esenbel kendisine pek yalvarıldığı için bu vazifeyi, kalbi her halde yalvarmalara dayanamayacak derecede hassas bulunduğundan kabul etmişti ama, gene de tayinin garabetini anlayacak kadar idrak sahibiydi. İhtiyaten uzunca müddet Paris'teki ataşeliğe uğramadı ve Riviyerada kaldı. Yeni ataşe ihtiyatlıydı ama, safdil değildi. Nitekim ner ayın başında bankaya uğrayıp iki Fransız Bakanının maaşı tutarındaki tahsisatını frank olarak almayı ne unuttu, ne ihmal etti. Böylece Riviyerada tatlı bir kış geçirdi.

Bir numaralı basın ataşesine gelince o, şâhsına yapılan bu muameleyi bir iki ofladıktan sonra sineye çekti. Zaten, kendisi bundan evvel Dr. Sarolun dostu olarak Parise sayın doktorun bakanlığı esnasında tayin edilmişti, Amma şimdi sevgili doktorun yıldızı sönmüştü, onun için işleri pek karıştırmamayı ihtiyatlı buluyordu. Nitekim dört ay sonra Brüksel sergisi açıldığında orada muvakkat, fakat harcirahlı bir iş bularak ayın üç haftasını Belçikada geçirmeğe başladı. Vaziyet şuydu: Pariste devlet, iki basın ataşesine altın gibi kıymetli dövizle maaş yolluyordu. Fakat bunların ikisi de Pariste değillerdi. Zaten büroya gidenlerin veya telefon edenlerin basın ataşesinin kim olduğuna dair sarih bir kanaatleri olmasına da imkân yoktu. Kimine ataşe, Brükselde deniyordu, kimine Riviyerada.. İki numaralısı Türkiyenin iştirak etmediği Cannes film festivaline iştirak etti -hangi bahaneyle, bu bir sırdır-, tekrar uzunca müddet Riviyeranın sefasını sürdü. Festival esnasında da Türk gazetecilerinden mütemadiyen saklanmayı ihtiyatlı buldu. İki ataşe çok ender olarak birbirlerini Pariste gördükleri zaman selâm dahi vermiyorlar, ilk fırsatta öbürünü attırabilecek bir formül arıyorlardı. Bu çifte basın ataşeliği meselesi aylarla memleketten gizli kalabildi. Yalnız, Pariste ufak tefek çatışmalar oldu. Basın büromuzun bir mahalli memuru Paris elçiliğimizin başkâtibine üç beş kişinin yanında bu garabeti anlattı, iki numaralı basın ataşesinin yüzünü ancak ay başında maaş günleri görebildiklerini söyledi.. Elçilik te vaziyeti sineye çekti.

Paris
"Ah, o kadar ısrar ettiler ki efendim!"

Allahtan ki Brüksel basın ataşeliği ihdas olundu ve yakını bir D. P. milletvekilinin takibi sayesinde Nail Mutlugil oraya tayin edildi. Böylece, yalvarmalara dayanamayarak "Pariste memleket vazifesi" kabul eden Esenbel ataşelik binasına rahatça girdi, makamına oturdu ve mutadı veçhile gazeteleri okumaya başladı!

(Bir de dışarda tanınmadığımızdan şikâyet eder, dururuz.

Okuyucu mektupları:

Pahalılık hakkında

Bilmem bilir misiniz, "bende takat kalmadı" diye bir şarkı vardır. Tam biz memurların haline uygun bir şarkı. Her akşam evde daire dönüşü, çoluk çocuk, cümbür cemaat ailece bu şarkıyı söylüyoruz. "Bende takat kalmadı !" Nasıl takat kalsın ki? Su son zam furyasından sonra uçan kuşlara bile borçlandık. Artık borçlanacak kapı kalmadığı için çok kere akşamları yavan ekmekle iktifa ediyoruz. Beş kişi ayda 167 lira ile geçinirse, onlara yavan ekmek bile lüks gelir. Niçin bunlar? Memleket kalkınacakmış, Büyük şehirlerimiz imar edilecekmiş de turistler gelecekmiş. Bunlar iyi güzel ama benim iki kız da zaafiyet geçiriyor bunu ne yapalım?

Kenan Büyükelçi - İstanbul

*

Gazetelerde, mecmualarda "nereye gidiyoruz?" başlıklı yazılar çıkıyor. Bilen yazıyor bilmiyen yazıyor. Kahvelerde, vapurlarda, trenlerde, otobüslerde de aynı sual soruluyor: Nereye gidiyoruz? Bilen konuşuyor, bilmeyen konuşuyor. Hep tenkit, tenkit, tenkit. Hani milletin haline bakıp, herkesin şikâyeti ettiğini görünce insan ister istemez 1957 seçimlerini düşünüyor. Bu tenkitçilerin 1957 ekiminde sanki hiç birinin bugün bizi yola papuçlu çıkarıp da papuçsuz bırakanlara rey vermediğini sanırsınız. Peki bu münekkit efendiler rey vermediler de bu D. P. basa nasıl geldi? Basta nasıl kaldı? Sanki daha evvelki seçimlerde bu parti denenmemiş miydi ki, bir defa daha iktidarda kalmak imkanı bağışlandı? Kızını dövmeyen dizini dövermiş. İşte bazan da böyle reyini veren dizini döver. Ama tabii adamda dövülecek diz kalırsa.

Adnan Pekyürek - İzmir

*

Hayatın böyle tahammül edilmez derecede pahalılaşmasını sebep olanların acaba yüreklerine en ufak bir sızı bile düşmüyor mu? Binlerce, yüzbinlerce vatan çocuğa -yedi ile yirmi, yaş arasındakiler- tam gıda alamıyorlar -tabii milyonerlerin çocukları hariç- daha bacak kadarken kavrulup kuruyorlar. Benizleri sapsarı yetişiyorlar. Pek çok aile İkinci Dünya Savaşı içinde çekilmeyen zaruretler içinde kıvranıyorlar. Bütün bunlar gözler önündeki hakikatlerken nasıl oluyor da daha hâlâ "memleketin yarını için" gibi lâflar edilebiliyor? Hangi yarın? Yarınların ümidi olan çocukları biz doğru dürüst doyuramıyoruz bile. O halde kimlerin yarınlarından söz açılıyor?

Şekip Güzelce - İstanbul

Dış Ticaret

İhracat hazırlıkları

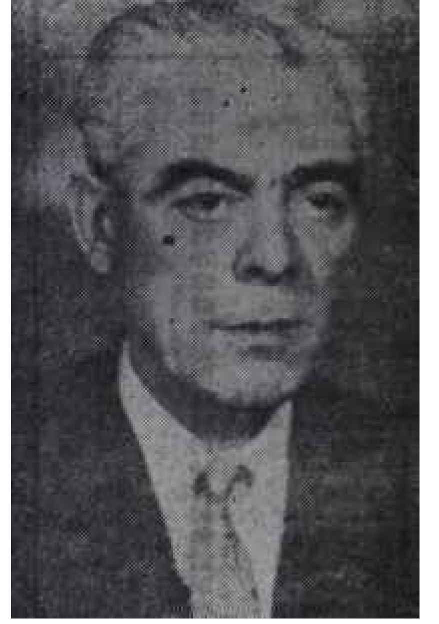
Bu haftanın başında en kötümserler bile bu yıl, iyi bir mahsul idrak edileceğine kanaat getirdiler. Hububat mahsulü, ihtiyatkâr tahminlere göre, 11 milyon tondan aşağı olmıyacaktır. İyimserler, 14 milyona yaklaşan bir istihsalle 1953 rekorunun egale edileceğini düşünmektedirler. Pamuk mahsulü her türlü tahminin fevkinde bereketlidir. Geçen yıl 100 bin ton civarında olan istihsalin, 140 _ 160 bin tona erişeceği sanılmaktadır. Fındık için de bu yıl, iyi yıldır. Yeni mahsul fiyatlarına zarar vermemesi maksadıyla Fiskobirliğin geçen yıldan elinde kalan mahsulü yağ sanayiine devretmeyi düşünmesi bunu göstermektedir. Zeytin istihsali de bereketli olacaktır. Ege bölgesinde zeytin ağaçlarında bulunan çiçekler dökülme tehlikesini atlatarak meyva bağlamışlardır. Tabloda görülen tek siyah noktayı son yıllarda başlıca ihracat malımız haline gelen tütün istihsalinin düşüklüğü teşkil etmektedir. Geçen seneki rekolte 75 bin ton olduğu halde, bu seneki rekolte 50-55 bin tonu aşmıyacaktır. Bu duruma göre ziraat memleketi Türkiye, bu yıl, hakikaten bir ziraat memleketi olacak ve ziraî mahsul fazlalarını satabilecektir.

İhracat denince akla tabii hemen prim meselesi gelmektedir. Yapılan hesaplara göre 1958 takvim yılında ihracı muhtemel 2.105 bin ton malın milletlerarası serbest fiyatlara göre değeri 825 milyon lirayı bulmaktadır. Aynı miktarın iç pazar fiyatlarımıza göre değeri 1 milyar 312 milyona erişmektedir. Demek oluyor ki bu malların ihracı için 487 milyon lira tutarında prim ödenmesi lâzımdır. Bu miktar yüzde 59 civarında bir prime tekabül etmektedir.

Zirai ihracat mallarının bu yıl fazla olması ve dünya piyasalarında zirai mahsul fiyatlarının düşme temayülü göstermesi, muhtemelen prim nisbetinin yükseltilmesini gerektirecektir.

Muvaffak bir Bakan!

Mahsulün bolluğu ve ihracat sezonunun yaklaşması gözleri Ticaret Bakanlığına çevirmiştir. En çok bakan yemekle şöhret yapan bu mevki sert hücumlar mevzuu olmaktadır. Tüccarlar ihracat sezonunun başlamak üzere bulunduğu bir anda, hükümetin İhracat politikasının hâlâ meçhul kalmasından şikâyetçidirler. Bu yıl verilecek primlerin nisbetini bilmiyen, ihracatın tüccara bırakılıp bırakılmıyacağından haberi olmıyan ihracat müesseselerinin elleri kolları bağlı kalacağı hatırlatılarak, bundan Ticaret . Bakanlığı mesul tutulmaktadır. Halbuki geçen sezonun sonunda yapılan resmi beyanlarda bu yıl aksaklıkların azaltılması için erkenden çalışmalara başlandığı, hatta yeni dış ticaret rejiminin beklenilen zamanda ilân edileceği vâdedilmişti. Bu vaadler henüz vaad olmaktan kurtulamamış ve Ticaret Bakanlığı mûtad bürokrasi psikolojisinden sıyrılamamıştır. Dinamik Cihat İrenin Müsteşar vekilliğine getirilmesi bile, bakanlığın çalışma itikatlarını değiştirememiştir. Bilhassa İktisat ve Ticaret Haberler Ajansı, Ticaret Bakanına karşı topyekûn bir harp açmıştır. Bu Ajansın bültenleri haftalardır, bakanlıkta görülen aksaklıkların haberleriyle doludur.

Abdullah Aker
Hedef tahtası

Pamuk toplayan Çukurova kadınları
Şimdilik yüzler gülüyor

Para

Bu güneşe kar mı dayanır!

Geçenlerde New York First National City Bank'ın aylık bülteninde, 1947 - 1957 yılları arasında başlıca dünya paralarının değerlerinde vuku bulan kaybı ve yıllık kayıp nisbetini gösteren bir tablo vardı:

Memleketler	1957 de Para Değerindeki kayıp (1947=100)	Yıllık Kayıp 1947-1957
İsviçre	89	% 1,2
Batı Almanya	87	1,5
Venezuela	87	1,5
A. B. D.	80	2,2
Hindistan	79	2,3
Belçika	77	2,6
İtalya	74	3,0
Kanada	70	3,5
Danimarka	69	3,6
Norveç	67	4,0
Güney Afrika	66	4,0
Hollanda	66	4,1
İsveç	65	4,2
B. Britanya	62	4,7
Yeni Zelanda	61	4.8
Fransa	56	6,2
Meksika	49	6,9
Uruguay	47	7,3
Avustralya	46	7,5
Finlandiya	39	8,9
Peru	37	9,5
Brezilya	28	12,1
Arjantina	16	16,3
Şili	5	25.5

Tablo bütün dünya memleketlerinin bir enflasyon devresine girdiğini göstermektedir. Dolar, İsviçre Frangı ve Alman Markı gibi paralar bile fiyat yükselmeleri karşısında değerlerini kaybetmişlerdir. Yalnız bu memleketlerde enflâsyon son derece yavaş olmuş, yıllık kayıp nisbeti yüzde 1,5'u geçmemiştir. Hindistan gibi nüfusu hızla artan ve hızlı kalkınma iddiasında bulunan bir memleketin parasının da dördüncülükle en sağlam paralar arasında yer alması üzerinde uzun uzun düşünülecek bir meseledir.

Tablonun en alt kısmını Güney Amerika memleketleri işgal etmektedir. Şili parası on yıl içinde değerini 20 misli kaybederek, fiyat yükselmeleri rekorunu kırmaktadır. Tabloda Türkiyeye yer verilmemiştir.

AKİS, Türk parasının bu şeref listesinde kaçıncı mevkii işgal ettiğini hesaplamaya çalıştı. Böyle bir hesap için perakende fiyat endekslerinin kullanılması, en az kusurlu ölçüdür. Gelgelelim bizim geçinme endekslerinin hali malûmdur! HiÇ kimse bu endeksleri ciddiye almamaktadır. Bu mahzuruna rağmen, Türk parasının kaybını ölçmek için İstanbul geçinme endeksleri kullanılırsa Türk parasının (1947 == 100) 1957 de 53,4 te bulunduğu görülmektedir. Demek ki 10 yılda değerinin hemen yarısını kaybeden Türk parası tabloda Fransa ve Meksika arasında 17 nciliği işgal etmektedir. Paranın yıllık kayıp nisbeti yüzde 63 kadardır.

Geçinme endeksini kullanmaktan vazgeçilerek Reşat altını ölçü olarak alınırsa, Türk parası Şili ve Arjantinden sonra sondan üçüncü gelmektedir. Filhakika Reşat altım 1947 de 33,25 liraydı, 1957 de 131,77 liraya çıkmıştır. Yani paranın değeri, Reşat altınına nazaran dört defa azalmıştır. Bu durumda Türk parası (1947 = 100) 1957 de 25 endeksinde bulunmaktadır.

Reşat altınının koşusu

Hele Reşat altınının son hafta eriştiği fiyatlara dayanarak hesaplar yapılırsa Türk parasının Şili parasından farkı kalmıyacaktır. Zira geçen haftanın sonunda Reşat altını 200 liraya merdiven dayamıştır. Reşatın 1956 Temmuzundaki değerinin 96.60 lira olduğu düşünülürse bu altının fiyatı iki yıl içinde iki misli artmıştır.

Tabii ki Sputnik hızıyla yükselen Reşat altım, umumi fiyat seviyesindeki yükselmeyi gösteren iyi bir ölçü değildir. Yalnız paraya olan itimadın ne kadar zayıfladığım' göstermek bakımından altın fiyatları iyi bir ölçüdür. Paradan kaçanlar binaya, arsaya, tarlaya v.s. olduğu gibi altına koşmaktadırlar. Bu koşu, paranın istikrarı için hükümetin enerjik tedbirler alacağı şayialarına rağmen durmamış, bilâkis hızlanmıştır. Banka hesaplarında kuyruk yapanlar, sarraflara koşmaktadırlar.

Son günlerde piyasada altına rakip olmaya namzet yeni bir mal boy göstermiştir. Piyasaya sürülen pul serileri kısa bir zamanda tükenmekte ve pul borsasında 3 - 4 misli fiyatla satılmaktadır.

Paraya olan itimadın ne kadar kaybolduğunu gösteren daha tipik bir misal herhalde bulunamaz.

Kâğıt para bolluğu

Paraya olan itimat uçarken, piyasadaki kâğıt para miktarı hızla artmaktadır. Geçen haftanın ortasında Merkez Bankasının haftalık bülteni banknot miktarının 3 milyar 728 milyon 295 bin 535 lirayı bularak rekor bir seviyeye ulaştığını göstermektedir. Bu rakkam, bir hafta içinde 207 milyon kadar bir artışa tekabül etmektedir.

'Piyasadaki para miktarının artış ve eksikliği normal bir hadisedir. Fakat memleketimizde bilhassa 1953 ten beri, yani iktisadi hayatın bir duraklama safhasına girdiğinden beri banknot miktarı devamlı ve gittikçe çoğalan bir hızla artmaktadır. Filhakika milli hasılanın reel olarak yüzde 36 gibi muazzam bir nisbette arttığı devrede yüzde 42 kadar artan kâğıt para miktarı, milli hasılanın reel artışının hemen hemen durduğu bir devrede yüzde 250 nisbetinde çoğalmıştır. Bu artış fiyat yükselmelerinin sebebi olduğu kadar neticesidir.

Her zamanki gibi iyimserliği elden bırakmıyan iktidar, kâğıt para hacmindeki artışın normal olduğunu, vergi aylarına doğru banknot, miktarının azalacağını ve yılbaşında da eski seviyesini bulacağım söylemektedir. Geçen yıl da buna benzer

Ankaradaki yeni Banknot Matbaasının gıcır gıcır onluklarından biri

Kaç tanesiyle bir Reşat alınıyor?

Okuyucu mektupları:

Pahalılık hakkında

Son aylar içinde peş peşine nelere ne kadar zam yapıldı? Bunun bir listesini çıkarmak ve her hafta AKİS'in başsayfasına çerçeve içinde yerleştirip neşretmek bence muhalefet vazifesinin en güzel yapılmış sekli olurdu. Ben ilk plânda hatırlıyabildiklerimin hiç değilse yüzde birini şurada sıralıyayım da gerisini siz tamamlayın. İste zam yapılan maddelerden birkaçı: Odun. kömür, elektrik, su, havagazı, tren, otobüs, vapur, uçak, taksi, demir, çimento, vs. vs... Ama durun. Daha bunun gerisi de var. Bunlar da geliyor. Ekmek, Peynir, P. T. T. hizmetlileri ve daha aklınıza ne gelirse.

Murat Uyar - Zonguldak

İnanır mısınız, yaz geldi nerdeyse geçecek daha bizim eve bir kilo meyva girmedi. Nasıl girsin. Beş liraya kaysı mı alayım? Dört liraya armut mu? Beğenmediğimiz eriklerin fiyatları bile bakmağa tahammül edilmeyecek kadar korkunç Ben ise aldığım parayı, çocuklarımın bir kap yemeği ile ekmeğine yetiştiremiyorum. Ziraat memleketi Türkiyenin hali böyle mi olacaktı? Ben elime bakan üç kişiye bütün yaz boyunca iki kilo meyva da mı yediremiyecektim? Bu nasıl iş böyle?

Tahir Aksu - Ankara

Lastik yoktu, yedek parça yoktu, şu yoktu, bu yoktu. Biz bütün bu yokların arasında çırpınıp bir lokma ekmek parası çıkaracağız diye yırtınırken ortaya bir de benzin yokluğu çıkmasın mı. İşte bu artık tüy dikti. Sabah karanlığı kuyruğa giriyoruz. Saatlerce bekliyoruz. Sonunda da topu topu on liralık benzin alabiliyoruz. Allah rızası için bana bir akıl verin Ben şu D. P. Hükümetlerinden beni böyle zarara sokan, sakat iktisadî tedbirler aldı diye. manevi tazminat talep eden bir dâva açsam kazanabilir miyim. Yoksa beni de mi. yoklar listesine sokarlar?

Dursun Kaya - Ankara

Pahalılık pahalılık deyip duruyorsunuz. Pahalılık uğruna akıttığmız mürekkepler, harcadığınız kâğıtlar bir aileyi bir yıl geçindirir. Siz hiç etrafınızı görmez misiniz? Baksanıza üçyüz küsur milletvekilimiz üçer bin liralık dövizleri ceplerine koymuşlar Avrupaya, Amerikaya doğru yelken açmışlar. Hiç bu memlekette pahalılık olsa, bu memleketin bir takım dertleri olsa bunlar kalkar da Avrupalara gezmeğe giderler miydi?

Gülcan Taner - Bursa

P.T.T. Umum Müdürlüğünün İstanbulun Fethi serisi

Geçer akçe

sözler işitilmişti. Fakat vergi aylarının gelmesine rağmen piyasadaki kâğıt para miktarı yükselmekte devam etmişti. Filhakika 1957 Mayısından itibaren tedavüldeki banknot miktarının devamlı bir seklide arttığını yandaki tablo göstermektedir:

Bu artık böylece devam ederek temmuz başında, geçen yıla nazaran bir milyar lira bir artışla 3.728.295. 000 rakkamına erişilmiştir.

Tedbir lâflarının sık sık işitildiği su günlerde bütün barometrelerin havanın gittikçe kötüleştiğini bildirmesi, hastanın lâfla tedavi edilemiyeceğini göstermektedir. Lâfı bırakıp bir an evvel kollan sıvamaktan başka çare yoktur.

Yıl	Ay	Tedavüldeki Banknot **(1000** lira)
1957	V	2 702 871
	VI	2 815 615
	VII	2 801 188
	VIII	2 925 873
	IX	3 105 418
	X	8 822 655
	XI	3 344 975
	XII	3 199 309
1958	I	3 125 200
	II	3 204 713
	III	3 224 566

Kuyumcu vitrininde Reşat altınları

Vitrinde durduğu gibi durmuyor ki

Lübnan

Ya sabır!

(Kapaktaki Devlet Başkanı)

Bu haftanın başında Beyrut sokaklarının birinde son derece lüks, yeni model bir Amerikan otomobili sert bir fren yaparak durdu. Şoför, mahallinde oturan adam iki, üç defa klakson çaldı. Beş metre kadar ilerde zayıf, kara kuru, hâlinde tabanca bulunan onsekiz yaşlarında bir çocuk, elinde kazına, parke taşlarını oyuyordu. Sokağın yarısını kazmıştı. Yanda, bir arabanın geçebileceği kadar mesafe kalmıştı. Tabancalı çocuk başım çevirip te klakson çalana bakmadı bile. Sükunetle işine devam etti. Barikat kuruyordu. Lüks otomobilin sahibi aşağı indi, seslendi. Acaba, yandan geçmesine müsaade edilemez miydi? Evi hemen şuracıktaydı. Tabancan çocuk tükürür gibi hayır dedi.

Bu sırada başka otomobiller de birikmiş, adeta küçük bir kafile meydana gelmişti. Onlarda bulunan erkekler de indiler ve tabancalı çocuğa aynı ricada bulundular. Çocuk, hepsini tersledi. Görmüyorlar mıydı, barikat kuruyordu! Ricaların yerini yalvarmalar aldı. Ne oturdu, beş dakika müsaade edilseydi de otomobillerin sahipleri evlerine gitselerdi.. Hayır! Tabancalı çocuk, kalmasıyla parke taşlarını sökmeye devam etti. Otomobillerden inmiş olanlar birbirlerine baktılar. Zayıf, kara kuru oğlana güzellikle lâf anlatmaya imkân yoktu. Tapacak bir tek şey vardı: Geri dönüp, . evlere başka bir yoldan çıkmak! Hiç kimsenin aklına, tabancasının dolu olup olmadığı bile bilinmeyen çocuğa iki tokat atmak gelmedi. Tersyüz ettiler ve barikatın kurulduğu sokağı terkettiler.

Lübnanda iç harp devam ediyordu.

Bedava yaşayanlar

Bu haftanın içinde Lübnan dünyanın en garip memleketi halindeydi. Karışıklıklar sürüp gidiyordu. Orada burada halk, hiç kimsenin 'müdahalesi olmaksızın barikatlar kuruyor, tel örgüler çekiyor, kum torbaları koyuyordu. İstisnasız herkes bedava yaşıyordu. Zira bir in--nın, sokaktan geçerken, nereden atıldığı dahi bilinmeyen bir kurşunla terki dünya etmesi içten bile değildi. Tabancalı çocuklar yollarda otomobilleri çeviriyor, içerdekileri indiriyor, sonra arabayı ateşe veriyorlardı. Zaman zaman bazı evler, dükkânlar da yakılıyor, yıkılıyordu. Fakat yağma hareketine girişen çıkmıyordu, Gaye sadece tahripten ibaret görünüyordu. Güzel Beyrut, en fazla turist çekeceği ve kâr edeceği bu günlerde büyük bir. huzursuzluk içindeydi. Üstelik huzursuzluk iki aydan beri devam ediyordu. Bu hafta durum biraz aydınlığa kavuştu. Hâdiselerin mihrakı halinde bulunan yakışıklı Cumhurbaşkanı Chamoun, altındaki koltuğunun ciddi şekilde sallandığını hissetti. Lübnan durumunu tahkik etmiş olan Birleşmiş Milletler heyeti raporuna istinaden Teşkilâtın Genel Sekreteri Mr. H. Lübnan hâdiselerinin bir iç mesele olduğunu Ve Chamoun'un iddiaları hilâfına Birleşik Arap Cumhuriyetinin müdahalesi bulunmadığını bildirdi. Böylece, batılıların zaten vaz geçmiş oldukları "silâhlı müdahale" **fikri** büsbütün suya düştü.

Dag Hammerskjoeld

Dama taşı!

Orta Doğudaki Paktlar arasında Lübnan

Aşağı tükürse sakal, yukarı tükürse bıyık

Fakat üzülen, endişeye düşen sadece yakışıklı Cumhurbaşkanından ibaret kalmadı. Bundan iki hafta kadar evvel Londraya -bazılarımızın zannettiğinin aksine Kıbrıs meselesini lehimize halletmek için değilcebinde bir plânla giden Orta , Doğunun kurt politikacısı Nuri Said Paşa üzülenlerin başında geliyordu.

Paşanın plânı

Hakikaten yetmişlik devlet adamının Londraya koşmasının sebebi Kıbrıs için elçilik yapmak değildi. Gerçi Nuri Said, MacMillan'a Menderesin isteği üzerine Türkiyeyi gücendirmenin Orta Doğuda vahim neticeler doğurabileceğini hatırlatmakta kusur etmedi. Ama Londra konuşmalarında tekrar tekrar bu noktaya dönmedi. Ziyaretinin asıl mevzuu olan Chamoun'un akıbeti Üzerinde durdu. Kurt Nuri Saidin Chamoun devrilirse, sıranın körpe Krallar Federasyonuna geleceği hususunda en ufak bir şüphesi yoktu. Kaderin kendisini bağladığı Lübnan Cumhurbaşkanının da tek başına işin içinden çıkamıyacağını biliyordu. O halde İngiltere ve Amerika, kara gün dostu olduklarını ispat etmek zorundaydılar! Nitekim bir İngiliz gazetecisiyle yaptığı mülakatta Nuri Said bu fikirlerini saklamamıştır. "Mısır ve Suri-

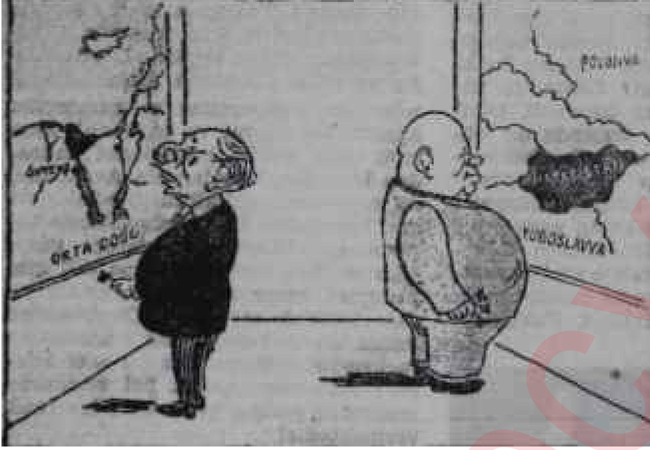
yenin gayretleriyle komünizm Lübnan'da herhangi bir başarı sağladığı takdirde bunun Bağdat Paktı için vahim bir tehlike teşkil edeceğini" söyliyen Paşa, "Lübnana milletler arası yardımda bulunmanın tehlikeli bir hareket olacağına dair Rus ve Mısır kaynaklı telkinleri gülünç" bulmuştur. Paşanın mantığına göre "Nasır Gazze bölgesinde kendini korumak için milletlerarası kuvvetler gönderilmesini istediğinde tehlike yoktu. Halbuki şimdi Rusların iddiasına göre Lübnan ayni milletlerarası kuvvetleri yardıma çağırırsa bu tehlikeli bir hareket olacaktır. Böyle şey olur mu?"

Nuri Said Londrada bu tezi savunurken, Lübnan Cumhurbaşkanı Chamoun'un Amerikada yetişmiş Dışişleri Bakanı Malik, Eisenhower ve Dulles'a "Lübnandaki dostları ye Birleşik Arap Cumhuriyetindeki düşmanları arasında derhal bir tercih yapmaları gerektiğini" söylüyordu.

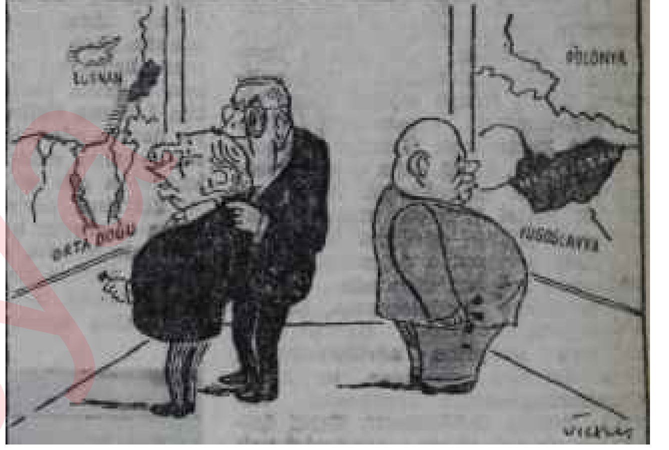
hararetle karşılanmadı. Gerçi İngiltere Sir unvanını taşıyan kırk yıllık sadık dostu Nuri Saidin telkinlerine son derece ehemmiyet vermektedir. Ama Muhafazakar Hükümet talihsiz Süveyş denemesini henüz unutamamıştır. Sonra Nuri Said kadar, yakında seçimlerde karşı karşıya geleceği İşçi Partisinin görüşlerini de gözönünde bulundurmak zorundadır. İşçi Partisi, hükümeti haftalardır Birleşmiş Milletler kararları dışında herhangi bir harekette bulunmıyacağını taahhüt ettirmeye çalışmaktadır. Nitekim Selwyn Lloyd'un geçen çarşamba Nuri Saidle yaptığı son bir konuşmadan sonra Avam Kamarasında, "İngiltere Hükümetinin Birleşmiş Milletler Antlaşmasına ve Milletlerarası Hukuka aykırı bir harekette bulunmıyacağını" söylemesi, muhalefetin bu arzusunda muvaffak olduğunu göstermektedir.

Aynı ric'at hareketi Washington'da da görülmektedir. On beş yirmi gün evvel Chamoun isterse, deniz pi-

rin kabahatini Nasıra yükleme tezine Dünya Evinin temsilcisi hiç iltifat etmemiştir. Mr. H. Birleşik Arap Cumhuriyeti kuvvetlerinin Lübnana sızdığına dair hiçbir delilin mevcut olmadığını söylemektedir. Bu sözler, İngiliz paraşütçülerinin ve Amerikan deniz piyadelerinin Beyrut sokaklarında arzı endam etmeleri için Chamoun'un inşasına çalıştığı diplomatik binayı temelinden yıkmaktadır. Genel Sekreter dışardan müdahele edildiği tezini kabul etmedikten sonra, Lübnana ne Birleşmiş Milletler polis kuvvetleri göndermek, ne Batılıların asker çıkartmasını düşünmek mümkündür. Son çare olarak Newsweek'e göre Chamoun'un Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 51 inci maddesine dayanarak, Türkiyeden askeri yardım istemesi ihtimali mevcuttur. Nuri Saidin sağkolu Hafız Cemali, Newsweek muhabirine "Chamoun devrilirse, Lübnan kısa bir zaman sonra Nasırın adamlarının eline geçecektir. Nasırın en bü-

1956

1958

Suya düşen tahlisiye plânı

En tehlikeli zamanlarda bile soğukkanlılığını kaybetmiyen kurt Nuri Said Londraya geldiği zaman, cebinde sarih bir plân vardı. Lübnan mahreçli haberler, plânı şu şekilde hülâsa etmektedir:

1) Her türlü vasıtaya başvurarak Lübnanda muhalefetin zaferi önlenmelidir. Böyle bir zafer, Krallar Federasyonunda da, aynı şekilde ayaklanmalara sebep olacaktır.

2) Gerekirse Lübnana İngiliz askerlerinin çıkartılmasına hazırlıklı bulunulmalıdır. Muvaffakiyet şansı, talihsiz Süveyş seferine nazaran çok fazladır.

3) Irak ve Lübnan arasında İsrailden geçen 10 metre genişliğinde bir koridor tesis edilmelidir. Bu şekilde petrol borularının ve hava yoluyla yapılan diğer nakliyatın Birleşmiş Arap Cumhuriyeti topraklarından geçmesi önlenecektir.

Ne çare ki, Menderesin anlayışla dinlediği plân, Londrada fazla

yadelerinin Lübnana gönderileceğini ihsas eden Dulles, geçen haftaki basın toplantısında Birleşmiş Milletler Genel Sekreleri Mr. H.'tan medet umuyordu. Dulles'a göre eğer Birleşmiş Milletlerin başvurduğu metodlar tesirsiz, kalır ve Lübnan resmen milletlerarası bir kuvvetin gönderilmesini isterse, Amerika bu yeni şartlar muvacehesinde durumunu tayin edecektir! Bunun üzerine Amerikada bulunan Lübnan Dışişleri Bakanı Malik, "Sam Amcam şimdi gelip size haddini bildirecek" tarzındaki eski beyanlarını unutarak, Dulles'ı takiben "Lübnan buhranının hallini mümkün kılacak çarelerin henüz tükenmediğini" söylemek zorunda kalmıştır. Henüz ümit kesilmeyen bu çareler, Mr. H.'ın ve müşahitlerinin giriştikleri teşebbüslerden ibarettir.

Gelgelelim Mr. H. Chamoun'a karşı hiç de cömert davranmamaktadır. Chamoun'un buhranın başından beri Batılıların silâhlı müdahelesini temin etmek için karışıklıkla-

yük ihtirası bütün arap petrolüne sahip olmaktır. Bu sebeple Batılılar, Chamoun'u yardım istemiye ikna etmelidirler. Yardımın İngiltere ve Amerikadan istenmesi şart değildir. Irak, Ürdün, İran, Pakistan gibi memleketler de bu isi yapabilir." demiştir.

Fransız Le Monde gazetesi daha da ileri gitmiş, "Chamoun" a yalım çevrelere atfen fantestik haberler vermiştir. Lübnan Dışişleri Bakanlığının yalanlamadığı bu haberlere inanmak lâzım gelirse, geçen haftanın sonuna doğru, Bağdat Paktı üyeleri Başkan Chamoun'a bir nota göndermişlerdir. Bu notada, Güvenlik Konseyinin acele toplantıya çağırılması istenmektedir. Eğer Konsey 72 saat zarfında Lübnan hududundaki sızmaları durduramazsa. bu memleketler kendilerini meşru müdafaa halinde sayacaklar ve Chamoun'un yardımına koşacaklardır. Bağdat Paktı üyeleri, tezlerini desteklemek için, 278 kilometre uzunluğun-

daki hududun ancak 18 kilometresini teftiş ettiğini söyliyen Birleşmiş Milletler müşahitlerinin Birleşik Arap Cumhuriyetinin âsilere yardımı hakkında fikre sahip olmasının imkânsız bulunduğunu ileri sürecekler-dir.

İstanbul konuşmalarının aktörlerinden Lübnan Büyük Elçisi de Bağdat Paktı üyelerinin yardımı haberini yalanlamamıştır. Bir gazetecinin sualini "Bir dostumuz olan herkesten yardım istiyebiliriz" şeklinde cevaplandırmıştır. Dostlardan yardım bekliyen elçi, memleketinin Kıbrıs için Birleşmiş Milletlerde nasıl oy kullandığını unutarak "Lübnan hâdiseleri nasıl Türkiyenin dâvası olmuşsa, Kıbrıs meselesi de bizim dâvamız olmuştur." buyurmuşlardır...

Fakat Amerikanın böyle teşebbüsü de önlemeye çalışacağı sanılmaktadır.

Mr. Dulles, Mr. H.'ın âsilere Birleşik Arap Cumhuriyetinin yardım etmediğini bildiren raporunu büyük bir sevinçle karşılamışlardır. Hattâ bazı kötü diller Mr. H.'ın raporunu. Dulles'ın "ilham ettiğim" düşünmektedirler. Amerika, haklı olarak Rusyanın reaksiyonlarından korkmaktadır. Zâten Rusya seyirci kalsa bile, Washington, Chamoun'u silâh zoruyla kurtararak Nasırizmin yenilemiyeceğini, hattâ daha çok kuvvetlendireceğini bilmektedir. Amerikan Büyük Elçisi Warren, ateşli muhataplarına dilinin döndüğü kadar bu hakikati anlatmaya çalışmıştır.

Chamoun müşkül durumda

Komşuları kıpırdamazsa, bu durumda Chamoun partiyi kaybetmeye mahkûm görünmektedir. Zira iki aya yaklaşan iç harbi Cumhurbaşkanının kazanması hemen hemen imkânsızdır. Gerçi âsiler için de askeri bir zafer ümidi yok gibidir. Dürzîlerin lideri Kemal Canbulatın, geçen haftanın başında Beyruta doğru başladığı yürüyüş, şehre hâkim tepelerde durdurulmuştur. Trablusşamda kısmi bir mütareke hüküm sürmektedir. Beyruttaki ecnebi muhabirler artık iç harp lâfiyla alay etmeye başlamışlardır. Bir muhabir, Beyruttaki son çarpışmada atılan bütün mermiler isabet etseydi ikibin ölü veya yaralı olması lâzım gelirdi, diyordu. Halbuki çarpışmaların sonunda sadece iki ölü vardı!

Ordu ciddi olarak işe karışmadıkça, mücadele bu minval üzere sürüp gitmeye namzet görünmektedir. General Şahap idaresindeki Lübnan ordusu ise, ciddî bir müdaheleye niyetli değildir. Şahap siyasî partiler arasındaki çekişmeye, orduyu angaje etmek istememektedir. Bir Lübnanlı müslüman ordunun isteksizliğini, 1946 da Fransızların başından geçen bir hikâyeyi naklederek izah etmektedir: O zamanlar Fransız kumandanı istiklâl için dövüşen bir avuç insanı sindirmek için şehrin top ateşine tutulması emrini vermişti. Top mermilerinden biri bir minareye isabet etti. Bunun üzerine Fransızlar bütün şehir halkının ayaklandığını gördüler. Bu minare hadisesi, Fransızların Orta Doğudan kovulmasında büyük rol oynamıştır. İşte Lübnanlı müslümana göre, hâlen General Şahap "minareyi devirmek" ten ve bütün müslüman halkın hristiyanlara karşı ayaklanmasından korkmaktadır. Maamafih General Şahabı imkan nisbetinde seyirci kalmaya sevkeden asıl sebep, ordunun yarısından çoğunun müslümanlardan ibaret bulunması olsa gerektir..

Bu durumda hem ordu, hem Batılı dostları tarafından hayal sukutuna uğratılan Chamoun'un şaşkınlık içinde olmasına şaşmamalıdır. Şimdiye kadar kavgaya seyirci kalanlar bile, âciz Cumhurbaşkanına içerlemeye başlamışlardır. Nitekim bitaraf bir Beyrut gazetesi "İdare et veya defol" başlıklı bir makalede -İç harbin hüküm sürdüğü Lübnanda böyle yazılar yazılabilmektedir-bu hisse tercüman olmuştur.

Paraşütsüz bir iniş!

Halbuki halen "defolması" istenen adam, altı yıl evvel Cumhurbaşkanlığına geldiği zaman müslüman, hristiyan bütün Lübnan halkı onu bağrına basmıştı. Chamoun bütün Lübnan halkının ümidiydi. Dünya devlet adamları arasında en güzel çehreye sahip olan Cumhurbaşkanından çok şeyler bekliyorlardı.

Yirminci asrın başında dünyaya gelen Chamoun hakikaten parlak bir istikbale namzet görünüyordu. Gençliğinde parlak bir talebeydi. Beyruttaki Fransız ve İngiliz mekteplerini bitirdikten sonra Hukuk Fakültesini tamamladı, Londra ve Pariste doktora yaptı. 'Genç hukukçu Fransızlara karşı girişilen istiklâl mücadelesinde başarılı bir rol oynadı. 1943'te kurulan gizli hükümette İçişleri Bakanlığı yaptı. Hapishane hayatını tanıdı. 1945'te Londra Büyük Elçiliğine getirildi. Delege olarak memleketini Birleşmiş Milletlerde' temsil etti. Muvaffak bir diplomattı. Diplomasideki muvaffakiyeti, ona siyasî hayata atılmak hevesini verdi. Lübnan Parlâmentosuna girdi. O sıralarda istiklâl sarhoşluğundan çabucak uyanan Lübnanda, ilk Cumhurbaşkanı Beşare El Huri'nin idaresinin beceriksizlikleri ve hırsızlıkları büyük bir memnuniyetsizlik uyandırmıştı. Yolsuzlukların amansız münekkidi Chamoun, Parlâmentoda çabucak şöhret yaptı. 1950 de muhalefet lideri oldu. Nitekim Beşare El Huri'yi, devirmek maksadıyla şimdiki Başkumandan General Şahabın 1952 Ağustosunda organize ettiği kansız ayaklanma -Amerikan gazetecisi Ray Alan'ın tabiriyle gülsuyu ihtilâli!- muvaffak olunca dürüstlüğün timsali Chamoun idari hayata ahlâk getirmek için ittifakla Cumhurbaşkanlığına seçildi. Lübnanlıların sevgilisi Chamoun, Batılı siyaset adamları, diplomatlar ve gazeteciler için de bir hayret ve hayranlık kaynağı oldu. Şarka geldiklerim zannederi Batıklar, karşılarında Avrupanın en aristokrat ve kültürlü aileleriyle her bakımdan boy ölçüşebilecek kıratta asil tavırlı, son derece yakışıklı ve Batı lisanlarım ana dili gibi konuşan, onlar gibi düşünen bir adam bularak şaşırdılar. Chamoun'un karısı da Avrupalı bir kontesten farksızdır. Avrupa tipi bu asil aileye İngiltereden gelen, bol vitaminle beslenmiş sarışın gelin ayrı bir renk vermektedir!

Saip Salem
Eski Başbakan, yeni muhalif

Maamafih, yolsuzlukları tenkitte çok muvaffak olan Chamoun'un, yolsuzlukları önlemekte aynı derecede muvaffak olduğu söylenemez. 1952'den sonra ihtilas skandallerinin azalmasına rağmen, Lübnanı iyi tanıyan hiç kimse, ihtilasların da aynı nisbette azaldığını düşünmemektedir.

Lübnan halkı hırsızlığa son veremiyen Cumhurbaşkanını yine de sineye çekecek, onu mazur görmek için bin mazeret icat edecekti. Gelgelelim diplomatlıktan gelme Chamoun, Lübnanın realitelerini hiçe sayan bir dış siyaset macerasına girişti. Tarihî, iktisadi Ve Coğrafî sebeplerin Orta Doğunun İsviçresi olmaya mecbur ettiği Lübnanın Eisenhower doktrinine girmesiyle, Chamoun'un hayatında iniş devri başladı.

Bozulan muvazene

Ticaretle yaşıyan birbuçuk milyon nüfuslu Lübnan, birbirinden farklı sosyal grupların karşılıklı anlayışları ve fedakârlıkları sayesinde sulh içinde yaşıyan bir memlekettir. Nü-

fosun yarısından biraz fazlası Müslüman, gerisi hristiyandır. Gerek müslümanlar, gerek hristiyanlar homojen bir kütle teşkil etmemektedir. Müslümanlar Sünniler, Şiiler ve Dürzilerden mürekkeptir. Hristiyanlar keza Ortodoks ve Maruniler olmak üzere ikiye bölünmektedir.

Maamafih Lübnanlılar. çeşitli cemaatler arasında müşterek menfaate dayanan siyasi bir muvazene kurmasını bilmişlerdir: Cumhurbaşkanının Marunîlerden, Başbakanın Sünnilerden, Meclis Başkanının Şiilerden olması, Lübnanın yazısız anayasası haline gelmiştir. 66 kişilik Parlâmento bütün cemaatlerin temsilcilerini toplamaktadır.

Hristiyanlar, kültür bakımından yakınlık hissettikleri Batıya sempati beslemektedirler. Sünni müslümanlar, Nasırın parlıyan yıldızı karşısında hissiz kalamamaktadırlar. Nasır, şubat ayında Suriyeye geldiği zaman yüzbin Lübnanlı hududu aşıp taptıkları kahramanı görmiye koşmuşlardır. Şiilerin bir kısmı, Kerbelânın sahibi Iraka sevgi duymaktadırlar. İşte bu farklı hisleri uzlaştırabilmek için Lübnanın, Beyrut ufuklarında esen muhtelif siyasi temayüllerden aynı mesafede durması lâzımdır. Chamoun'un mensup olduğu Marunîlerin dini şefi Monsenyör Meuşi: "Lübnan iki kanatlı bir kuştur, kanadının birini keserseniz, ölür" diyerek bu hakikati ifadeye çalışmıştır. Ne var ki Batılılardan fazla Batılı Chamoun bu hakikati anlamamış, Eisenhower Doktrinini kabul ederek, memleketini tek kanatla uçurmaya çalışmıştır. Lübnan ve Chamoun o günden beri tepe taklak gitmektedir. Hakikaten Bağdat Paktına girmemekle beraber Amerikanın koltuğuna sığındıktan sonra, Lübnanda hadiseler çorap söküğü gibi gitti. Suriyenin bir numaralı adamı Seracın da körüklediği sünni müslümanlar, Orta Doğuda taraf tutan Chamoun'a karşı şiddetle muhalefete başladılar. Cumhurbaşkanının memleketinin pamuk ipliğine bağlı muvazenesini bozmasından endişe duyan Monsenyör Meuşi gibi hristiyanlar da müslümanların safına katıldılar.

Batılılardan fazla Batılı Chamoun, gittikçe büyüyen muhalefete hiç aldırış etmedi. Muhalefetin sesine kulak vereceği yerde, ustaca idare edilen seçimler sayesinde çatlak sesler çıkaranlardan kurtulmaya çalıştı ve bunda zahiren muvaffak oldu. Filhakika geçen sene yapılan kanlı ve gürültülü seçimlerin sonunda en tehlikeli rakiplerini seçtirmedi. Nötralist siyasetin terkedilmesine şiddetle karşı koyan Başbakan Abdullah Yâfiden kurtuldu. Uysal El Sulhu Başbakanlığa, Amerikalıların sevgilisi Maliki Dışişleri Bakanlığına getirdi. Eski gürültücü Parlâmentonun yerini, uysalca bir Parlâmento aldı, âsilerin en belâlısı olan Dürzîlerin Şefi Kemal Canbolatın bile seçilmemesi, bu şahane seçimlerin halk oyunu aksettirip aksettirmediği hususunda haklı şüpheler uyandırmaktadır.

Chamoun ve eşi bir gezide
Geride kalan mesut günler

Bu galibiyet, Chamoun'un cesaretini iyice arttırdı. Lübnanı tam manasıyla Batı safına sokmak için, kendisinin memleketin başında kalması gerektiğine inandı. Gelgelelim Chamoun'un başkanlık müddeti önümüzdeki Eylül ayında sona (fiyordu ve Lübnan Anayasası, bir adamın iki defa Cumhurbaşkanı seçilmesine müsaade etmiyordu. Bunun üzerine dikensiz bir gül bahçesine benziyen Parlâmentonun uysallığından emin olan Chamoun, Anayasayı değiştirmeye karar verdi. Nisan ayında Anayasanın değiştirileceği şayiaları. Lübnan sathında yayılmaya başladı. Halbuki Chamoun gidebilir ve yerine Lübnanı Nasırın ellerine düşmekten daha kolaylıkla koruyacak, gene batı dostu, fakat yıpranmamış bir başkası gelebilirdi. İşte, koltuk hırsı!

Bu haber bilhassa müslümanlar arasında müthiş bir öfke yarattı. Lübnan müftüsünün evinde toplanan 200 kadar müslüman şef, bir beyanname neşrederek siyasî ihtiraslar yüzünden kanlı karışıklıklara sebep olabilecek Chamoun ve Sami El Sulhu şiddetle protesto ettiler. Ramazan bayramında ileri gelen müslümanlardan hiç biri sünnî Başbakanı ziyaret etmedi. Büyük Müftü, Başbakanı evine sokmadı. Chamoun ve etrafındakilere karşı soğuk harp ilân edilmişti.

İki ay kadar evvel Nasır taraftarı bir gazetecinin öldürülmesiyle soğuk harp, sıcak harp haline geldi. İç harp de işte böyle başladı!

Okuyucu mektupları

Mecmua hakkında

Dikkat ediyorum, hemen her meslek erbabının derdine sızaktan yakından alâka gösteriyorsunuz de biz ordu mensuplarının dertlerine hiç alâka göstermiyorsunuz. Halbuki bizim de yazılacak nice ve nice dertlerimiz, meselelerimiz var. Acaba ordu için de mecmuanızda bir sayfa açamaz mısınız. Hem eskiden ASKERLİK başlığı altında bazan birşeyler de yazılırdı. Ama son zamanlarda, son zamanlarda dediğim bir İki yıldır bunlar da kayboldu.

Em. Yrb. Rasim Turan - Kayseri

*

AKİS'in kitaplar sütunu var, sinema sütunu var,' tiyatro, musiki hattâ spor sütunları var da bir edebiyat sütunu yok. Niye? Bu memlekette edebiyatla uğraşan binlerce kişi var. Edebiyat meraklıları, edebi hareketleri, cereyanları takip etmek isteyen ise yüzbinlerce insan var. Niye bunlara da hitap etmezsiniz? Sadece kitaplar sayfasında yapılan tenkitlerle edebiyat hareketleri aksettirilmez ki. Bunun yanı başında edebiyat dünyasında neler oluyor, edebi mecmualar neler diyor? Biz bunları da öğrenmek istiyoruz.

Ardinç Günataman - Çorum

*

Beşinci neşir yılına girdiğinizden bert mecmuanız gerçekten de son derece düzgünleşti. Baskı baskıya benziyor, kapak kapağa, tashih hataları da son derece azaldı. Ancak bazan bakıyorum o canım kâğıda basılmış kapak resimleriniz, baskıcınızın kötülüğünden ve dağıtıcınızın dikkatsizliğinden olacak çamur gibi çıkıyor. Tabii hepsi değil. Ama 210. sayıdan beri üçüncü defadır ki benim elime son derece kötü kapaklı mecmualar geçiyor. Halbuki çarşıda satılanlara yahut başka arkadaşlara gelenlere bakıyorum. Pek âlâ tertemiz mecmualar. Şu işe de bir çare bulsanız.

Hüseyin Ergökmen - Bursa

*

Niye ilân ve reklam kampanyasına biraz daha kuvvet vermiyorsunuz? Hem artık radyolar da ilânlarınızı kabul ediyor. Bundan niçin istifade etmeyesiniz? Biz yıllardan beri AKİS okuyan İnsanlar olarak mecmuanızın öyle otuz kırk bin değil, yüzbinlik tirajlara ermesini isteriz. Nitekim bu hususta üstümüze düşen gayreti de gösteriyoruz. Ama biraz da siz reklâma kuvvet verseniz. Ah pardon! Bakın unutmuşum. Öyle ya Türkiyede ya-ıyoruz. Sizin istediğiniz kadar değil Devlet Bakanlığının istediği kadar tiraj yapmak gibi bir mecburiyet var!

Türkân İldeniz - Denizli

Beklenen eylül

Batılılar başlangıçta dostları güzel çehreli Chamoun'u desteklemekte tereddüt etmediler. Meşhur Altıncı Filo Beyrut açıklarında dolaşmaya başladı. Lübnan polisi silâhlar, daha sonra tanklar ve jet uçaklarıyla teçhiz edildi. Dulles, Chamoun'u kurtarmak için Lübnana asker çıkartmakta tereddüt etmiyeceğini ihsas eden nutuklar çekmeye koyuldu. Türk Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu da Dulles'ın sözlerinden as çok mülhem bir konuşma yaptı. Nuri Said Londraya "Sizin düdüğünüzü çalan Chamoun'un imdadına koşmazsanız bir daha hiçbir sözünüze inanmam" mealinde mesajlar yağdırdı.

Gelgelelim âsiler bu kabadayılık gösterilerine aldırmadılar ve mücadeleye devam ettiler. Lübnanın bütün aklı başında insanları Cumhurbaşkanına karşı cephe aldılar. Asil çehreli Chamoun'a "Nasır beni dövüyor, Sam Amca imdat" diye bağırmaktan başka çare kalmamıştı.

Ancak işler hu safhaya geldikten sonra Batı saflarında' tereddütler başladı: Amerikan Dışişleri Bakanlığı Chamoun'u tutmakla iyi bir ata oynamadığını farketti. Chamoun'un "herşey Nasırın eseri" feryatlarına rağmen, Washington'dakiler, Nasıra en ufak sempatisi olmıyan birçok aklı başında insanın muhalefet safında toplandığını farkedemiyecek kadar miyop değildiler. Tornistan lüzumluydu. Washington'daki bir Amerikan diplomatı: "Amerikanın Lübnanda tek başına askerî müdahelesinin bir hata, İngilizlerle birlikte müdahelesinin bir gaf, bu müdaheleye İngilizlerle birlikte Fransızlar da dahil olursa bir felâket olacağını" söyliyerek Washington'daki bu hava değişikliğini ifade etmektedir. Ama Batılılar, Orta Doğuda fiyatı pahalı ödenen dost devlet adımlarının itimadını kaybetmemek zorundaydılar. Chamoun'un akıbetini, Batı dostluğunun "test" i sayan Nuri Saide, Batılıların isler kötü gidince dostlarım yüzüstü bırakmıyacaklarını göstermek lazımdı. Hiç değilse Chamoun'un müddetini doldurarak zahiren şerefli bir şekilde sahneden çekilmesi temin edilmeliydi. Batı diplomasisi hâlen Mr. H.'ın gölgesinde şerefi kurtarmaya çalışmaktadır. Mr. H. muhalifler üzerindeki nüfuzunu kullanması için, Nasırı bile ziyarete gitmiştir. Bizzat Mr. Dulles, perde arkasında Chamoun'u tâviz vermeye zorlamaktadır. Dulles'la uzun uzun konuşan Lübnan Dışişleri Bakam Malike ne Amerika ne İngiltere, ne de Birleşmiş Milletlerin askerî müdahelesini talep etmemesi, gerektiği anlatılmıştır. Nuri Saidin aklından geçen, Irakın Lübnana gönüllü göndermesi fikri de, karşı tarafın belki de daha tesirli bir şeklide aynı usule başvuracağı düşüncesiyle herhalde terkedilecektir. Şimdilik Washington ve Londra kazasız belâsız eylülün gelmesini ve Chamoun'un yerini iki cemaatin itimadım kazanmış bitaraf bir kimsenin almasını beklemektedirler. Güvendiği dağlara kar yağdığını gören Chamoun yeis içindedir.

Sıra Krallar Federasyonunda

Batının kayıtsız şartsız hizmetkârı Chamoun'un kocaman lâflara rağmen, filen yüzüstü bırakılması Nuri Saidi iyice kuşkulandırmıştır. Haklı olarak Chamoun'u bırakanlar bir gün Nûri Saidle de alısverişlerini kesebilirler. Gerçi Londra, kırk yıllık dostu Sir Nuriyi yatıştırmak için elinden geleni yapmıştır. Hatta İngiliz idaresi altındaki zengin Kuveyt Şeyhliğinin Krallar Federasyonuna katılmasını teşvik ' edeceğini resmen açıklamıştır. Nuri Saidi ikna için bu kadarı kâfi gelmemişse de İstanbul konuşmaları sırasında, Kıbrıs meseleleri dolayısıyla İngiltere'ye ateş püsküren yakın arkadaşı Menderese ve Türk halk efkârına sabır tavsiye etmektedir.

Maamafih Bağdat Paktının *müs*lüman devletleri Başkanlarının Paktın normal toplantısından evvel 14 Temmuzda yapacakları konferans oldukça fırtınalı geçecektir. Müslüman memleketler, Batılıların Chamoun'u terketmesi karşısında uzun uzun düşüneceklerdir. Zaferin Radyo gazetesinde de yayınlanan bir makalesinde -ilk defa olarak, Amerika da dahil- Batılıların Orta Doğudaki gafletlerinden ve bölgenin dislokasyonundan bahsetmesi, şimdiye kadar Bağdat Paktının müslüman üyelerini itidale sevkeden Cumhuriyet Hükümetinte de bu sefer içinin dolu olduğunu göstermektedir!

Maamafih Bağdat Paktının müslüman üyelerini için için kemiren endişeler fazla mübalâğa edilmemelidir. Endişelerini teskin için müslüman pakt üyelerinin aklına gelen yegâne fikir Paktın kuvvettendirilmesi, yani Sam Amcanın resmen Pakta girmesi ve dolar kesesini cömertçe açılmasıdır. Nitekim İran Şahı Washington'da bu fikri tekrarlamıştır. Bağdat Paktını sadece müslüman devletlerden müteşekkil bir topluluk haline getirmek fikriyse, Sir Nuriye kendisi aleyhindeki cereyanlara karşı paratoner gibi görünse de ne Türkiyeyi cazbedecektir, ne İranı, ne de Pakistanı!

Beyrut sokaklarının hali
Harp oyunları!

Fransa

Nabız yoklamaları

Geçen haftanın sonuna doğru, biri Cezayirden, diğeri Washington'dan gelen iki adam Pariste karşılaştılar. Okyanusu aşan adam, yeni Fransız Başbakanı General de Gaulle'ün dış siyaset hakkındaki fikirlerini öğrenmiye gelen Mr. Dulles'ti.

Dulles hava meydanında Fransız Dışişleri Bakanı tarafından karşılandı Bir hafta evvel. Kıdemsiz hükümet başkanının kıdemlinin ayağına gitmesi hususundaki protokol kaidesine aldırmadan Paris yolculuğunu yapan İngiliz Başbakanını bile karşılamaya gidip gitmiyeceği hususunda tereddüt edilen Başbakan de Gaülle, tabii ki hava meydanına gelmemişti.

Dulles derhal Concorde civarındaki Amerikan sefaretine gitti ve NATO Başkumandanı General Norstad ile uzun bir konuşma yaptı. Dışişleri Bakanının NATO ve General hakkında ilk elden taze haberlere

Foster Dulles

General De Gaulle

Piyonlar belli ama Şah kim?

MacMillan

ihtiyacı olduğu anlaşılıyordu.

Mağrur General ve soğuk Dulles arasında Cumartesi sabahı başlıyan konuşmalar karşılıklı bir anlayış havası içinde geçti. Konuşmalarda tabii ki MacMillan . De Gaulle sohbetlerindeki sıcaklığı aramamak lâzımdı. General, MacMillan'a hakikaten istisnaî bir muamele yapmıştı. Onunla Başbakanlık binasının bahçesinde üç aşağı beş yukarı uzun turlar yapmış, hatta çok iyi Fransızca bilen MacMillan ile pek beceremediği İngilizce konuşmayı bile denemişti.

Mr. Dulles bu istisna! dostluk tezahürlerinden mahrum kaldı. Ama müzakerelerde yine de tam bir nezaket ve anlayış havası hâkimdi. General, Dulles'ı iskemlesinden sıçratacak olan NATO'da reform. Doğu ve Batı yakınlaşması gibi fikirleri şimdilik kendine sakladı- Üç büyüklerin Moskovaya verdikleri cevabi notalarda, Fransa çatlak bir ses çıkarmadı. Generalin hâlen hassasiyetle üzerinde durduğu atom bombası imali fikri bile, fazla tatsızlığa sebebiyet vermedi. Amerika, atom sırlarını İngiltereyle paylaşmak kararını almış, Fransa saf dışı bırakılmıştı. İkinci Sınıf dost muamelesi görmeye asla tahammülü olmıyan De Gaulle için, bu kötü bir darbeydi. Maamafih General, Fransaya atom sırlarını vermeyi hâlen Amerikan Kongresine kabul ettirmenin imkânsızlığı Kongreyi bu karara hazırlamak için zamana ihtiyaç olduğu hakkında Dulles'ın verdiği izahatı sabırla dinlemeye çalıştı. Fransaya yerleştirilecek füze. rampaları meselesinin müzakeresi de pek üzücü olmadı. Fransa füzelerin kullanılmasında karar sahibi olmak istiyordu. Amerika henüz bu hakkı tanımaya hazır değildi.

Hırçınlığı ve aksiliğiyle tanınmış Generalin, tezlerinden vazgeçmemekle beraber anlayışlı davranışı Mr. Dulles üzerinde müsbet bir tesir yaptı. Zâten şimdiye kadar Generalin Kuzey Afrikâdaki diplomatik teşebbüsleri Washington'da büyük bir memnuniyet uyandırmıştı. Fransız . Tunus ihtilâfının halli Washington'da ferahlık yaratmıştı. İşte bu yüzden, bir iki ay evvel Generalden umacı gibi ürken Dulles, Parise iyi niyetlerle gelmişti. Maamafih. her ' iki taraf da Fransanın diplomatik sahada yeniden kuvvet kazanmasının Cezayir imtihanına bağlı olduğunu bilmektedirler. General de Gaulle.. Otoritesini Cezayirdeki Umumî Selâmet Komitelerine; Orduya ve Müslümanlara kabul ettirebildiği takdirde, dünya meselelerinde sesine kulak' verilecektir. Cezayir işini halledemezse, kimse ona seleflerinden farklı muamele yapmaya hazır değildir. General, halen bir taraftan Dördüncü Cumhuriyete son verecek olan Anayasa reformu üzerinde çalışırken, diğer taraftan Cezayir imtihanına hazırlanmaktadır. Eğer bu imtihanı geçerse, Amerika De Gaulle'ün NATO ve Doğu - Batı meseleleri hakkındaki görüşlerini ciddiyetle nazarı itibare alacaktır.

Cezayir imtihanı

De Gaulle'ün geçen haftanın ortasında yaptığı ikinci Cezayir seyahati, meseleye yeni bir ışık getirmedi. General bu sefer, Cezayirin Avrupalıların bulunmadığı fakir iç bölgelerini dolaştı, Ordu şefleriyle uzun uzun konuştu. Müsbet olarak söylediği "birkaç haftaya kadar bu bölgede ve diğer yerlerde bütün kadın ve erkeklerin eşit bir şekilde, katıldığı seçimlerin yapılacağını" tekrarlamaktan ibaretir. "Fransanın istikbalini bu seçimler tayin edecektir."

Fakat temel mesele seçimlerin hangi şartlar altında cereyan edeceğidir. Umumî Selâmet Komiteleri seçmenlere, sandıklara arzu ettikte* ri şekilde rey attırmaya hazırlanmaktadırlar. Cezayirli Milliyetçilerin bu seçimlere itimadı yoktur. Seçimlerin normal şartlar altında cereyanını önlemek ve müslümanların boykotunu temin etmek için ellerinden geleni yapacaklardır.

Bu durumda Cezayirli Milliyetçilerle müzakereye yanaşmıyan Generale, Kurtuluş Hareketini saf dışı etmeye çalışmaktan başka bir yol kalmamaktadır. Nitekim, General Cezayirdeki seyahatinde en çok askeri meseleler üzerinde durmuştur. Le Monde'un Cezayir muhabirinin yazdığına göre, Ordunun Kurtuluş hareketine karşı takip ettiği strateji değiştirilecektir. Şehirlerin emniyetine ayrılan kuvvetler azaltılacak, bu suretle ihtilâlcilerin peşindeki birlikler kuvvetlendirilecektir. Ordu Şefi' Salan'ın talebi üzerine 80 bin kişilik yeni kuvvetin Cezayire sevki düşünülmektedir.

Demek ki önümüzdeki günlerde Kurtuluş Hareketine karşı yapılan savaş şiddetlendirilecek, ondan sonra seçimlere gidilecektir. General Kurtuluş Hareketinin müslüman halkı seçimleri boykota davet etmesinin pek tesirli olmayacağını düşünmektedir. Yalnız iş bununla da bitmemektedir. Seçmen kütüklerinin hazırlanması, bu cins seçimlerde ihtisas kesbeden Cezayirde halli güç teknik meseleler ortaya koymaktadır. Şöyle ki seçim neticelerinin, müslüman halkın temayüllerini aksettirdiğinden kimse emin olamıyacaktır.

İstiklâl fikrinde ısrar eden ve Cezayirin en güzide evlâtlarını toplıyan Kurtuluş Hareketi mücadeleyi bırakmıyacağına göre. General de Gaulle'ün Cezayir imtihanını geçmeye nasıl muvaffak olacağını anlamak çok güçtür.

İşçiler

Dert aynı dert

Kürsüdeki adam alnından sızan terleri elinin tersiyle sildikten sonra söze başladı. Kendinden emin bir edası vardı. Rahat konuşuyordu. Tane tane ve bütün muhataplarının anlayabileceği kelimeleri kullanarak söz söylüyor, her cümlesinden sonra da etrafına bir bakarak sözlerinin akislerini karşısındakilerin yüzlerinden okumaya çalışıyordu. Memlekette söz ve fikir hürriyeti olduğunu, her yerde olduğu gibi işçi sendikaları kongrelerinde de meselelerin açıkça münakaşa edilmesi gerektiğini, dileklerin teker teker ve etraflı olarak anlatılmasının bir zaruret teşkil ettiğini, Hükümetin Türk işçisinin haklarını korumayı baş vazife bildiğini, işçilerin ise memleketlerini çok seven insanlar olduğunu söyledi. Sonra da daha evvel kongrede cereyan eden münakaşalar ve çekişmeler üzerinde bir nebze durdu ve işçilerin kendisine bir türlü bitmez tükenmez gibi gelen istek ve şikâyetlerini telmih ederek "hak daima, istenir ve alınır, fakat unutmamak lazımdır ki fakir bir milletin fakir bir hükümetiyiz" dedi ve başka bir mevzua geçti.

Hâdise geçen haftanın sonunda Ankarada Sanayi Çarşısındaki Sümerbank İşçileri ve Tezgâhtarları Sendikasının lokalinde yapılan yıllık genel kurul toplantısında cereyan ediyordu. Kürsüde konuşan ve fakir bir milletin fakir kir hükümetine mensup olduğunu, bu bakımdan telmih yoluyla da olsa işçilerin kendilerinden fazla bir şey istememelerini ve beklememelerini belirten sabık Ordu milletvekili, geçen seçimlerin talihsiz D. P. adaylarından . Çalışma Bakanlığı müsteşarı Refet Aksuydu.

O gün Ankara zaman zaman 34 dereceye kadar yükselen bir sıcağın tesiri ile yanıp kavruluyordu. Ama bu boğucu ve bunaltıcı sıcağa rağmen Sümerbank İşçileri ve Tezgâhtarları Sendikasının yıllık kongresinin yapıldığı salon tıklım tıklım doluydu, Hem bu kongreye alâka gösterenler sadece Sendikaya kayıtlı işçiler de değildi. Çalışma Bakanlığı Müsteşarı, Çalışma Müdürleri, Sümerbank mağaza müdürlük temsilcileri de bu toplantıya en azından Sendika üyeleri kadar alâka göstermişler ve sıcak dememişler, yorgunluk dememişler kalkmış gelmişlerdi. Hoş bu olağan üstü alâkanın sebebleri arasında bundan bir müddet önce bu Sendika Başkanının bir ihbarı sayesinde ortaya çıkarılan oldukça mühim bir yolsuzluğun da tesiri olmamış değildi.

Sendika delegeleri o gün, umumi işçi meselelerinden Çok mahalli dertler üzerinde durdular. Gerçi zaman zaman da olsa fazla mesai, on saat çalışan işçilere zam yapılması, tazminat ödenmesi vs. gibi tenkitler ve temenniler de yapıldıysa da bunlar kongrenin ağırlık merkezini teşkil etmedi. Kongre delegelerini asıl işgal eden mevzular Yönetim Kurulu Başkam ile Üyeler arasındaki anlaşmazlıklar oldu. Yönetim Kurulu Başkam olan İsmail Kaçmaz, kendini, müdafaa sadedinde bir saatten fazla konuştu. Bazı Yönetim Kurulu üyeleri buna cevap vermek istediler. Münakaşa bir ara hayli kızıştı. Kongre Başkanı tenkitlerin "yancı" olması gerektiğini, "yıkıcı" tenkitler yapanlara söz hakkı tanıyamıyacağını söylüyordu.

Delegeler, aralı iş usulü, hastahanelerde gördükleri alâkasızlık ve muamele tarzı, Sümerbank mağazalarındaki kötü çalışma şartları, yemek ve elbise meseleleri üzerinde de durdular. İşte bütün bu münakaşa ve konuşmalardan sonra Çalışma Bakanlığı Müsteşarı kürsüye geldi. Muhtelif mevzulara temas ettikten sonra da sözü Ankaradaki İşçi Sigortaları Hastahanesinin durumuna getirdi.

Refet Aksoy
Tekzibi

Temiz mi, pis mi?

Müsteşar Refet Aksoy, daha önce İşçi Sigortaları Hastahanesinde işçilerin iyi muayene edilmediği, kötü muamele edildiği ve hastahanenin pislik içinde yüzdüğü yolundaki tenkitleri ele alarak hem nalına, hem de mıhına bir konuşma yaptı. İşçi Sigortaları Hastahanesinin pis ve kirli olduğu doğruydu. Bu hastahanede sinekler cirit atıyordu. Bina çok biçimsiz bir yere kurulmuştu. Ama bu hastahanenin pisliğinden sadece idarecileri sorumlu değildi. Hastahanenin yeri kötüydü. Ankaranın en pis bir semtine kurulmuştu. Hastahanenin bulunduğu sokaktan zaten sinek ve pislikten geçilmezdi. Bir gün Müsteşarın içinden bir ses "kalk şu hastahaneyi teftiş et" demiş, bunun üzerine Müsteşar da yanına Sigorta Genel Müdürünü alarak hastahaneye gitmişti. Hastahane sineklerin istilâsı altındaydı. Üstelik bu hastahane "ihtiyacı karşılıyacak bir bina değildi." Etraf kirliydi, pisti. Müsteşar ve Umum Müdür bu hal karşısında bağırmışlar çağırmışlardı. Ne yapsınlar ki sinekler pis yerlere hücum ediyordu ve Rüzgârlı sokak -B.M.M. nin hemen arkasında ve belli başlı bütün Ankara gazetelerinin bulunduğu yer- Ankaranın en pis yerlerinden biriydi. Müsteşar, doktorların hastalara kötü muamele ettiklerine inanmıyordu. Olsa olsa görgüsüz bazı odacılar, bazı hastalara kötü muamele etmiş olabilirlerdi ki. bunun da üzerinde şiddetle durulacaktı. Zaten Müsteşar bey bir çok dert ve dileği de bu kongre sırasında kafasına not etmişti. Gerekeni yapacaktı!

Çalışma Bakanlığı Müsteşarının bu parlak nutkundan sonra seçimlere geçildi ve sonra da kongre sessiz sedasız dağıldı.

Sümerbank İşçileri ve Tezgâhtarları Kongresi
Sesler pek de gür çıkmadı

T I B

Tabibler

Barem sizi bekliyor!

Zeynep Kâmil Hastahanesi Baştabibi, üzerinde Cleveland Clinic Hospital anteti taşıyan zarfı açtı. Mektup Amerikadan geliyordu ama Türkçe yazılmıştı. Baştabibin yanında ihtisas yapan bir doktorun. Hüsamettin Noterlioğlunun imzasını taşıyordu. Hüsamettin Noterlioğlu mektubunda Amerikada Cleveland Clinic'te rastladığı bir başka Türk doktorundan ve bu doktorun yaptığı ihtisastan söz açıyordu, Baştabib mektubu dikkatle okudu. Uzun uzun da düşündü. Doğrusu mektupta bahsedilen mevzu çok cazipti. Halen dünyada sadece bir kaç yerde tatbik edilebilen suni böbrek yapma ve takma ameliyesi bundan böyle Zeynep Kamil Hastahanesinde de imkan dahiline girebilirdi. Hüsamettin Noterlioğlunun bahsettiği Türk doktoru. Amerikada bu iş üzerinde çalışmış, hem de suni böbreğin kâşifi olan meşhur Danimarkalı doktor W. Kolff a asistanlık yapmış ve onun adeta sağ kolu olmuştu. Daha önce Amerikaya üroloji ihtisası yapmak için giden ve bu sahada da dünyaca meşhur Dr. Higgins'in yanında, çalışan ve zaten onun vasıtasıyla Dr. Kolff un kliniğine giren bu genç Türk doktorunun adı Gürbüz Barlastı. Gürbüz Barlas. Amerikada yıllarca süren ihtisasım tamamladıktan sonra bu ayın başlarında memleketine gelmek üzere hazırlıklara başlamıştı. Genç karı koca Barlaslar eşyalarım toplamışlar, yola çıkacakları günü kararlaştırmışlar ve vapur biletlerini dahi almışlardı. İşte bu arada Hüsamettin Noterlioğlu Gürbüz Barlası ve çalışmalarım görmüş, Türkiyede bir suni böbrek kliniğinin tesisinin iyi olacağını düşünerek hocası olan Zeynep Kâmil Hastahanesi Başhekimine durumu yazmıştı. Şayet Türkiyede. hassaten Zeynep Kâmil Hastahanesinde bir suni böbrek kliniği kurulması arzu ediliyorsa Gürbüz Barlasın buna göre hazırlıklı gelmesi için bir cevap verilmesi istenmişti:

Zeynep Kâmil Hastahanesinin baştabibi uzun uzun düşündü. Herşeyden evvel bir doktordu. Hem de hastahanesini çok seven, ona çocuk gibi itina gösteren bir doktor. Elbette ki hastahanesinde, dünyanın pek az yerinde eşi olan ve daha yeni yeni tanınmağa başlayan suni böbrek ameliyesinin yapılmasından iftihar duyardı. Ama sonra gene düşündü. Dr. Gürbüz Barlas geldiği zaman ne olacaktı? Hemen bütün memur doktorlar gibi otuz lira asli maaşla işe başlayacak ve ayda üçyüz lira civarında bir para alacak, bununla İstanbul gibi bir şehirde geçinmeye çalışacaktı. Baştabib oturdu, bir cevap yazdı. Eğer barem dahilinde alacağı para ile geçinmeyi göze alıyorsa buyursun Türkiyede de suni böbrek yapmağa çalışsındı. Bundan hastahanesi ve şahsen kendisi şeref duyardı.

Zeynep Kâmil Hastahanesi Başdoktorunun bu cevabı Gürbüz Barlasın eline geçtiğinde Cleveland'da yol hazırlıkları ile meşguldü. Türkiyedeki akrabalarına, -hele annesine getireceği hediyeleri almak için günlerinin büyük bir kısmım çarşıda, pazarda geçiriyordu. Eline Hüsamettin Noterlioğlu vasıtasıyla gelen Zeynep Kâmil Hastahanesi Baştabibinin cevabı üzerinde daha doğru dürüst düşünmemişti bile. Zaten bir kaç yıldır Türkiyeden uzakta olduğundan Türkiye deki geçim şartları, barem dereceleri hakkında da aydınlık bir fikri yoktu. Nasıl olsa Türkiyeye döneceğim orada düşünürüm diyordu. Ama hemen o gün kendisini, daha tamamiyle alâkasını kesmediği klinikten aradılar. O günlerde Dr. Kolff üç haftalığına yazlığa gittiğinden Kliniğin idaresi çok güvendiği Dr. Gürbüze kalmıştı. Gürbüz belki acil bir vaka vardır diye, koşa koşa kliniğe gitti. Ama orada acil bir vaka ile değil kendisini bekleyen bir takım meslektaşları ile karşılaştı. Bunlar Şikagolu doktorlardı ve Gürbüz Barlasın memleketine döneceğini öğrenince alelacele Cleveland'a gelmişlerdi. Teklifleri şuydu: Bum böbrek tesislerini görmüşler pek hayran kalmışlardı. Şikagodaki bin yataklı muazzam bir hastahaneyi temsil ediyorlardı. Acaba bu hastahanede bir suni böbrek tesisi kurmak için kendilerine yardım eder miydi, Hiç değilse böyle bir tesis kurup, yeni elemanlar yetiştirmek için üç ay kendileri ile çalışır mıydı? Karşılık olarak Dr. Barlasa yemek içmek, yatmak gibi teferruat masrafları haricinde ayda bin dolar -Amerikada iyi bir doktor ayda 500 dolar kazanır- teklif ediyorlardı. Dr. Barlasın sıfatı Şikagoda suni böbreği ilk defa kuran adam ve klinik şefi olacaktı. Şayet Dr. Barlas memnun kalırsa bu mukaveleyi dilediği kadar da temdit edebilirdi!

Dr. Gürbüz Barlas
Böbreksizlere müjde

Tam yolculuğun arifesinde, karısı vs kendisi memleket hasreti ile yanıp tutuşurken yapılan bu teklif Dr. Gürbüzü bir an bile düşünmeden redde götürecekti ama, eski hocası üroloji mütehassısı Dr. Higgins buna mani oldu. Dr. Higgins yapılan tekliften hakikaten memnun kalmıştı. Amerika gibi tıbbın son derece ilerlemiş olduğu bir memlekette bile suni böbrek mütehassısı pek kıttı. Zaten bu, işin mütehassısları fazla adam yetiştirmeye de özenmiyorlardı. Hele Dr. Kolff un yanında yetişenler, bir elin parmaklarından da azdı. Nitekim bunlardan bir tanesi altı haftalığına Amerikaya gelen ve Atina Üniversitesinde suni böbrek tesisleri kurmak için ihtisas gören bir Yunanlı doktordu. Amerikada dahi suni böbrekten anlayanların sayısı o kadar azdı ki Detroit'te bin yataklı Henry Ford Hastahanesinde suni böbrek tesisleri olduğu halde bunu işletecek mütehassıs bulunamıyordu..

Dünyada belli başlı iki üç suni böbrek kliniğinden biri de İsviçredeki Mayo Kliniği idi ve bu klinik geçen yılın sonuna kadar 40 tane sum böbrek ameliyesi yaptığım iftiharla ilân ediyordu. Buna karşılık Cleveland Clinic Hospital'de geçen bir yıl içinde 144 vakaya suni böbrek tatbik edilmişti. Son beş ay içinde ise bizzat Gürbüz Barlas 75 kişiye suni böbrek tatbik etmiş ve Dr. Kolff'la Dr. Kelemen'den sonra en yüksek sayıda sum böbrek tatbik eden doktor ünvanını almıştı. Cleveland Cilinic Hospital'de yapılan bu çalışmaların semeresi hakkında Dr. Kolff'la Dr. Gürbüz Barlasın hazırladıkları bir yazı Journal of American Medical Ass.'da neşredilmiş ve büyük bir alâka toplamıştı.

Arkadaşlarının ve hocalarıma devamlı ısrarları karşısında Şikagodaki hastahanenin -şimdilik- üç aylık klinik şefliğini kabul eden ve Türkiyeye dönüş için aldığı vapur biletlerini iptal ettiren Dr. Gürbüz Barlas, bir yandan da Türkiyedeki yakınlarına yazdığı mektuplarla, baremden otuz yahut otuzbeş liralık asli maaş karşılığının ne olduğunu ve bu parayla Türkiyede geçinip geçinemiyeceğini sormaktadır!

Sosyal Hayat

En iyi arkadaş

Tatilin en güzel meşgalelerinden bir tanesi de muhakkak ki okumaktır. İyi bir kitap insana en iyi bir seyahat arkadaşıdır. İstirahat ederken ve akşamları uykuya yatmadan, bir terzihanede, bir muayenehanede sıra beklerken hatta bir taşıt vasıtasında giderken okumayı adet edinmek te gayet faydalıdır. Böylece birçok kimseler ve ev kadınları okurken zaman kaybetmek gibi haksız bir endişeye kapılmadan, bir hayli okumuş olurlar. Bunun için alınacak ilk tedbir yanında bir kitap taşımaktır ki. bugünkü büyült el çantaları, torba - çantalar bu işi çok kolaylaştırmaktadır.

Okumanın faydaları

Okumanın faydaları saymakla bitirilemez. İlk evvelâ, okumak insanın ufkunu genişletir, insanı gündelik hayatın dar çerçevesinden kurtararak yeknesaklıktan uzaklaştırır. Akşamları uyumadan, yarım saat kadar okuyan kimse , sıkıntılarını meselelerini bir müddet unutur ve daha rahat uyku uyur. Okumak insana bilgi ve görgü verir. Büyük romancılar daima insanları en çok ilgilendiren davalara el atmışlardır. Birçok insanlar okudukları romanda kendi meselelerini, kendi dertlerini, kendi kendilerini bulurlar. Tanınmış romancıların ekseri kuvvetli ahlâk prensipleri vardır. Böylece bir insanın iyi bir roman okurken, kendi meselelerine bir cevap, dertlerine bir yol bulması da daima mümkündür. Meşhur bir kadın XIV ncü Louis'in gayrimeşru karısı Marquise de Maintenon şu meşhur sözleri söylemişti: "Cahilliğime rağmen okumanın, insana hiçbir şeye şaşmamak gibi büyük bir tecrübe verdiğini biliyorum" Büyük muharrirlerin eserlerini okuyan kimselerin düşüncelerinin zenginleştiği, fikir hayatlarında yeni ufukların açıldığı bir hakikattir. Herhangi bir şahsi meselenin hallinde bu büyük bir kazanç teşkil etmektedir.

Okumanın sağladığı bir büyük fayda da, kitapların okuyucuya güven hissi vermesidir. Çekingen, mahcup birçok genç kızlar, konuşmaktan çekinen kadınlar kendi fikirlerinin meşhur birçok kimselerin *fikrine* uyduğunu, aynı şeyleri düşündüklerini görünce adeta kendi kendilerini keşfetmiş gibi olurlar ve şahsiyetlerini bularak, düşüncelerini daha kolaylıkla ifade etmesini, konuşmasını öğrenirler, okumak insanın nefsine duyduğu güveni artırır.

Kitap seçmek bir sanattır

Yalnız okumak kâfi değildir. Okumasını bilmek, kitap seçmek gayet mühimdir. Birçok kimseler sırf heyecan duymak, vakit geçirmek için okurlar ve piyasayı tutan hafif romanlarla boşuna vakit kaybederler. Abur cubur okumak nasıl za--an kaybetmek demekse meşhur yazarların eserlerini okumak da aksine o derece faydalıdır. Çocuk yaştan, roman seçmesini bilmek ailenin çocuğa yardımı ile mümkündür.

Pekos Bill okuyan çocuklar
Yaramazlığın bir türlüsü!

Vedide Baha Pars
Kim ne derse desin

Bir romanı okuduktan sonra üzerinde düşünmek lâzımdır. Bir karıkocanın aynı romanı okuyup üzerinde münakaşa etmeleri karıkocayı birbirine tanıtmak, hatta yakınlaştırmak bakımından gayet faydalıdır. Zaten birçok romanlar, üzerinde düşünüldükten sonra bambaşka bir mana kazanırlar. Çocukları okudukları roman hakkında, fikirlerini açıklamaya, anneleri babaları ile roman hakkında konuşmaya alıştırmak lâzımdır. Böylece hayatı hangi zaviyeden gördükleri meydana çıkmış olur ve çocuklar okuduklarım düşünmeğe alışırlar ki, esas mesele de budur. Birçok genç kızın, yetişmekte olan delikanlının eline verilen sözüm ona zararsız hafif ve basit romanlar tamamile faydasızdır. Klasikleşmiş birçok çocuk ve gençlik romanları vardır ki bunların usta kalemlerden çıkmış olması ve şöhretli imzalar taşımış olmaları çocuklar ve gençler için cazip olmalarına mani teşkil etmemektedir.

Romanı seçerken isminden ziyade yazarın ismi üzerinde durmaya alışmak lâzımdır. Dünya edebiyatında şöhret yapmış birçok eski eserleri yeni eserlerden evvel okumak lâzımdır. Bu nokta çok mühimdir. İkinci dünya harbinden sonra büyük bir şöhret olarak ortaya atılan birçok yazarlar ne derece kıymetlidir, bunu ancak zaman gösterecektir. Burada başka bir sual da akla gelmektedir. Bu tip şöhretli romanların gençlere zararı dokunabilir mi? Hiçbir edebi bilgisi olmıyan, okumasını bilmiyen çocuklar doğrudan doğruya bu romanları okuyacak olurlarsa bu romanların ancak

Bayramdan Kaçanlar

Jale CANDAN

Son senelerde moda oldu. İmkânı olanlar veya imkânını bulanlar bayramdan kaçıyorlar. Aile reisi soluğu çocuğu topluyor, her türlü merasimden uzak bir kıyı köşe arıyor. Hoş orada da bayramdan kaçanların bayramlaşması var ama, ne de olsa eli öpülecek bir büyük teyze, lokumunu bekliyen bir ihtiyar eski komşu yok. Aile reisi bayramdan istifade biraz dinlenirse, ev kadını mutfak ile misafir odası arasında koşuşmaktan, zaman icabı yerine getirilemiyen vazifeleri düşünüp üzülmekten, kasap kuyruğundan, şeker kuyruğundan İ çıkıp taşıt kuyruğuna girmekten kurtulursa fena mı? Çocuklar yeni ayakkabı, süslü elbise etiketinden uzak, güneşten, havadan ve sudan istifade ederlerse kime ne zararı var? Ama bütün bunlar "bayramdan kaçmak" tabirini moda ve belki de bir adet haline getirecek şekilde olmalı mıdır? Büyükler bayramlardan kaçacak olurlarsa, küçükler bayramları tanırlar mı?

Halbuki bayramların manası büyüktür. Bayramın !bir çocuğun hissi ve içtimai hayatında, terbiyesinde yeri vardır. Bayram elbisemi sandalyenin üzerine koyup, yeni ayakkabılarımı koynuma ala - rak yattığım arife gecelerini hatırlıyorum. Uzun zamandır görmediğim akrabaları, büyükleri, küçükleri birbir gözümün önünden geçirirdim. Sert bakışlı bir büyük, bayramda bana nasıl yakın gelir, aramızda aşılmaz gibi duran mesafeler nasıl erirdi, şaşar kalırdım. Bayramda ben artık bir küçük hiç olmaktan kurtulur, ailenin bir ferdi olduğumu iyice hissederdim. Herkes bana kıymet verirdi ve ben herkese ilgi duyardım. Etraftaki yardımlaşma beni mesut ederdi. Hele dargın zannettiğim bazı büyüklerin o, gün öpüştüklerini görmek ne kadar hoş bir şeydi. İstanbulu ben bayramlarda tanımıştım. Yeşilköy, Ada, Boğaziçi keşfetmeğe gittiğim sihirli diyarlardı.

Hatıralar o kadar güzeldir ki, insan bazan büyüdüğünü unutup onlara dalabilir ama insan süratle büyür, bir gün kendisini 1958 İstanbulunda buluverir. Bayram ziyaretleri hakikaten keşif seyahatleri gibi olmuştur. Farzedelim ki Kadıköyden kalkmış Yeşilköye, oradan Adaya oradan Boğaza gitmeğe hazırlanıyorsunuz, çocuklar elinizde, gözleriniz yüzünüze bile bakmadan geçen mağrur şoförlerde.. Kafanızda binbir düşünce, binbir ihtimal var. Ya gideceğiniz kimseler de size gelmek üzere yola çıkmışlarsa? Dağınık bir şehirde, Bir büyük şehirde halâ telefon derdinin halledilememesi ne büyük eksikliktir. Ziyaretten maksat kartvizit bırakıp gitmek değildir ki. Sonra şeytan bu ya! İnsanın aklına neler getirir. Ya eski yol kapanmışsa, ya ev İstimlâke uğramışsa? Ama bu müddet zarfında henüz bir taşıt vasıtası size kapılarını açmamıştır. Düşünür bekler, bekler düşünürsünüz...

Doğrusu bütün bunları düşündükten sonra "bayramdan kaçma" fikri bana da cazip gelmeye başlıyordu ki bir akraba hepimizin imdadına yetişti. Madem ki hepimiz aynı şeylerden şikâyetçiyiz buna bir çare bulalım diyordu. Çareyi buldok. Bayramda hepimiz bir aile büyüğünün evinde toplandık ve orada hep birden bayramlaştık, bayram lokumumuzu yedik ve bol bol, rahat rahat konuştuk. Ayrılırken de gelecek bayram buluşacağımız evi ve saati kararlaştırdık. 'Bundan sonra önümüzde serbestçe gezip dolaşabileceğimiz üç uzun gün kalmıştı. Bayram ziyaretlerini böyle aile toplantıları şekline dökmek yegâne çıkar yoldur zannediyorum. Muhakkak ki bu usulü tenkit edecek muhafazakâr kimseler çoktur ama, bayram ziyaretleri gibi daha birçok güzel ve faydalı adetlerimizi, göreneklerimizi ve ananelerimizi çaresizlik neticesi terketmektense yeni usullerle bunları devam ettirmek çok daha müspet bir hareket tarzı olmaz mı? Eskiyi daima yeni ile ayakta tutmak lâzımdır.

fena taraflarını görebileceklerdir. Klâsik eserleri tanıyan bir gencin en son eserleri okumasında hiçbir mahzur yoktur. Çünkü bu taktirde okuyucu romana şahsiyetinden birşeyler koyabilecek, sathi tehlikelere kapılmayacaktır. Bu büyükler için de böyledir denebilir. Klâsik eserleri okumamış bir insan için yeni eserler aldatıcı olmakta ve yalnızca heyecan verici bir mahiyet taşımaktadır.

Çocuk edebiyatı

Görülüyor ki kitap seçmek, düşünerek okumak mühimdir ve bir eğitim işidir. Küçük yaştan elde edilmelidir. Bugün memleketimizde anne ve babaları düşündüren bir mesele çocuğa verilecek bir kitap bulabilmektir. Doğan Kardeş yayınlarının temiz ve güzel kitaplarından başka bu saha adeta boştur veyahut, üstelik fena tercüme edilmiş pis kâğıtlara basılmış bir "Pekos Bill" edebiyatından başka elde birşey mevcut değildir.

Çocuklar için kara bir edebiyatın yasağını istiyen Vedat Nedim Tör, beynelmilel bir kongrede bu husustaki fikirlerini açıklamıştı. Dünyânın bu husustaki görüşü nedir bilmiyoruz, ancak birçok memleketlerde basit bir çocuk edebiyatı yanında güzel bir çocuk edebiyatının da mevcut olduğu muhakkaktır. Oralarda birçok teşkilâtlar dernekler, çocuklara okutulabilecek olan kitapların, mecmuaların üstüne bir işaret koyarak anne ve babalara yardımcı olmaktadırlar. Bundan başka Okul Aile Birliklerinin, kadın mecmualarının hatta kütüphane sahiplerinin

Okuyan kadın

Bilgi ve görgüye giden yol

tavsiyesi üzerine aileler çocuklarına hangi romanları verebileceklerini öğrenmektedirler.

Ankaralı hanımlara sık sık hitab eden terbiyeci Vedide Baha Parsın, ifade ettiği gibi çocukları saran ye bütün dünya ile beraber bizi de istilâ eden resimli, az yazılı basit bir çocuk edebiyatından kurtulmanın çaresi çocukları kıymetli, iyi şeyler okumaya alıştırmak.' bunları mümkün mertebe temiz bir baskı ve cazip bir şekilde önlerine sürebilmektir. İyi kitaba alışan çocuk, kötüyü okuyamaz olur Ve kalite farkını derhal anlar. Çocuk Haklarını' Koruma Cemiyetinin broşürler çıkartarak bu hususta ailelere bilgi vermesi ve telif ve tercüme eserler tavsiye etmesi kolayca yapılabilecek çok faydalı bir iş olacaktır.

S İ N E M A

Festivaller

Ayı sahibini bekliyor

Dört tarafı Demirperde ile çevrili Berlinde, bugünlerde bir bayram havası hüküm sürmektedir. Muhteşem şehrin batıda kalan kısmının en büyük caddesi Kurfünstendammstarsse- her zamankinden daha canlı, daha ışıklı ve daha renkli bir manzara arzediyor.

27 haziran günü başlayan "Sekizinci Berlin Beynelmilel Film Festivali" bütün debdebesi ile devam etmektedir. Dört Alman, bir Amerikalı; bir Fransız, bir İtalyan, bir İngiliz, bir Japon, bir Brezilyalı ve bir de Hindliden mürekkep 11 kişilik jüri heyeti Festivale katılan kirle filmi harıl harıl seyretmekle meşgul. Film yıldızları, rejisörler ve sinema münekkitlerinden teşekkül eden jüri heyeti arasında dünyanın en mâruf rejisörlerinden Frank Capra, mâruf Fransız aktörü Jean Mantis, İtalyan sanatkârı Isa Miranda' - nın isimlerine de rastlanmaktadır. Heyet uzunlu kısalı, mevzulu mevzusuz kırk film arasından en iyi ikisini bularak mükâfatlandıracak.

Berlin şehrinin sembolü olan ayı, Festivalde de en büyük mükâfatı teşkil etmektedir. Birinci mükâfat "Altın Ayı", ikinci mükâfat ise "Gümüş Ayı" olacaktır.

Berline gelen 40 filmin ambalajlarında şu damgalara rastlanıyor: Hollywood - USA, Roma, Paris, Londra, Tokyo, Stokholm, Kopenhag, Oslo, Helsinki, Berne, Buenos Aires, Madrit, Rio de Janeiro, Kahire ve Tahran... Bu muhtelif bayrakları taşıyan filmler arasındaki çarpışma oldukça enteresan manzaralar arzediyor. Şimdiki halde Altın ve Gümüş Ayıları kazanma şansı verilenler şunlar:

"Geceleri, Şeytan Geldiği Zaman": Alman filmi. Başrollerde Hannes Messemer ve Lilo Pulver.

Brooklyn'li Anna": İtalyan filmi. Başrollerde Gina Lollobrigida, Amedeo Nazzari, Vittorio de Sica.

"İki yüzlü ayna" : Fransız filmi, Beşrollerde Michele Morgan. Ivan Desny.

"Ico Cold in Alex:" İngiliz filmi. Başrollerde John Mills, Sylvia, Syms, Hârry Andrews.

Bunlardan başka başrolünü Tony Curtis'in oynadığı "Pranga Kaçağı" isimli Amerikan filmi ile Japonların çevirdikleri "Bir Aşk Hikayesi" nin de iddialı olabilecekleri beyan ediliyor.

Kısa metrajlı filmler arasındaki turnuvaya rağbet daha da fazla. Başta Cenubi Amerika memleketleri olmak üzere hemen bütün milletler bir sürü döküman filmi ile Festivale katılıyorlar. Pek tabii, ki Türk filmciliği bunun da dışında kalmaktadır! Bu kısa metrajlı filmler arasında Walt Disney'in çevirdiği hayvanlara aid bâzı kordelâlar var ki, bütün nazarlar bunların üzerinde toplanıyor.

Berlin, Festival münasebetiyle sinema dünyasının bir çok tanınmış artistini sinesinde toplamış vaziyette. Bu artistler arasında Fernandel Gino Cervi, Giulietta Masina, Magali Noel, Michel Simon, Carmen Sevilla, Paul Douglas, Richard Basehard, Keiko Kishi ve Ann Saavo'-nun isimleri sayılabilir. Ancak Berlin Film Festivali bir bakımdan tatminkâr görülmüyor. O da şehrin deniz kıyısında olmayışı! Cannes ve Venedik Festivallerinde pek büyük alâka cezbeden plaj âlemleri ve mayolu dedikodular ne çâre ki bu Festivalde yer alamamakta. Buna Avrupa film festivallerinin müdavimleri kadar "ticari resim" sevdasında olan gazete fotoğrafçıları da üzgünler,

Bütün bu hararetli hava içinde "Sekizinci Berlin Beynelmilel Film Festivali" Almanlara has bir organizasyon mükemmelliği içinde sürüp gitmektedir. Şimdi bütün gözler Berline çevrilmiş ve festivalin sonunu bekliyor. Bakalım kimler kazanacak?

Lars Schmidt ve Bergman
Mümkün olan imkânsız!

Gina Lollobrigida ve Amedeo Nazzari
"Brooklyn'li Anna"nın iki yıldızı

Yıldızlar

Elini sallasa ellisi

Bundan dokuz yıl önce, başta Amerika olmak üzere bütün dünyayı bir dedikodu kaplamıştı. "Hollywood'un leydisi" ve "Beyaz perdenin ideal zevcesi" gibi sıfatlarla anılan ünlü kadın sanatkâr Ingrid Bergman, "Stromboli" filmini çevirmek üzere gittiği İtalyada kalbini rejisör Roberto Rosselini'ye kaptırmıştı.

Filmin çevrilmesi ile birlikte uzayıp giden bu dedikodu nihayet bir skandal neticesi büyük bir infiale inkılâb etmişti. Güzel yıldız 2 şubat 1950 günü İtalyada, rejisör Rosselini'den gayrimeşrû bir çocuk dünyaya getirmişti. Bu haber bütün dünyada bir bomba gibi patlarken. Amerika yerinden oynamış ve güzel yıldızın filmleri boykot edilmişti. Amerika bu hâdise ile çalkalanırken, Ingrid'in o tarihlerde henüz 12 yaşında bulunan kızı Pia, gazetecilerin karşısında hıçkıra hıçkıra, "An-

nemden nefret ediyorum!" diye bağırıyor ve babası Dr. Peter Lindström de boşanma ilâmını almak üzere Amerikan mahkemelerine müracaat ediyordu.

Roberto Rosselini'nin evli bir erkek oluşu da ayrı bir skandal olarak vasıflandırılmakta idi. İtalyan kanunları boşanma diye bir şey kabul etmediklerinden, meşhur rejisör genç sevgilisi ile ancak Juarez'de nikâhlanabildi. Ingrid Bergman bu yüzden yalnız Amerikada değil, İtalyada da umumî bir nefretle karşılandı.

Aşkı uğruna bütün dünyanın nefretini üzerine toplayan Ingrid Bergman, yıllar süren bir uğraşmadan sonra, büyük sanat kabiliyetinin de tesiri ile bundan sıyrılarak tekrar eski sempatisine ulaşabilmiş ve bir zamanlar filmlerini boykot eden Amerikada yeni bir "Oscar" daha almaya muvaffak olmuştu.

Ingrid Bergman'ın Rosselini'den ayrılması da evlenmesi kadar büyük akisler, uyandıran bir hâdise idi. Dünya basım aylarca bu hadise ile meşgul oktu.

Güzel yıldız Rosselini'den ayrıldıktan sonra herşey unutulmamıştı. Hakkında derhal yeni yeni dedikodular çıkarılmaya başladı. Bu dedikodular bilhassa İsveçli tiyatro prodüktörü Lars Schmidt'in üzerinde toplanıyordu. Schmidt'in de İsveçli oluşu ve Ingrid'in şık sık vatan hasretinden bahsetmesi bu dedikoduları kuvvetlendiriyordu. Hattâ İsveç basını daha da ileri giderek Schmidt'in İngrid'i karşılamak üzere Stockholm'de güzel bir ev hazırlamakta olduğunu ileri sürüyor ve "Ingrid nihayet vatanını hatırladı" şeklinde yazılar neşrediyordu.

Ingrid Amerikaya gittikten sonra eski vatanını ancak bir defa ziyaret etmişti. 1955 yılındaki bu ziyaretinde vatanı onu, bir Kraliçe gibi karşılamıştı. Hattâ Kral dahi kendisini kabul ederek iltifatta bulunmuştu.

İsveç basım bu izdivacın üzerinde ısrar ederken güzel yıldız Londrada etrafını saran gazetecilere, "Lars Schmidt eski bir arkadaşımdır. Fakat onunla ne bugün, ne de yarın evlenmemize imkân yoktur. Tekrar evlenmem mümkündür. Fakat seçeceğim adam Lars Schmidt olmayacaktır" diye kati beyanatlar veriyordu.

İsveç basını ile Ingrid Bergman'ın bu kafi beyanları, aradan birkaç ay geçtikten sonra İsveçli gazetecilerin haklı olduklarını ispat etti.

Ingrid Bergman geçen haftanın ortasında gene Londrada Lars Schmidt ile evlenmeye karar verdiklerini açıkladı: "Kanuni imkânlar hâzır olur olmaz Lars ile evleneceğiz. Evlendikten sonra da Fransaya yerleşmeyi düşünüyoruz" dedi.

Böylelikle Ingrid Bergman üçüncü izdivacı ile yeni bir hâdisenin kahramanı olarak tekrar gazete sütunlarını kaplamaya başlamıştır.

Ünlü sanatkâr 42, müstakbel kocası ise 45 yaşındadır.

T İ Y A T R O

İstanbul

Gülhanede tiyatro!

İstanbul. Şehir Tiyatrosunun darda kaldı mı baş vurduğu iki Üç yol vardır. Bunlardan da birincisi -olağan üstü bir durumda- bütün oyuncuların rollerini ezbere bildiği, denenmiş, kasa ve kahkaha imkânları belirli bir piyesi iki üç gün içinde, tutmayan yahut yetişmeyen bir oyunun yerine sahneye koymaktır. Böylece, muhtemel bir fiyasko önlenmiş, işin gidişinden habersiz olan Şehir Meclisi üyelerinin dikkati çekilmemiş ve bu zararsız, kör topal gidişe devam edilmiş olur. Ama Gülhane Parkında hemen hemen bütün yaz sürecek bir oyun hazırlamak gerekirse, artık denene denene temcit pilâvı misalini bile yaya bırakmış bu beylik usule başvurulmamaktır. Akıl, mantık, sanat sevgisi hattâ kazandığı parayı hakedebilme kaygusu bunu icap ettirir. Açık hava temsillerine uyabilecek piyes mi yok? Yoksa tiyatro idarecileri bu piyesleri seçmesini bilmeyecek kadar bu işin cahili mi? Mesele bu iki soruyu cevaplandırabilmektedir.

Yaşar Özsoy
Eski günlere hasret

Bir buçuk milyon nüfuslu İstanbul şehrinin Bahar ve Çiçek bayramında sanat kurulu, sanat temsilcisi olan Şehir Tiyatroları "Ceza Kamınu"nu oynayamazlar. Oynarlarsa bunun hesabım sorumlu kişilerin sorması gerekir. Üstelik bu iş İstanbulun, operetler dahil, hiç bir tiyatrosunda görülmedik bir laubalilik içinde yapılırsa...

Bir kere açık hava oyununa karar verilince ilk düşünülecek şey oyunun bir meydan tiyatrosu tarzında olup olmayacağıdır. Eğer olmıyacaksa bir sahne ağzı ve perde şarttır. Tiyatro heveslisi küçük çocukların evlerinin taşlığında annelerinden yalvara yakara kopardıkları yatak çarşafından perde yapmaları gibi, beyaz incecik bir kumaşın etrafına sözüm ona motif çizmekle perde olamaz. Bu sadece utandırıcı bir davranıştır. Bu sadece İstanbul Şehir Tiyatroları adına bir hakarettir. Bu sadece seyirciyi hiçe saymak -hepsinden kötüsü- tiyatroyu hiçe saymaktır.

İstanbul Şehir Tiyatrosu mensuplarının bağlı oldukları müessesenin adım kullanmadıkları müddetçe davranışları kimseyi ilgilendirmeyebilir. Ama ellere tutuşturulan programda meşhur anblemin altında "İstanbul Belediyesi Bahar ve Çiçek Bayramı Şehir Tiyatroları Temsilleri" yazıyorsa o zaman bu laubaliliğin, bu baştan savmacılığın hesabı sorulmalıdır. Gaye üç beş oyuncunun aylıklarına eklenecek iki maaşlık para değildir, hattâ belki müessesenin para kazanması da değildir. Bir sanat teşekkülü olan Şehir Tiyatrolarının, Belediyenin halk hizmetine iştirakidir. Yani bir sanat gösterisidir. Şehir Tiyatroları 1958 senesinde "Ceza Kanunu" ile bir açık hava sanat gösterisi okşayacağına inanmalıdırlar. Eğer' inanmazlarsa buna ikna edilmelidirler. Seyirci bu baştan savmacılığın, bu kendini hiçe saymanın oyunculara sirayet etmiyeceği ümidi ile oyunu seyretmeğe başlayınca yanıldığım pek çabuk anlar. Uzaktan uzağa haykıran çığırtkanların sesi yakındaki pavyondan gelen vahşi hayvan çığlıkları, bilmem hangi hanımın okuduğu dokunaklı bir alaturka şarkı, sanki oyuncuları da yaptıkları işin tiyatro olmadığına inandırmış, aman şunu bir an evvel bitirelim de gidelim, dedirtecek kadar işlerinden soğutmuştur. Oyunun en önemli rollerinden birini oynayan bir aktör, tam 68 defa seyirciye bakar. Bir aktris derinlerden gelen bir fil homurtusunu, oyununu bir an bırakıp hayret ve dehşetle dinler. Ancak sesin mahiyeti hakkında bir karara vardıktan sonra oyununa devam eder. Artık sahnelerimizin gedikli müşterisi olan gülme hastalığı zaman zaman şu yahut bu oyuncuda depreşir. Tatlı tatlı gülüşürler. Finalde Halim Efendi, "Hanımlar gelin içeride size işin iç yüzünü anlatayım" mealinde evin hanımlarını sahneye çağırınca asıl içeri girmesi gereken Amberinin zevcesi Sacide hanımefendi maalesef teşrif etmek lûtfunda bulunmazlar. Zira ya trene ya da vapura yetişmek mecburiyetindedirler. Ki Sacide rolünü oynayan aktris Şehir Tiyatrolarına daha bu sene girmiştir.

Böyle bir oyundan sonra seyirci, daha seneler senesi bu müesseseden bir sey beklemenin yersiz olduğuna

karar vererek parkın sönen ışıkları içinde evlerine dönen kalabalığa karışır.

Oyunu oynuyanlar

Oyunun hemen bütün yükü Sümbülteberzade Amberî Beyi oynayan Müfitte. Bu, o kadar ağır o kadar taşıması güç bir yük ki Müfit Kiper bütün çalışmalarına rağmen maalesef bu yükü taşıyamıyor. Galiba taşıyamıyacağını kendisi de işin başından beri anlamış ki, ikide bir ellerini havaya kaldırıyor, zerre kadar kızma intibaı vermeden kızıyor. Sinirlendiğine küçük seyircileri bile inandıramadan sinirleniyor! İnsana doğru bir ton bulunca "çok şükür*' dedirtecek kadar yanlış tonlar ve sahte bir edayla konuşuyor. Yani bundan otuz sene önce kaybolan bir tarzın lüzumsuz ve çelimsiz bir temsilcisi didinip duruyor. Hele ikide bir seyirciye bakması, karşısındaki oyuncudan çok seyirciyle ilgilenmesi her halde yirmi beş seneyi rahat rahat aşan tecrübesine yakışır bir hareket değil.

Ali İrfan Arif Örfiyi oynayan Abdurrahman Palay, sesinin güzelliği, diksiyonunun nisbeten rahatlığı yanında o hiç değişmeyen sakil yürüyüşü, bir kompozisyon yapmak için gerekli saydığı yayvan ve gevşek tonlarıyla kendini tekrarlıyor. Hele arada tuluat yapmağa kalkması, ikidebir tekrarladığı -her halde çok beğendiği için olacak- "yar"lar. Abdurrahman Palaya, işin kolayını bulmuş aktörlerin gerçekten de işin kolayına vardıkları hakikatını tekrarlamak lüzumunu icap ettiriyor. Eğer Abdurrahman Palay imkânlarına rağmen pek sevmiş göründüğü bu çıkmazın tehlikesini zamanında sezemezse. Şehir Tiyatroları bir istidat daha kaybediyor demektir.

Muallâ Kavur silik rolünde elinden geleni yapmakla beraber bir başarı gösteremedi. Hele finalde sahneye çağırılan kadınların arasında görülmemesi affedilecek kusur değildi.

Esen Görkmenin cümlelerini mânalandırmayı, Fethiye Pekyücelin de taklit yapmak için istidat ve bilginin gerektiğini öğrenmeleri şart. Bekir Çavuşta Şakir Arseven, mübalâğalı olmakla beraber oyunun başarılı tiplerinden biriydi.

Ama asıl başarı kötü ve belli makyajına rağmen mahkeme reisi Halim Efendiyi oynayan Sami Ayanoğlu ile Dâva vekili Sebati Efendiyi oynayan Yaşar Özsoyundu. Her ikisi de bilhassa işlerine gereken önemi veren oyuncular olarak alkışlanıyorlar. Hele Yaşar Özsoy, her kelimesi ile düşünülmüş, incelenmiş ölçülü bir oyunun nasıl olması gerektiğini arkadaşlarına gösterir gibi oynuyor ve onların baştan savmacılığının kefaretini ödemeğe çalışıyor.'

Tiyatromuzun meseleleri

Erdekte İonesco!

Refik ERDURAN

Genç Oyuncuların Erdek Şenliği yarda bir yaz müjdesi oldu. Düşünün bir kere: bu gençler Temmuz sıcaklarını yaşıtları gibi İstanbul kıyılarında gezip tozmakla geçirecekleri yerde dünyanın en dağdağalı işine kalkmışlar, irili ufaklı memurlara dert anlatıp izinler koparmağa, sağdan soldan yardım aramağa, ziyaretçilere yer hazırlamağa girişmişler, sanat çalışmalarının yanısıra bir sürü ıvır zıvır dertle boğuşmayı göze almışlar. Onların bu tiyatro sevgisi kadar sevindirici bir şey de etraftan gördükleri ilgi. Yetkililer Genç Oyuncuları desteklediler, basınımız şenliği öğdü, Eczacıbaşı Fabrikası gibi büyük müesseseler parayla yardım ettiler ve Milletlerarası Tiyatro Enstitüsünün Türkiye Millî Merkezi hem para vererek, hem de müşahid göndererek bu işi ne kadar beğendiğini belirtti. Aynı Merkezin verdiği bir karar gereğince önümüzdeki yıllarda daha geniş çapta festivaller tertiplenecek.

Bütün bunlar çok güzel. Fakat böyle çalışmalar doğru bir tiyatro anlayışına dayanır ve uzun vadeli bir plâna göre düzenlenirse memleket çapında verimli olur, yoksa bir avuç aydını sevindirmekten öteye geçemez. Önce şunu soralım: Erdek genliğinin hedefi neydi? Eğer bahsettiğimiz bir avuç aydını bir araya getirmek ve onların zevklerine uygun (veya onların kendi zevklerine uygun olması gerektiğine inandıkları) temsiller vermek istendiyse bu iş İstanbulda daha iyi yapılabilirdi. Gerek Erdek kasabasına gidilmesinden, gerek aralarında bazılarının söylediklerinden anlıyoruz ki Genç Oyuncuların "tiyatroyu Anadoluya götürmek" gibi bir niyetleri vardır. Bu da güzel. Ama nedir bu tiyatro? Anadoluya hangi anlayış içinde götürülecek?

İşte burada birçok aydınımızın kafasına yerleşmiş bir düşünüş meydana çıkıyor: tiyatro bir "kültür" dalıdır, tanına varılması ince zevk isteyen bir iştir, bunun iyisinden aydınlar anlarlar - halk kaba ve aşağılık tiyatrodan hoşlandığı için onun desteği değersiz ve hattâ zararlıdır, aydınların gayretiyle ahalinin zevkinin yükseltilmesi gerektir, yani "iyi" tiyatro yukarıdan aşarçı doğru kurulur ve dağılır. Böyle düşünülürse Anadoluda şenlik tertipleyenler de ister istemez diretmen ve misyoner tavrı takınır, yani kendi birşey öğrenmeden başkalarına bilgi dağıtmağa ve zevk aşılamağa çalışan insanlar olur.

Halbuki tiyatro tarihinde *böyle* bir davranışı destekliyecek hiç ama hiçbir şey yoktur. Şimdiye kadar tiyatro hep aşağıdan yukarıya doğru kurulmuş ve gelişmiş, aydınlar kadar halka da kendini beğendirmeğe çalıştığı yıllarda altın çağlarını yaşayıp en büyük şaheserlerini vermiştir. *Çünkü* tiyatro sanatı kuvvetini "seçkin" bir zümrenin zevkinden, fikirlerinden veya kaprislerinden değil, kültürlü ve kültürsüz bütün insanlarda bulunan içgüdülerden alır. Sırf halkın zevkini düşünmek insanı en kötü ihtimalle "Cibali Karakolu" na götürür; ama sırf aydınlara lâyık "iyi", "ileri" ve "yeni" bir tiyatro yaratmak hevesi en iyi niyetli toplulukları bile şarlatanların blöflerine aldanmağa meselâ -Allah beterinden saklasın- İonesco'yu bir sanat öncüsü saymağa ve başkalarını da buna inandırmak için çalışmağa sevkedebilir. Hattâ insan günün birinde Erdek kasabasında İonesco oynamak gibi pek tuhaf bir duruma bile düşebilir.

Sırf halkı -yani gişeyi- düşündüğü için değerli birşey veremeden geçirdiği uzun bir devreden sonra İbsen'e, Çekof'a, Strindberg ve benzerlerine kavuşunca bir yenilik, öncülük, sosyal tez vesaire sarhoşluğuna kapılan, bir aydın imtiyazı haline gelen ve bu yüzden kısırlaşıp bugün can çekişmekte olan dünya tiyatrosu. en iyi neticenin ancak aydınla beraber büyük kütlenin zevkini düşünmekle alınabileceğini tekrar anlamıştır; şimdi böyle bir sentezle varılabilecek bir yeniden doğuşun yolu aranmaktadır. İşte bizde de yapılması gereken şey bu arayışa katılmaktır. Anadoluda tertiplenecek şenlikler bu arayış için çok faydalı olabilir. Ama arayanlar sahiden aramalı, yani Anadolu kasabalarına sade öğretmeğe değil, aynı zamanda öğrenmeğe gitmeli, halkımızın neleri sevip destekliyebileceğini anlamağa çalışmalıdırlar. Bu da İonesco ile olmaz, meselâ Shakespeare ile olur.

M U S İ K İ

Besteciler

Sevgiliye mektuplar

Beethoven'in bugüne kadar bilinmiyen onüç mektubu geçenlerde. Bonn'daki Beethoven evinin idarecilerinden Dr. Joseph Schmidt - Görg tarafından yayınlandı. Kontes Josephine von Deym'e yazılan bu mektuplar, Beethoven'in hususi hayatının ve bilhassa kadınlarla olan münasebetlerinin aydınlanmamış bazı yönlerine ışık tuttuğu için çok ilgi çekicidir.

Mektuplardan yalnız birinde tarih vardı. Fakat, bunların 1804 ile 1807 yılları arasında yazıldığı bilinmektedir. Hatta, içindekilere dayanarak, mektupları bir yazılış sırasına bile koymak kabildir. Genç kızlık adı Josephine von Brunswick filan kontes. Beethoven'den dokuz yas daha gençti. Beethoven'in "ölümsüz sevgilisi" olduğuna inanılan Therese von Brunswick ile bestecinin "Appassionata" sonatını ithaf ettiği Franz von Brunswick'in kızkardesi. âşık olduğu bir başka kadının, Giulietta Guicciardi'nin ise yeğeniydi. Beethoven onunla, 1799 yılında tanışmıştı. Josephine, bu tanışmadan birkaç ay sonra orta yaşlı Kont Deym ile evlenmiş, Kont 1840 yılında ölmüş, Josephine'e dört çocuk bırakmıştı. Therese olsun, Josephine olsun Beethoven'in öğrencileriydi ve besteci için genç dul ile mektuplaşmak bu bakımdan tabiiydi. Josephine ömrünü ya Viyanada, ya da ailesinin Macaristandaki evinde geçiriyordu.

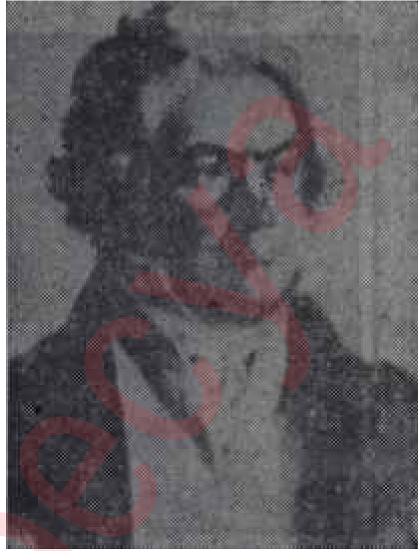
Fakat mektupların karakteri bu yazışmanın, bir öğretmenle öğrencisi arasındaki münasebetten daha ileri birşey olduğunu göstermektedir. Bu mektuplar doğrudan doğruya aşk mektuplarıdır. Josephine'in de Beethoven'e yazdığı mektuplar elde bulunduğuna göre bu münasebetin mahiyetini anlamak daha da kolaylaşmaktadır. Beethoven'in bu münasebeti ciddiye aldığı ve samimi olarak duygulandığı, mektupların ifadesinden anlaşılmaktadır.

Kadınlara karşı kaba

Eldeki bütün deliller, Beethoven'in, kadınlarla olan münasebetlerinde, cinsî ahlâk kaidelerine sadık kaldığını göstermektedir. Fakat bu idealizme karşı Beethoven'in kadınlara aşırı derecede düşman olduğu, onları ahlâk gevşekliğiyle itham ettiği, onlara karşı kaba davrandığı da bilinmektedir.

Bütün bunlara rağmen sözü geçen mektupların, Josephine'in Beethoven'le evlenmeyi ciddi olarak istemiş olduğunu açıklaması İlk bakışta hayret uyandırıcıdır. Mektuplarından birinin bir yerinde, Beethoven'e olan aşkını ifade etmekte, sevdiği adamın "iyi karakterinden" bahsetmekte, fakat kendinin bu "hissi ve şehvani aşkı hiçbir zaman tatmin edebilecek durumda olmadığını" belirtmekte, sebep olarak da şunu göstermektedir: "Yalvarmalarını dinlesem, bazı kutsal bağları koparmam gerekir."

Bu mektuplaşmalar sırasında Josephine dul olduğuna ve gerek onun içtimai durumu, gerekse Beethoven'in ahlâkî prensipleri, bestecinin yalvarmalarının genç kadından metresi olmasını istemek manasına gelmiyeceğine göre sözü geçen "kutsal bağlar" ne olabilirdi? "Kutsal bağlar" diye Josephine'in çocuklarını kasdettiği, genç kadının Beethoven'le evlenmesinin çocuklara bir fayda sağlamış olmıyacağı aşağı yukarı kesin olarak anlaşılmaktadır. Josephine nihayette Baron von Stackelberg'le evlenmiştir. Baron, Josephine'in çocuklarına -iyi bir yetiştirici olmuştur.

Beethoven
Aşk,, nefret ve gurur

Josephine'in mektupları onun, ahlâki, standardları yüksek, idealist, hatta kendini feda etmiye kuvvetli bir temayülü olan bir kadın olduğunu göstermektedir. Beethoven'in mektuplarındaysa, diğer kadınlara yazdığı mektuplarda da görülen, derin bir aşk, ifadesi, kendi acılarını ısrarla anlatma ve bu münasebetin bir hiç haline geleceğini belirten -daha doğrusu böyle bir isteği saklamıya çalışan- fatalist bir davranış görülmektedir. Mektuplarda bundan' başka, Josephine'i ziyarete gittiği zaman hizmetçileri tarafından kapıda bekletilmesinden ve Josephine'in çevresindekilerin, onun avamdan biriyle avamdan bir dahiyle bile olsa- evlenmesini istemeyişlerinden duyduğu hiddet de ifade edilmektedir.

Mektupları yayınlıyan - Dr. Schmidt - Görg, Beethoven'in Josephine'e olan aşkının, "Fidelio" operasının bestelendiği sıralara tesadüf ettiğine, operadaki Leonora tipinin ve bu kadının başlıca karakteri olan kendini feda etme temayülünün, Beethoven'in zihninde, bu tipin Josephine ile birleştirilmesi sonucunda doğduğuna da işaret etmektedir.

Sağırlığının tesiri var mı?

Beethoven'in, mektuplarından birinde "hayata olan bağlarımı *-ye-*niden kazandım" demekle. 1802 yılında, sağır olmağa başladığını ilk farkettiği zaman duyduğu ümitsizliği kasdettiği anlaşılmaktadır. Belki de besteci, sırf sağırlığı yüzünden, Josephine ile evlenme projelerinin suya düşmesini nisbeten iç rahatlığıyla karşılıyabilmiştir. Öte yandan Josephine herhalde Beethoven'in diğer yakınlarından -meselâ kardeşlerinden- daha fazla, onun zihnindekileri ve iç alemini anlıyabilecek bir insandı.

Bununla beraber Beethoven iyi kalpli ve idealist bir kadının sağır bir dahiye olan acımasının, hatta onun karakterine ve eserlerine duyduğu hayranlığın, evlilik için yetmiyeceğini, bu birleşmede acımanın en ufak bir payı bile olmaması gerektiğini biliyordu. Kadınları Beethoven'e alâka duymıya sevkeden o muazzam gurur aynı zamanda, Beethoven'in kadınlarla olan münasebetlerinin ümitsiz, başarısız, devamsız olmasına yol açmıştır.

Beethoven'in mektuplarındaki şikâyetler, karşılık görmemiş bir aşktan çok. yaralanmış bir gururun ifadesidir. Bir mektubunda besteci şunları yazmaktadır: "Bana inan ki benim çektiğim acı, seninki'nden cok daha büyüktür. Çok. çok daha büyük. Fazilet ve vazife uğruna pek çok şey feda ettiğimi bildiğim halde, pek hafif bir şüphe halinde bile olsa, sefil yaratıklarla aynı seviyede tutulmuş olmamın beni nasıl yaraladığını anlatmak elimden gelmiyor."

Kadın unutulmak istemez

Bütün kadınlar gibi Josephine de. hayranı tarafından unutulmuş olmaya tahammül edemezdi. Nitekim son mektubundaki koketçe havanın Beethoven'in gözünden kaçmamış olduğu görülmektedir. Josephine bu mektubunda, bestecinin sıhhatini ve saadetini sorduktan sonra şöyle diyordu: "Yoksa dostum Beethoven -size böyle hitap edebilir miyim?- benim değişmiş olduğumu mu zannediyor?"

'Beethoven bu mektuba, acı acı alay ederek cevap verdi: "Beni unutmuş görünmeme isteğinize, bu isteği size başkaları vermiş olsa bile, müteşekkirim. Nasıl olduğumu size söylememi istiyorsunuz. Bana bundan daha güç bir sual soramazdınız. Bu suale doğru bir cevap vermektense, hiç cevap vermemeyi tercih ediyorum."

Böylece Ludwig van Beethoven, Barones Josephine von Stackelberg'e son mektubunu yazmış oluyordu.

S P O R

Kongreler

İktidardaki muhalifler

Geçen haftanın sonunda İstanbulun hemen bütün emniyet kuvvetleri Kadıköy semtine sevkedilmişlerdi. Sabahın daha erken saatlerinde Hale sinemasının etrafında yer alan polis ve polis görevli jandarmalar, öğleden sonra da Hale sinemasının hemen bir kaç yüz metre ilerisindeki bir başka sinemanın etrafında ayni ciddiyetle emniyet tedbirleri aldılar. O gün Kadıköyündeki bu iki sinemada da birer kongre yapıldı. Ama her iki kongre de son derece büyük bir ağırbaşlılık içinde cereyan ettiğinden emniyet kuvvetlerinin her hangi bir şekilde müdahalesine lüzum kalmadı. Öğleden sonra saat onaltıda Süreyya sinemasında yapılan Kongre C. H. P. Kadıköy İlçe Kongresi idi. Sabah saat onda Hale sinemasında yapılan ise Fenerbahçe Klübü yıllık kongresi. Bu kongrelerden sabah başlayanını bilhassa Fenerbahçeliler Öğleden sonra yapılanım ise bütün millet alâka ile bekliyordu.

Sabah saat dokuz sularında ağzında purosu, üzerinde tiril tiril, ipek gömleği, azametli yürüyüşü ile Fenerbahçenin sabık ikinci başkanı Osman Kavrakoğlu, etrafında geniş bir yaran kadrosu ile sinemaya geldi. Kavrakoğlu, geçen yıldan beri Fenerbahçe içinde devam edip giden hizipleşmelerde muhalefet cephesini tuttuğu için seçmenlerinin gözünde adeta cazip bir şahsiyet hailine gelmişti. Kongrenin yapılacağı salonda hemen en ön sıralardan birine yerleşti. Ardından da Fikret Kırcan, Zeki Rıza Sporel, Firuzan Tekil, Müslim Bağcılar, Talât Ataman. Ertuğrul Akça, Muhittin Bulgurlu salonda temsil ettikleri hizbe göre yer tutarak sıralandılar. Muhalifler sol, muvafıklar ise sağ taraftaki sıralara yerleşmişlerdi. Ama gariptir kongre boyunca, zaman zaman sert tenkitler, aşırı tarizler yapıldığı halde muhaliflerle muvafıklar birbirlerine pek de düşmanca davranmalılar. Hemen herkesin ağzında dolaşan lâf "Fenerbahçenin mukadderatı" idi. Sarı lacivertli takımın kaderini tâyin edecek olan bu kongre. birbirlerinin en amansız rakibi olanları bile ister istemez birbirine yaklaştırmıştı. Delegelerin arasında geçen seneki idare heyetinden memnun olanlar kadar olmayanlar da vardı. Zaten kongrede idare heyetinin kuruluş tarzı üzerinde durulmaktan, Fenenbahçeyi asıl temsil eden futbolcular üzerinde uzun boylu durulmağa vakit bile kalmadı. Futbol takımı ile ilgili tenkitler, sıradan tenkitler olmaktan bir adım öteye geçmedi. Dikkatler daha ziyade yapılacak olan seçimlere çevrilmişti. Yeni idare heyeti nasıl teşekkül edecekti? Herkes bunu merak ediyordu.

Kongrenin en enteresan safhalarından biri de gerek muhalefet gerek muvafakat listelerinde yer alan adaylardan Fikret Kırcan ile Müslim Bağcıların Kadıköy grubunda çalışmaktan vaz geçmiyeceklerini belirtmeleri oldu. Ancak, son sözü söyleyecek olanlar tarafsız Fenerlilerdi.' Nitekim seçimler neticesinde görüldü ki delegeler ne muhaliflerin ne muvafıkların gözünün yaşına bakmamıştır. Listelerin hemen hemen büyük bir ekseriyeti karma çıktı ve iktidar da muhalefet de bir takım mensuplarının listede yer aldığım gördüler. Saat 22'ye kadar devam eden kongrede kati seçim neticeleri ancak geç vakitlerde belli oldu. Ertesi günkü gazetelerde yayınlanan üsteye göre en fazla reyi Fikret Kırcan almıştı. En az reyi ise geçen devre Fenerbahçe Kulübü başkanı olan Zeki Rıza Sporel. Tabii bu arada sürprizler de olmadı değil. Meselâ muvafıklardan Talât Ataman, Ertuğrul Akça, Muhittin Bulgurlu seçilemediler.

Fenerbahçe idare heyetinin bu şekilde belli olmasından .sonra ortaya bir yeni mesele daha çıktı. Bu idare heyeti kendi arasında yapacağı seçimlerde başkanlığa kimi seçecekti? İddialı adaylar ikiydi: Kavrakoğlu ve Zeki Rıza Sporel, Ama bunlardan birinin tercihi, daha tam manasıyla yatışmamış olan hizipleri bir kere daha kırgınlıklara, anlaşmazlıklara düşürebilirdi. Bunun yerine, bir takım mutavassıtlar ortaya Agâh Erozan adım attılar. Şayet Agâh Erozan başkan seçilirse, Kavrakoğluna da takım umumî kaptanlığı verilir ve durum böylece idare edilmiş olabilirdi. Ancak bu sefer de ortaya yeni bir rakip çıkacaktı: Fikret Kırcan. Zira Fikret Kırcan da takım umumi kaptanlığında iddia sahibiydi. Nitekim hafta ortasında yapılan İdare Heyeti vazife taksiminde Başkanlığa Agâh Erozan, İkinci Başkanlığa Dr. İsmet Uluğ, Umumi Kaptanlığa da Fikret Kırcan seçildiler. Dava da şimdilik böylece kapanmış oldu.

Fulbol

Transfer bombaları

Fenerbahçe klübünün kongresinin tam transfer ayına rast gelmesi bu takımın bu yılki futbolcu pazarına büyük iddialarla çıkmasına mani olmuştur. Buna rağmen Fenerliler gene de daha transfer ayının resmen açılmadığı günlerde ilk atağı yanarak dikkatleri kendi üzerlerine toplamaya muvaffak oldular. Vefa kalecisi Özcana 30000 lira teklif ederek bu genç ve kabiliyetli kaleciyi almaları Vefalıları son derece kızdırdı. Transfer mevsiminin açılması ise futbol piyasasını bir açık artırma mahalline çevirdi. Hemen her takım bazı oyuncularına muayyen ücretler takdir etmiş ve bunları satışa çıkarmıştı. Ama transfer mevsiminin hiç şüphe yok ki en büyük sürprizi Özcanın ayartılması karşısında Vefanın da mukabelei bilmisil olarak Fenerli Leftere 60000 lira teklif etmesi oldu. Maamafih Lefter bu teklifi hemen kabul etmedi. Vefalı idarecilerden bir kaç günlük mehil istedi. Kurt futbolcu Fenerbahçe kongresinden sonra belli olacak olan yeni idare heyetiyle de pazarlığa girişmek sevdasındaydı.

Transfer ayının ikinci ve hakiki sürprizi de Galatasaraylı milli oyuncu Kadrinin 57 bin lira transfer ücretiyle bu sene ikinci kümeden birinci kümeye geçmiş olan Karagümrüğe transferi oldu. Karagümrüklüler takımlarında geniş ölçüde bir yenileştirme ameliyesine girdiler. Kadriden sonra Güneşsporlu Zekâi ve Fenerbahçeli Turan da Karagümrük kadrosuna girdiler.

Zeki Rıza Sporel ve Osman Kavrakoğlu kongrede

Eski dost düşman olmaz!

KOMİLİ

BANYO SABUNLARI

- EMSALSİZDİR
- CAZİBE VE GÜZELLİĞİNİZİ ARTTIRIR
- HUSUSİ KOKULU BOL KÖPÜKLÜ
- KURUDUR. BANYODA KATİYEN YUMUŞAMAZ

NECMİ KOMİLİ Tel. 27 3118

Herkes Aynı fikirde: